BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
17 0
26

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
55
8.D
8 11

14-27. D. 48

XXXX / 23

39. D. 14

ANTONII

MIZALDI MONS-LVCIANI PLANETOLOGIA, REBVS ASTRONOMICIS, MEDICIS, ET PHILOSOPHICIS ERVDITE REFERTA: EX QVA, COELESTIVM

corporum cum humanis, & Aſtronomiæ cum Medicina ſocietas, & harmonia (quam priſci ἰατρομαθηματικὴν perappoſite nuncuparunt) paucis deguſtatur, & dilucidè aperitur.

Reliqua, pagina verſa dabit.

Ad generoſiſsimum principem & Cardinalem CAROLVM A LOTHARINGIA.

LVGDVNI,

Apud Mathiam Bonhomme.

M. D. LI.

Cum Regis Priuilegio ad decennium.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

His præter PLANETOLOGIAM *inſunt, Satyrica de μυσογά-νοις Expoſtulatio: qui tum bruto, Epicureorũ grege, & cœlum rident, & de ſui maieſtate illud (vt olim Gygantes) impiè deturbare ſatagunt: quo ſanè, tota rerum mundi vniuerſitas nihil habet diuinius.*

QVERIMONIA *quòd vetuſtiſſimum doctrinæ genus de cœlo & ſtellis non exerceatur: cum pulcherrima nomenclatura eorum, qui olim tum immortali gloria res cœli excoluerunt, & amauerunt.*

DIALOGVS *elegantiſſimus quo docetur quatenus cœleſtium prognoſticorũ ſignificationes & decreta procedant. Et quòd corpora ſtellis ſubijciantur, potius quàm voluntas, ſolius hominis propria: modò illa ſenſuum titillationibus, & cupiditatum illectamentis non acquieuerit.*

COELVM ET SOLVM.

Extraict du Priuilege.

IL eſt defendu à tous Imprimeurs & Libraires, ſinon à Macé Bonhomme Imprimeur & Libraire de Lyon, de non imprimer, ne faire imprimer, ny expoſer en vente, ce preſent liure intitulé *Antonij Mizaldi Monsluciani Planetologia, rebus aſtronomicis, & medicis, & philoſophicis eruditè referta, &c.* iuſques au bout, & terme de dix ans, venants, enſuiuants, & conſecutifz: commenceants du iour & datte de la preſente impreſsion. Et ce ſur peine de confiſcation deſdicts liures, & d'amende arbitraire, ainſi que le tout eſt plus amplement contenu au Priuilege ſur ce octroyé & donné à Paris le deuzieſme iour de Ianuier, Mil cinq cents cinquante. Signé, Buyer.

GENEROSISSIMO PRINCIPI ET CARDINALI CAROLO A LOTHARINGIA, literarum parenti & patrono, ANTONIVS MIZALDVS Monſlucianus S. P. D.

CVM olim repentino quodam tumultu erumpente auditum eſſet à Corinthiis, Cardinalis & princeps illuſtriſſime, Philippum Macedonum Regem ſuam in illos expeditionem conuertere: & eadē cauſa quiſque quod eſſet ex re & vſu patriæ perſtrenuè aggrederetur: hic ſcuta ſibi apparādo, ille loricam induendo, alter ocreas & galeam aptando, nonnulli ſeſe baltheo præcingendo, frænatos equos admittendo, currus militares conſcendendo, teſſeram per aciem prodendo, ad manipulos, centurias, & chiliadas excurrendo, bellicas machinas proferendo, aggeribus, foſſa, muro, propugnaculis & milite urbem actutum muniendo, commeatus parando, lapides ad mœnia comportando, tuba, cornu, & tympanis animos faciendo, ſigna explicando, claſſicum canendo, ſurſumque deque feſtinando: in ſumma, pro re & tempore, ſedulò (ſicuti par erat) quiduis agitando, vt & vrbi, & patriæ maturè proſpiceretur, nec quidquam ad arcendum hoſtem intentatum relinqueretur, ferunt ἡμερόβιον *Diogenem, depoſito philoſophico & pileo, & pallio, fronte ſupra pollicare ſupercilium corrugata, impexo capillitio, coq́ue cano & ſeſquipedali, ad hæc propèſa & incompoſita barba, ſetoſiſq́ue brachiis, ac vnguibus ad enorme*

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

excrementum prominentibus, dolium illud ſuum verſatile (quod palatium cum cœlo, & aërijs tempeſtatibus ſeſe immutans nuncupare ſolebat) per vicinum vrbi collem, ἀνὼ καὶ κατὼ (quod Græci dicunt) hoc eſt ſurſum ac deorſum, aliquot dies voluiſſe, reuoluiſſe, ſubuoluiſſe, ac deuoluiſſe. Quod cùm plerique admirarentur, atque adeò rogarent, ecquid inſolito, nouóque labore ſeſe conficeret, ne inter tot operarios (reſpondit) ſolus ceſſator videar. Dignum me hercule tanto philoſopho ἀπόφθεγμα. Quod vbi ad aures meas venit, me virum planè fecit: meíque officij ſeriò commonuit. Cùm enim doctiſſimos quoſque in hac Pariſienſi Academia, legendo, ſcribendo, docendo, & aliter certatim de literis & poſteritate bene mereri viderem: Palladijſque machinis aduerſus ἄγνοιαν fœlici Marte pugnare: & eam in rem nouas acies ſubinde inſtruere: quæ & cæſim, & punctim in illam, eiuſque fautores & coniuratos ſub præſtantiſſimis ducibus irruant: precium operæ facturum me putaui, ſi pro mea tenuitate, in medium campum cum illis prodirem: nec inter tot egregiè militãtes, vnus de multis (vt dicebat Diogenes) ceſſator haberer, & proinde, Heſiodi illud in me cadere meritò agnoſcerem, ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. Quid tu his amplius expectas ornatiſſime Cardinalis & Princeps? Certè, in hac velitatione, & verè Apollinea expeditione, cùm armorum (quæ mihi vſui eſſent) delectus peropportunè quæreretur: in eóque, diu ac multùm fruſtra à me ſudaretur (propterea quòd à ſtrenuis militibus occupata eſſent omnia, nec vllus in caſtris relictus mihi eſſet locus: imò verò ne dux quidem propoſitus, ſub cuius vexillis, dato nomine, tutò militarem) confeſtim de mutando conſilio, deſerendiſque caſtris, ac transfugiendo deliberare cœpi. Quod cùm ſubodoratus eſſet Caſtalius Gallorum Mercurius, ſub incomparabili Rege noſtro Henrico, vnà cum Lotharingo Apolline, ſtudioſæ huius militiæ Imperatore vigilantiſſimo, Anteſignanus impiger, heus heus Mizalde (inquit) quorſum tam ſubitò à doctorum agmine deficere cogitas? quaſi verò quidquam ſub illuſtriſſimo Lotharingo Apolline (qui te mecum, vnà cum multis alijs fouendum ſuſcipiet) in hac acie tibi defuturum polliceri debeas. Eia bono animo eſto. Heic pleroſque agnoſces pro Grammatica, pro Rhetorica, pro triplici philoſophia, pro medicina, pro iuris prudentia, pro Theologia, pro Mathematicis,

Cardinalis à Lotharingia, & à Caſtilione, ſub Chriſtianiſſimo Rege Henrico, duo hodie literarum patroni.

thematicis, inſumma, pro Latinorum, Græcorum, Hebræorum (vtinam etiam Arabum) re omni, contra ἄγνοιαν ſtrenuè dimicare: diurnas, nocturnaſque excubias agere: & quouis telorum genere in media arma ruere. Eho, túne tam citò clypeum abÿcies, ac tam generoſos concertatores negliges? En tibi arma, & ſumptus, quibus te poſthac cōmodè tuearis: & me duce, pro Vrania, aut (ſi vis) pro cœleſti Philoſophia, ex animo pugnes. Agè itaque, inſtructiſſimos milites tecum ſelige, qui illam de impÿs Gygantum manibus eripiant, & in veterem poſſeſſionem, veluti poſtliminio reuerſam alacriter afferāt: priſcumque illius cum Philoſophia & Medicina coniugium, iamdiu ab impuriſſimis quibuſdam adulteris labefactatum, generosè reparent. Verùm enimuero, caue, caue (inquit) ne, quod hodie plærique omnes faciunt, illam ex vmbra in tenebras præcipites: hoc eſt, diuinas cœli res ad vanas præſtigias, mēdacia, impoſturas, & (vt loquitur Gellius) æruſcationes impudenter traducas. Quod ſcelus ſicuti Apollini, & mihi item, valde eſt inuiſum, ita breui publicè plectendum. Ergo, cœleſtia philoſophicis & medicis (vt cœpiſti) ac Vraniam Aeſculapio prudenter coniungere, & ſtabili connubio firmare, ſatage. Hoc ſi feceris, quàmplurimos tibi demereberis, ac me vbique patronum ſemper habebis. O dulciſſimum claſſicum! ò efficacem vocem! ò diuinam exhortationem! Quæ, ecquem per deos immortales, vel in ſcholarum puluere adhuc iacētem non erigat, & excitet? Ad illam ſanè animus meus ex demiſſo erectior factus, ex fracto integer redditus, & ex languido vegetus planè viſus, illico & incaleſcere, & me ad arma cū alÿs capeſſenda extimulare nihil eſt cunctatus, vt obſidem Vraniam ſi minùs liberare, ſaltem de muro ſalutare, & ſuorum maritorum nomine (philoſophorum, inquam, & medicorum) bene valere, & fœliciter ſperare nuntiarem. In quam rem, Princeps & Cardinalis erudítiſſime, literariam hanc machinulam recenter fabricatam, cum præteritis aliquot alÿs hodie ereximus: alias atque alias deinceps emiſſuri, ni temporum obſtiterit iniquitas. Dominus, cui & cœleſtium, & humanorum corporum ſumma eſt cura, conatus noſtros, pro ſua pietate, adiuuabit: facietque, vt & Lotharingus Apollo, & Caſtalius Mercurius, Mecœnas noſter & patronus, manum nequaquam detrectent: qui honeſta ſectan-

tes promouere ſolent, ac bonis animis vltrò occurrere. Hæc ſunt, Princeps & Cardinalis ampliſſime, quæ me ſubinuitarũt vt præſentem Planetologiam, aſtronomicam æquè, atque medicam ac philoſophicam cum ſuis appendicibus, in tuo nomine diuulgarem. Quem verè noui, non ſolùm rerum cœli & medicinæ ſtudioſos, ſed & alios quoſuis eruditione aliqua inſignes amare, domi & foris alere, meritis honoribus augere, & tandem honeſtis modis locupletare: non ſine immortali nominis tui gloria. Quam viam, & heroes, & heroum filij omnes ingreſſi, locum inter aſtra ſibi demeruerunt. Quòd ſi mihi heic hortandus eſt, qui alios hortari, iuuare, ac excitare ſolet: ego Gallicũ Apollinem, Gallicũ Principem, Gallicum Cardinalem (vt Teucrum Mycenæus ille apud Homerum) hunc in modum hortabor, βάλλ' ὕτως. Sic iace, non ſagittas (inquam) vt ille de ſcuto fratris ſui Aiacis, ſed pulchra, vt cœpiſti, immortalitatis tuæ fundamenta, literas, & illarum profeſſores locupletãdo: Iace (inquam) radios tuos, ò Gallicane Apollo, in literarium orbem: qui te, vnà cum meo Mercurio reueretur, ſuſpicit, & meritò amat. Hoc ſi feceris, non ampliùs eris Carolus, ſed literis omnibus, & illarum cultoribus Chara Lux. Quam nobis diutiſſime ſeruare dignetur, qui & vera, & vitalis, & ſempiterna eſt lux, illuminans omnem hominem venientem in hunc modum. Bene vale. Lutetiæ, poſtridie aſſumptæ Virginis in cœlum.

1551.

ORONTII FINEI REGII
Lutetiæ Mathematicarum profeſſoris & illuſtratoris ὕμνος, ad ANTONIVM MIZALDVM pro coniugio cœli & Medicinæ.

TELLVRI cælum ſi ſecula priſca maritāt:
Si ſine vi cæli, ſi ſine Sole nihil.
Si plantam gignit cum terra Phœbus: & illam
Fæcundans animat, promouet, atq; fouet.
E cælo vires ſi ſtirpibus, atque metallis
Manant: queis morbos ò Medicina leuas.
Hinc te de cælo non dices iure profectam?
Ac inuentorem promeruiſſe Deum?
Si tibi materiam tellus immunda miniſtrat
Exhauſtam, & (cælum ni iuuet) exanimem?
Quid non te cælo debere fateberis? ex quo
Certa ſalus ægris ſtatq;, caditq; tuis?
Si cælo tellus ſubſternitur: infima cælum
Si mouet: & proprio temperat arbitrio?
Núm quidquam acceptum referes cæleſtibus? Eia
Eſt quod poſſe putes viribus acta tuis?
Si humanum corpus, ſine quo contempta iaceres,
Cælo cognatam ſuſtinet effigiem?
Dic agè, cur cælum fraterno fœdere iunctum
Faſtidis, ac ſi tetra venena daret?
Vis natum è gremio patris diuellere? amabò,
Núm Phœbo eſt genitus maximus Aeſclapius?
Si inferiora vigent radijs moderata ſupernis?
Cynthia ſi morbos indicat vna tuos?
Ceſſa ſacrilego cælum inſectarier ore:
Et fratrem Aſtrologum noſcere perge tuum.

Sed hæc plus nimio: cùm tu, Mizalde, quibuſuis
Id doctè oſtendas, doctius excutias.
Coniugium ſcribis numeriſq́, modiſq́ probatum,
Aſtrologos medicis quo bene concilias.
Hactenus impietas hominum diſiunxerat illos:
Quos tu coniungis, nec ſinis eſſe duos.
Hoc fecit terræ ſtudium, ac inſcitia craſſa
Quorundam: cæli ſcandere ſumma vetans.
De quorum pluma non pauci ſunt λογιάτροι:
Queis cælum ſordet, ſordida terra placet.
Vnde ſuis dixere ſcholis, ſcripſere libellis,
Cælum cum medicis iuris habere nihil.
Tu contrà cenſes, Antoni, cogis, & inſtas:
Quod belle priſci te docuêre σόφοι.
Dum facis Aſtrologum medicum, medicũ Aſtrologũq́,
Eſſe doces vnum quos duo vulgus habet.
Multa tibi debent cælum & medicina, reponent
(Crede mihi) meritis præmia digna tuis.
Fulgebit cælum blandè, mentiq́ fauebit:
Quam reddet diuis, dum tua Fata volent.
Vt tamen interea ſtet ſana in corpore ſano:
Curabit muſis hoc medicina tuis.
Quæ duo concilians, quid agis, niſi quòd tibi cunctos
Concilias medicos, & ſimul Aſtrologos?
Qui te percupidè rogitant, Mizalde, rogari
Si tamen à doctis tu bene ferre potes.
Vt quos in magno numero noctesq́, diesq́
Deſcribis libros ædere nil dubites.
Optati venient, relegentur non ſine laude,
Ac immortali nomine, viueq́ vale.

VIRESCIT VVLNERE
VIRTVS.

ANTONII MIZALDI MONSLVCIANI PLANETOLOGIA, REBVS ASTRONOMICIS, PHILOSOPHICIS, MEDICIS, ET ALIIS REFERTA: CVM BREVI

demonſtratione veteris ſocietatis
Medicinæ & Aſtronomiæ,
quam priſci ἰατρομαθη-
ματικὴν perappo-
ſitè nuncu-
parunt.

PLANETIS, ac cœleſtibus ſtellis, & ſignis, nomina nec temere, nec fabuloſè indita fuiſſe.

CAPVT I.

EQVIDEM IN EA ſemper fui opinione, ut exiſtimauerim, nec ab re, nec per iocum planetis ac cœleſtib⁹ ſtellis & ſignis, nomina indita fuiſſe: nec fingendi, dicendiúe libidine à quopiam illis comparata eſſe: quin potius, certa quadam ratione à primis rerum cœli obſerua-

Planetis & ſignis nomina temerè impoſita nõ fuiſſe.

toribus (ut poſteà oſtendemus) bene, & appoſitè commenta fuiſſe: ut cuiuſque planetę natura, & ſigni cuiuslibet proprietas, ſimilitudine quadam ad poſteros commodè transferretur: & alterum ab altero propria appellatione, ut par eſt, diſtingueretur. Quod etiam ab ipſis hominibus in apponẽdis rerum nomenclaturis (modò diligens fueris perſcrutator) factum, obſeruatumq; reperies. Ita tamen, ut notarum ipſarum, ac nominum bona pars, ab effectionibus rerum quas indicant, proprietatibusq; potiſsimùm deducatur. Sic, quibus in rebus Agricultura uerſatur, imò uerò ars quæuis, earum appellationes ſanequàm appoſitas habet. Vnde laudi quoque dandum eſt rerum cœli inuentoribus, ſi hoc idem ſeruârunt, dum occultiſsimas planetarum ac ſignorum ſignificationes uocibus perquàm accommodatis inſigniuerunt. Quod etiam à Medicis in plæriſq; herbis, ac medicamentis familiare fuiſſe, & hodie in receptiſsimo uſu eſſe non ignoras. Cæterùm, cœleſtibus his nominibus, cœleſtiumq; decretorum, ac poteſtatum notis, plurimum ornamẽti priſci attulerunt poëtæ: dum commentis ſuis illam philoſophiæ partem, quæ ad ſtellas pertinet, inornatam relinquere noluerunt. Itaque, quemadmodum illi hominibus nomina effinxerunt pro eorum uirtutibus & uitiis: ſic planetis ipſis ac ſignis, nomina quoque ſub fabuloſo cortice indere ſtuduerunt, quæ per quandam ſimilitudinem animalium, perſonarum, aut rerum aliarum, proprietates ipſarum ſtellarum, ſignorúmue indicarent: ac deſignandis cùm corporum, tum animorum conſtitutionibus, quæ ab illis prodeunt, oppidoquàm opportunæ eſſent. Ergo, ſicuti nauigationem conſuetudo reperit,

Poëtas multum ornamẽti cœleſti philoſophiæ attuliſſe.

Rerum cœli cognitionẽ pe

rit,bellicam diſciplinam uſus, Rhetoricã,& omnem *[illegible]eris obſeruatio.*
dicendi artem exercitatio,Agriculturam aſsiduitas,
& Medicinam obſeruatio:ita ſtellarum nomina, motum, ſignificationes, & effectus, illa eadem obſeruatio,ac pertinax ſedulitas peperit. In qua, cùm maiorum noſtrorum ſolertia tota eſſet,cùm rerum cœli perueſtigationem, & partium eius nomenclaturam diligenter perſcrutaretur, ac cœleſtium corporum rationem ſatis compertam adhuc non haberet, ignes ætherios in genere,nũc ſtellas (quòd ſtare putaret) nunc ſidera (opinor à ſidendo) nuncupauit. *Stellæ unde erraticæ & fixæ.*
Tandem uerò cùm motuum cognitio, quæ ἀστρονομία dicitur,in lucem prodiit,ſeptem inferiores ſtellas ab ipſo errore & uaga peragratione,uno omnes nomine πλανήτας,hoc eſt erraticas,& errones, cœtumq; reliquum ſuperiorem, fixas & inerrantes (quòd illarum motus poſt centum annos, quod uitæ humanæ ſpacium eſt longiſsimum,uix deprehendatur) generatim cognominauit. De quarum numeroſo theatro,ſicuti pauco tempore,paucæ uix dignoſci potuerunt, ita permulto,quàmplurimæ. Quas nec fruſtra moueri, nec incaſſum ſua munera obire,certo certius exiſtimandum eſt.Sed omnium maximè poteſtates planetarum ac naturæ(de quibus hîc ſumus acturi)citò,ac facilè comprehenſæ fuerunt:cùm ob propinquitatem,tum etiam ob motus celeritatem. *Planetarum natura quomodo cõprehenſæ.*
Nam & curſus,& tempora quibus illos peragunt,& quid in coniunctionibus, quid item in aſpectibus, & in ſingulis tum locis, tum ſignis decernant, induſtria adhibita,pedetentim aſſecutum eſt. Verùm hæc ad alia properanti, quòd ad hunc locum attinet, ſatis erunt.

STELLAE quomodo dicendæ calidæ, frigidæ, humidæ uel ſiccæ: & quòd à ſole non caleant: nec poſſint illorum qualitates à colore iudicari.

CAPVT II.

NE illotis, quod aiunt, pedibus cœleſte hoc planetarum theatrum ingrediaris: & inſtitutam de illis narrationem, aſtronomicam perinde atque medicam, temere attentes: precium operæ facturum me putaui, ſi pauca, hîc de cœli, & ſtellarum qualitatibus, de motu, orbibus, corpore, natura, & colore adnotauero. Quod, ut dictum, ita factum exiſtimes, nunquàm, opinor, is fuiſti, qui dum cœleſtia corpora, humida, ſicca, frigida, uel calida legiſti, aut ſcripſiſti, idipſum perinde atque de noſtris corporibus, de ſtirpibus, & elementis, elementaribusq; rebus omnibus (ut paucis colligam) intelligere uolueris, nedum ſomniaueris. Nam corruptibilium corporũ & uiciſsitudines ſubeuntium (quarum cœlum eſt expers) proprium id eſſe, uel ex primis philoſophiæ rudimentis iam olim didiciſti. Recordaberis itaque nullum cœlis ineſſe elementaris qualitatis exceſſum, ut Peripateticè loquar: alioquin, ſiue ita compoſitum ſit, iam eſſet tot ſeculis diſſolutum, ſiue etiam ſimplex ſit, tanta ſaltem magnitudine, potentia, & perenni motione cætera perdidiſſet omnia. Itaque tanquam moderatiſsimũ omnia moderabitur, diuerſaq; in unum cõmiſcebit. Quando uerò dicimus non eſſe in cœlo ullum elementaris qualitatis exceſſum, intelligimus, nullam ibi eſſe inſignem qualitatem, ſed uirtutes potius, temperatarum qualitatum effectrices. Atque ubi quadam illic frigida,

Authoris ſcopus, & inſtitutum.

Cœlum incorruptibilis qualitatis expers eſſe.

frigida,ſiccaq́;,aut aliter nominamus, hæc Platonica accipimus ratione,ut frigidum appelletur,quod minimi caloris eſt cauſa: ſiccum uerò, quod humorem nobis exhibet minimum. Sic Ptolemæus in ſuo Mathematicarum prædictionũ libro, ſcribit Saturnum corpus noſtrum quodammodo frigidum atque ſiccum efficere,quia calorem & humorem noſtro minorem ſuo radio deſuper inſtillat: & ita de reliquis. Rectè igitur deinceps exiſtimabis,primos rerũ cœli ſcriptores,primos inueſtigatores, primos nomẽclatores,dum ex ſtellis alias humidas, alias ſiccas, frigidas item,uel calidas ſcripſerunt: aliud nihil innuere uoluiſſe, quàm hanc, aut illam qualitatem in rebus inferioribus,magis,minus,pro inſita cuique ui, uel augere,uel ciere,uel fouere. Id quod obſeruationes eorũ quæ quotidie contingunt,docere ſatis queunt. Luna enim,ut etiam Venus,& uaporoſa alia quæuis cœli ſtella,in humido ſigno,cũ humidis aſtris collocata, in aëre, & per illum ſublunaribus materiis, ea plærunque excitat,quę naturam ſtellarum cum quibus habet commercium, ſequi ſolent: nimirum humiditatem. Sic Mars cum igneis ſignis, & ſtellis, æſtum,Saturnus cum frigidis,frigiditatẽ,& ita deinceps: iuxta cõgenitam cuique ſigno ac ſtellæ uim, & naturam. Ergo in poſterum tam hebes non eris, nec uſqueadeò ſtupidus rerum cœli philoſophus, ut credas Solis corpus in ſuo orbe calidum eſſe, & proinde ſuperiora nedum inferiora calefacere, adhæc Saturni frigidum, Martis igneum, Lunæ humidum, Veneris uaporoſum, Iouis tepidum, & Mercurij uarium: ſed bene in elementis: elementaribúſque rebus, eiuſcemodi qualitates inducere, ac mouere, mouendo afficere, & afficiendo apparare, atque cõ-

Stellæ quomodo frigidę, humidæ &c.

Demõſtratio ſanè quàm pulchrà, & appoſita.

Quomodo ſtellis qualitates adſcribendæ.

temperare exiſtimabis:ut rerum omnium prouectus deorſum fiat: ſequaturq; iuſta ipſarum qualitatum fermentatio,permixtio,& alternatio:ex quarũ probitate ac improbitate, tam generatio, quàm corruptio manare ſolent. Quæ cùm in cœlo nec ſint,nec ut fiant neceſſe eſt: quorſum ibi calidum, frigidum, humidum,uel ſiccum ſtatuas? Non itaque cœlis, nec partibus illorum ſtellatis,qualitates ullæ elementares inerunt,licet rebus omnibus mũdi inferioris illinc,pro ui cuique ſtellæ, à primis cœlorum fundamentis (ſi ita loqui fas eſt) indita, certò impertiantur,ac deriuent. In quo parum admodùm ſtupere debes:quando etiam ſub cœleſti orbe multa reperias,quæ de craſſa,& corruptibili materia, ꝓ ſibi infuſa facultate,id aliis præſtare poſſunt, quod in illis nequaquam agnoſcas:uſqueadeò rebus ipſis naturalis quædam uis ſubeſt,qua multa,etiam ad ſtuporem efficiunt,& cæca uia operantur. Quarum rerum ſi publica à me teſtimonia exigis, præter innumera, prodigioſas aliquot aquarum naturas, ex Naſone, Lucretio,& Pontano,hîc(nam fuſius in noſtris rerum occultarum Commẽtariis) tibi recitare, neque cunctabor,neque grauabor.

Rerum mundi plurimarũ occultæ ſunt vires,ac operationes.

Ovid. lib.15. Meta.

medio(inquit ille)tua corniger Ammon
Vnda die gelida eſt:ortuq́,obituq́ caleſcit.
Admotis Athamantis aquis accendere lignum
Narratur:minimos cùm Luna receſsit in orbes.
Flumen habent Cicones,quod potum ſaxea reddit
Viſcera:quod tactis inducit marmora rebus.
Crathis,& hinc Sybaris,veſtris conterminus oris,
Electro ſimiles faciunt,auroq́ capillos.
Cui non audita eſt obſcœna Salmacis vnda,

Aethiopesq́;

Aethiopesq́ lacus? quos ſi quis faucibus hauſit,
Aut furit, aut patitur mirum grauitate ſoporem.
Clitorio quicunque ſitim de fonte leuârit,
Vina fugit, gaudetq́ meru abſtemius vndis.
Huic fluit effectu diſpar Lynceſtius amnis:
Quem quicunque parum moderato gutture traxit,
Haud aliter titubat, quàm ſi mera vina bibiſſet.
Eſt lacus Arcadiæ (Pheneum dixere priores)
Ambiguis ſuſpectus aquis, quas nocte timeto:
Nocte nocent potæ, ſine noxa luce bibuntur.

Mirabiles Aquarum natura & proprietates.

Et Lucretius de fonte Iouis Dodonæi in Epiro notiſsimi.

Frigidus eſt etiam fons, ſupra quem ſita ſæpe
Stupa iacit flammam concepto protinus igni.
Tædaq́ conſimili ratione accenſa, per vndas
Collucet: quocunque natans impellitur auris.

Adhæc Iouianus Pontanus in ſuis Meteorologicis.

uideas lapideſcere Sarni
Cæruleo ſub fonte alnum, filicisq́ maniplos:
Et paleæ intortos lento cum vimine culmos.

Hactenus illi. Quæ, ſi ut ſcribunt, ſe habent: ſi aquæ ipſæ crudæ, materiales, & corruptioni obnoxiæ eadant, ea mouent, & excitant, quæ de omniũ ſenſuum exploratione non ſuſtinent: credibile eſt profectò, diuina ſtellarum corpora, ab omni materia, & corruptione aliena, occulto cœleſti priuilegio, multò maiora efficere poſſe. Volo dicere, ab inſita ſibi ui, humiditatem, caliditatem, frigiditatem, ſiccitatem, & (ut paucis dicam) qualitates primas, & item ſecundas, aliaq́; rebus ſublunaribus deſuper facilè inſtillare, atque afflare, tametſi illas nec habeant, nec in ſe

Stellas diuino priuilegio in mouendis qualitatibus dotatas eſſe.

agnoſcant. Sed quibus dominentur, ac pro arbitrio præſcribant. Vnde ſtellæ ipſæ tales eſſe prorſum tibi debent, quales ſunt qualitates, quas in rebus inferioris naturæ, uel fouent, uel excitant.

Solem ſtellarum corpora non calefacere.

Sol itaque in ſuo orbe (ut id denuo repetam) tibi poſthac neque calidus eſſe, neque ſtellarum corpora calefaciendo, ſua propinquitate, aut perfrigerando, ſua elongatione, ullo modo afficere exiſtimabitur: affectaq́; in aliam, atque aliam qualitatem tranſmutare. Quòd ſicubi aliter à nobis uel dictum, uel ſcriptum fuiſſe leges, uti etiã de ſtellarum coloribus, id doctrinæ, & demonſtrationis gratia, modo quodam uſitato factum fuiſſe tibi perſuadebis. Ergo ſicuti in cœlo nulla fit generatio, nec itẽ corruptio, nec qualitatis unius in aliam permutatio, ita in illo nullum corpus propriè calidum, frigidum, humidum, aut ſiccum eſſe putabitur. Sed, hîc ſciolus quiſpiã, ſic fortaſſe inſurget. Quis pręter unũ IESVM CHRISTVM unquam de cœlis deſcendit, & rurſum in illos aſcendit, ut iſta exploraret? ô quantum eſt in rebus inane? Quis, amabo te, neſcit experientiam ceſſare, ubi certa ratio fidem facit? Quis, uel mediocriter in rebus mundi & naturæ uerſatus, non intelligit calorem à ſolis uibratione & motu excitatum, ubiq; de radiorum eius reflexione concipi? ipſamq́; reflexionem, uel in aëre, uel per aërem fieri, ac diffundi? Iam cùm in cœlo nullus ſit aër, nihil prorſus aëreũ, nihil corruptibile, & ex alia qualitate in aliam (ut id iterum, atque iterum inclamem) conuertibile, quomodo, illic de radiorum ſolis reflexione ulla fiet calefactio? Eia, hoc ſi ueriſsimum eſt, ut re uera eſſe cõſtat, quid hîc nobis experientia opus eſt? aut quorſum in manifeſtis, probatis, & confeſsis palàm hæremus? nihil omnino

Inepta planè & ridicula obiectio.

Vnde aut quomodo Sol calorem imprimat.

omnino credentes, niſi quod aut uidemus, aut contrectamus? Hoc fortaſſe mihi concedens, ad alia tráſfugies: nimirum martię ſtellę corpus, igneum ac feruidum idcirco cenſeri, quia rutilum apparet, & Saturni frigidum, quia liuidum: Solis calidum, quia fuluum, & aureum: Lunæ humidum, quia caliginoſum: Veneris uaporoſum, quia albidum: Iouis temperatum, quia (ut ſic dicam) argentaureum: & Mercurij uariæ naturæ, quia uerſicolor. Ego certè, ut paucis reſpondeam, audiendos nunquam putaui, qui & planetarum, & reliquarum cœli ſtellarũ qualitates à colore ex alto uenandas eſſe dixerunt. Vel ob id, quòd inter philoſophos & medicos admodùm cõueniat, colores infidos eſſe primarum qualitatum teſtes: etiá ſi tam ſibi ſimiles fuerint, quàm eſt (quod dicunt) ouum ouo, aut lac lacti. Id quod apertè indicabũt, Leucoij, & nympheæ, ſiue nenupharis flores. Quorum illi calidiſsimi ſunt, hi uerò frigidiſsimi: licet in lutheo colore ambo uerſentur. In qua differentia, calx & ceruſſa conſtituuntur: ex quibus illa calida eſſe cenſetur, hæc frigida: color utrobiq; candidus, & penè idem. Sic flores uiolæ nigræ, & ireos, cœrulei quadamtenus ſunt: hîc tamen cum tota ſua planta calet, ille friget. Addam anemones & papaueris florem: qui tametſi ſub eodem colore militant: qualitate nihilo minus inter ſe uariè differunt. Quæ demonſtrationes, ſi tibi ſordent, hinc anſam arripiá, ut tibi fortaſſe negem, ſideribus colores ullos propriè & peculiariter ineſſe (qui à uaria primarum qualitatum mixtione, quæ in cœlis nulla eſt oboriri ſolent) ſtatuamq; illis potius fulgores, ac ſplendores, quàm aliud quiduis. Qui per aërem diffuſi, quia nõ uno modo noſtros oculos afficiunt, ita nec ſimiles

Planetarum, ut rerũ aliarum qualitates ex colore peſſimè indicari.

Demonſtrationes elegantiſſimę.

Stellis fulgores potius, quàm colores ineſſe.

utique in omnibus & planetis,& ſtellis apparent: cùm ob naturam corporis ex quo ſplendor ipſe exilit, tum etiam ob aëriæ regionis conſtitutionem, mutabilem, fugacem, ac planè uariam. Per quam ad nos radii ſtellarum modò recti, modò obliqui, & aliter iaculantur. Qui, quoniam à remotiſsimis, & æditiſsimis locis, per aërias nubeculas, & fumidum, caliginoſumq; tractum, in oculum defluunt, idcirco uarii, ut uariæ ſunt nubes, in qualitate, uel quantitate, nobis indicantur ac collucent. Ad quæ uiſus noſtri errorem, & hallucinationem etiam adiicies: qui hos, uel illos colores in cœleſtibus corporibus, imò uerò in aërijs nubibus(, quæ haud ita procul iacent), diuerſimodè mentiri ſolet, atque effingere. Exempla, ut quotidiana, ita minimè obſcura habes in Sole & Luna: quorum corpora, ſub alio colore ſpectari in tractu cœli orientali & occidentali, quàm in meridiano nullus non uidet, niſi fortaſſe oculis malè lippus inunctis. Adhæc, per uapidum aërem aliter apparere, quàm per rubicundulas nubes, per pallidum cœlum, lutheum, rufum, aut fuſcum, quàm per cœruleum, lympidum, ac ſerenum. In quarum rerum demonſtrationibus, cauſis, & ſignis, quia Phænomena noſtra, ſiue aëriæ Ephemerides, totæ ſunt, uerbum non amplius addo.

Vnde varietas colorum in ſtellis, & illarũ radijs.

DE PLANETARVM, & reliquarum ſtellarum corporibus, qualianam ſint, & quòd ſuis orbibus non infigantur: nec ab illis moueantur, vehanturúe. Adhæc, quòd rectè orbiculata ſint, & circuli in cælo imaginarij omnes habeantur.

Caput

CAPVT III.

PHYSICORVM communis eſt ſentẽtia, quòd planetarum, utí etiam reliquarũ cœli ſtellarũ corpora, ex cõcretiore ſuo rũ orbiũ parte cõſtãt. In qua multũ luminis coactũ eſt, ex quo illa magis lucet. Qui orbes, ſicuti elemẽta nõ ſunt, ita nec elemẽtare quidquã cõtinent ſicuti de illorũ ſtellis dictũ eſt nõ calidũ, nõ frigidum, nõ ſiccũ, non humidum: ſed alia quædã ſunt, ſiue natura, ſiue, ut hodie loquuntur, eſſentia: quã quintã nũcupare, multis uiſum fuit. Cùm itaq; ſtellas uel corpora dici, uel illis corpus aſcribi, poſthac audies, aut leges, perinde atq; de elementaribus corporibus illud ipſum intelligere cauebis. Quãquã dimẽſionẽ recipere, quæ ſuis circũſcribatur terminis, nõ ĩficiamur: ſed mutari, ut noſtra corpora, & corrũpi, ut inferiora, in aliasq; naturas, ac qualitates trãſire, (qđ elementariũ corporũ eſt propriũ) planè reiicimus, ac negam⁹. Nã cœlũ, ut etiã ſtellæ ei⁹ oẽs, diuinitatis eſt particeps: & proĩde corporeę cõmotionis, elemẽtarisq; alternatiõis prorſum expers. Quæ cœli ſtellæ, tametſi moueãtur aſsiduè, id certè nõ habẽt, agũtúe ut ĩferiora corpora, ac elementa ex q̃bus, ut dictũ eſt, conſtamus. Eo enim motu (excludo uniuerſalẽ) illas propriè moueri cẽſemus, q̃ ſolis corporibus cœleſtibus ſuus eſt, & reb⁹ ĩmortalib⁹ peculiaris. Deĩceps itaq; exiſtimabis, ſtellas, & maximè planetas, per ſuos orbes motu peculiari, & diuinitus inſito progredi: nũc accedẽdo, nũc recedẽdo, tardãdo quãdoq;, quandoq; accelerando: aliàs deſcẽdẽdo, nõnũquam aſcendendo, & aliter: ſicuti quotanuis intuentium oculis patet: pro cuiuſque ſtellæ ui, à Deo omnium motore particulatim data & conceſſa: non uiolenter, ut multi ſcripſerunt, ſed naturaliter: nec

Orbes planetarum elemẽta nõ eſſe, nec quidpiã elementare continere.

Stellæ quomodo dicantur habere corpora.

Quo propriè motu ſtellæ moueantur.

Stellarũ & maximè planetarum motus.

coactè,ſed liberè: ita,ut ordinem, & numeros quos cœleſtiū Choragus modulatur,ſua ſequantur ſponte,atque ab officio nunquam recedant:nulla externa ui,nec ullo adminiculo,nulláue forinſecus neceſsitate adducta.Quod certè, etſi miraculum non paruum habet,temperabitur nihilominus, ſi ſedulò animaduerteris,nullum animalium ſeſe mouentium, alieno & externo inſtrumento,ut moueatur,egere:ſed tantummodo proprio,ſibiq; à natura inſito:ex quo motus animali cuiq; ſuus emergit: & pro corporis cuiuſque forma,ac modulo naturalis habetur. Sic teſtudines, quadrupedando mouentur:ſerpentes, rependo:piſces,natando ac lubricando:aues, uolando:cancri, regradatim eundo:homines,ac iumenta,alternatim pedes protendendo,& ita de reliquis. Hinc uidemus aues nunc ſurſum,nunc contrà deorſum, quandoque ad dextram, nonnunquam ad ſiniſtram,uolatum exercere:& piſces natatum:non rarò etiam ſidere. Nam ſic à natura,ui propria inſtituuntur. Ambulant ea de cauſa auium quædam, ut cornices: ſaliunt aliquæ,ut paſſeres,& merulæ: currūt aliæ, ut perdices,& ruſticulæ:ante ſe pedes iaciunt nonnullæ,ut ciconiæ, & grues: aliquot in ſublime ſeſe attollunt, & recto uolatu (etiam ex aqua) cœlum petunt, ut anates, &c. Quorum motuum uias,unà cum ratione uſqueadeò diuerſas, ſi in corruptibilium animalium corporibus agnoſcis, in diuinis, & cœleſtibus, propius(opinor)agnoſces:atque illinc facilè colliges. ſtellarū corpora,& maximè planetarū,ſuis orbibus, (ut ſunt claui in rota),nullo modo defixa eſſe: quēadmodū multis etiā ſummis philoſophis, tradere uiſum eſt. Adhęc ab illis ipſis orbib' motu particulari nequaquā rapi. Si eñ hoc eſſet, eādē ſemp latitudinē (ut de

Motus animalium.

Elegās analogia motus animalū, ad motum cœleſtium corporum.

Stellarū corpora ſuis orbibus infixa nō eſſe.

(ut de lõgitudine nihil dicã) retinerẽt: qđ falſiſsimũ eſſe multa docent: quæ ſanè ad alia feſtinans, libenter omitto. Non itaque, perinde atque cum rota claui, & cum naui, ea quæ eius tabulatis affixa ſunt, mouebuntur planetæ: ſed potius, ut nautæ: qui cum naui longius procedendo, iter ſuum conficiunt, & per eam à dextro latere in ſiniſtrum, & rurſum à ſiniſtro in dextrum, rectè, uel obliquè diſcurſantes, officium ſuum peragunt: quandoque ſtando, nonnunquam retrocedẽdo, & aliter. Sed uelim hîc mihi dicant, qui arbitrantur planetas in ſuis circulis defigi, in hisq́ (ceu homines in curru) uehi, à quibuſnam circuli illi moueantur? Num à propria ui, & inſita natura? maximè, inquient. Hoc ſi eſt, cur non ſtellarum quoq; corpora, ſua etiam ui, & natura mouebuntur? Præterea, ſi planetarum corpora, quę (ut diximus) ex cõcretiore ſui orbis parte conſtant, omnibus in conſpectum palàm prodeunt, cur itidem circuli ipſi, quos ex ſuorum orbium concretione conſtare par eſt, in eundem conſpectum non emergunt? Hoc cùm minus fiat, credibile eſt & circulos, & orbes, re ipſa in cœlis nullos eſſe: quos docendi, demonſtrandiq́ gratia, unà cum uariis linearum ſectionibus, & earũdem multipliciter figurata deſcriptione, ſolertes uiri, uel ob id commenti mihi uidẽtur: quòd uix alia ratione cœleſtis diſciplina, ac cœleſtium progreſsionum cognitio tradi poterat. In quo ſanè diuinã induſtriam, & mirabilem inuẽtionem ſumma laude proſequendam ſemper exiſtimaui. Nam, quid per deos immortales in diſciplinis utilius? quid ad docendum accommodatius, quàm ut intellectui præſidiũ, ac uires ſenſus ipſi ſubminiſtrent? & quod intellectus contemplando aſſequitur, idipſum quoque oculis uidendũ,

Apta nautarum ad planetas cõparatio.

Obiectio ingenioſa de circulis planetarum.

Laudantur inuentores theoricæ planetarum, & mathematicorum inſtrumentorum.

ac manibus contrectandum exponatur? quemadmodum in horologijs, & mathematicis organis, inſtrumētis, & machinulis quàmplurimis, diuina arte, potiùs quàm humana excogitatis, intueri licet, attrectare, ac contemplari.

Ouid. Lib. 1. Faſt:

Fœlices homines quibus hæc cognoſcere primùm:
Inq; domos ſuperas ſcandere cura fuit.
Credibile eſt illos pariter vitijsq;, iocisq;,
Altius humanis exeruiſſe caput.
Non Venus, & vinum ſublimia pectora fregit:
Officiumq; fori, militiæue labor.
Non leuis ambitio, perfuſaq; gloria fuco:
Magnarumq; fames ſollicitauit opum.
Admonêre oculis diſtantia ſydera noſtris:
Aetheraq; ingenio ſuppoſuere ſuo.

Circuli in cælo omnes imaginarij & ficti.

Rectè itaque, & appoſitè cōmenti ſunt, epicyclos, eccentricos, augium lineas deferentes, & circulos alios innumeros, de planetarum theorijs excipiēdos. Qui omnes, (quia cœli moles continua tota eſt) imaginarij prorſum habendi ſunt: ſed tamen artificioſè ad motus demonſtrandos, & eliciendos, ut dictum eſt, excogitati. Quomodo in Hydrographia uentorum lineę pro nauigatione: in Geographia, climatum, & parallelorum diſtinctiones, pro locorum ſitu, & horarum uarietate: in Coſmographia, Zonarum poſitiones, pro explorandis regionum temperaturis, & ita deinceps. Habebis itaque, ut rem iſtam aliquando tibi confirmem, imaginarios omnis generis in cœlo circulos uniuerſos, cùm ob multa, tum quòd quæ illic oculis non cernuntur corpora, ea nuſquam eſſe coniectandum eſt. Nam, uel lucida eſſent, uel opaca.

Cur in cœlo circuli nulli.

Si primum, per ſe uiderentur: ſi poſtremum, ſaltem luce præſente clareſcerent: ut in Luna apparet: cuius corpus,

corpus,ex ſe alioquin obſcurũ, & ſua natura opacũ, de Solis maieſtate illuſtrari, uideriq́; , nemo , etiam ἀφιλόσοφος,negauerit.Quod unũ,ſi in cœleſtibus circulis,à ſole minùs fieri poſſe cõtendis,fortaſſe ab ea ſtella quam tu epicyclo inſidere,figiq́; prædicas , uel ab utroque ſimul,fieri poſſe annues?Atqui,nec hoc, nec illo modo,ulli unquam circuli in cœlis,ne Lynceo quidé , (uel,ſi quid eo oculatius fabulatũ eſt)ha ctenus apparuerunt.Itaque,ibi uel nulli erunt,uel,ſi ſunt,ocioſi,(contra naturæ ſcopum)omnes eſſe cenſebuntur.& proinde planetas neque uehere,neq; agi tare,quib⁹ colligere perfacile erit,illos à ſuis orbibus nullo pacto agi ferriq́;:quin potiùs,à ſeipſis, & ui diuinitus cuiq; inſita moueri:cùm multò ſint perfectiores,quàm noſtra corpora.Vnde alienis,aſcititijsq́; inſtrumentis non indigent:aptá, concinnamq́; ſuis motionibus figuram, tã ex toto , quàm in parte adepti. Quæ,quorſum(obſecro te)orbiculata,uti uidemus, fuiſſet,niſi à ſe orbiculatim planetę mouerẽtur?nihil ſanè ineptè,nihil fruſtra,nihil abſurdè , natura unquã inſtituit :quin uerius omnibus optimè (quoad eius fieri potuit cõſultũ ac proſpectũ uoluit: unicuique rei mũdi,quod ex eius uſu eſſet,libenter impertiens. Vnde ſi orbibus ſuis planetas infigi uoluiſſet, credibile eſt,ꝙ illos exactè omni ex parte,uti ſunt,orbiculatos nũquã ædidiſſet:ſed uel acuiſſet,uel in proprijs orbibus(ut ſunt in cęlatis tẽplorũ teſtudinibus lãpades,& in cubiculorũ laquearibus,orichalcea candelabra)appẽdiſſet,uel cõplanaſſet, perpolitisq́; cœlorũ cõmiſſuris glutinaſſet:qđ ſecus eſſe,uel de aſpectu oĩb⁹ cõſtat. Ex quo, & alijs paulò antè ſcriptis,facilè,opinor,mihi cõcedes:ꝙ neq; cœlo,neq; ſuis orbibus ĩfixa ſunt planetarũ corpora,quæ quotãnis,imò

Quonam pacto ferãtur, ac moueantur planetæ.

Cur planetis & ſtellis orbiculata figura.

Stellarũ corpora cœlis nõ infixa eſſe.

uerò quotidie per Zodiaci longitudinem, & latitudinem pro inſita cuiq; ui.liberè ire, atq; uagari, niſi es talpa, aut fungus ſaltem in Luna) perſpicuè uides, Sed de his impræſentiarum ſatis, uel fortaſſe plura quàm opus fuit. Nunc demum reſtat, ut propoſitum curriculum ſeriò ingrediamur, hoc eſt, planetarum (qui præcipua ſunt mundi ornamenta) cum humanis corporibus concentum, medicè ęquè ac aſtronomicè explicemus: à Sole ſtellarum omnium principe auſpicantes. A quo reliqui planetę omnes, niſi breuibus ſic ſatis deambulationibus (ceu ſatellites à ſuo Rege & magiſtratu) abeſſe nequeunt. Qui ſi fortaſſe longius proceſſerunt, retrò confeſtim recurrunt. Nec temere mea quidem ſententia.

Paraſceue ad ſequentia.

Nam medios cæli tractus, mediam ætheris oram,
Fons lucis Sol auricomus, Sol igneus, ambit.
Sol qui terrarum flammis opera omnia luſtrat.
Sol qui cælicolûm eſt princeps, ductorq; choreæ:
Ad cuius numeros totus componitur orbis:
Atque capit leges, præſcriptaq; fœdera ſeruat.

Sed encomio Solis dimiſſo, quod equidem ut etiam reliquarum ſtellarũ, poëticum noſtrum opuſculum de mundi ſphæra, & rebus cœleſtibus propediem latius decantabit, promiſſa explere ſatagamus.

ASTRONOMICA æquè, atque medica, & philoſophica de Sole narratio.

CAPVT IIII.

SOlem uariis appellationibus (ut hinc ordiar) & iiſdem ſanèquam appoſitis, priſcos rerum cœli & naturæ interpretes meritò inſigniuiſſe ſemper exiſtimaui. In quibus, ut poëticas omittam, celebres

lebres habentur, Phœbus & Apollo. Illa, quòd φῶς τοῦ βίου, hoc eſt, lumẽ uitę omnibus infundat. Hęc, Euſebio teſte, quòd ἀπαλλάττειν τοὺς νόσους, id eſt morbos deleat. Vnde primam medicinæ originem, ritè ſibi inauthorare, ſeq; opiferum, apud Naſonem, iure uocare, mihi uidetur.

Cur Sol dicatur phœbus & Apollo.

Inuentum (inquit) Medicina meũ eſt: opiferq́ per orbem Dicor.

Nam ſalutaribus ſuis radijs, adhæc uitali motu, & tepore planè diuino, quęcunque de uaſtiſsimo telluris utero prodeunt: & materiam curandis, abigendisq́; morbis idoneam ſufficiunt, deſuper uegetat, fouet, ac facultatibus partim cognitis, partim abſtruſis, aſpirante reliquo ſtellarũ choro, efficaciter illuſtrat. Ex quo fit, ut apud eũdẽ Poëtam de ſe etiã meritò dicat,

Cur Sol, ſiue Apollo medicinæ inuẽtor.

herbarum ſubiecta potentia nobis.

Ille enim unus eſt, qui & luce, & uiribus, & calore, adhæc magnitudine, energeia, ac ſpiritu, uniuerſa tam in ſuperiori, quàm inferiori mundo excellit: leniter calefaciens, & fouens: cum effectione ſenſibus manifeſtiore, quàm reliquorum planetarũ. In quam rem fidiſsimum accerſam teſtem Claud. Ptolem. ſua ſic lingua nobiſcũ loquentẽ, ὁ ἥλιος κατείληπται τὸ ποιητικὸν ἔχων τῆς οὐσίας ἐν τῷ θερμαίνειν καὶ ἠρέμα ξηραίνειν: ταῦτα δὲ μάλιστα τῶν ἄλλων ἡμῖν εὐαισθητότερα γίνεται διά τε τὸ μέγεθος αὐτοῦ, καὶ τὸ τῶν κατὰ τὰς ὥρας μεταβολῶν ἐναργές. Quod eſt: conſtat Solem uim habere calefaciendi, & leniter deſiccãdi: quæ effectiones facilius ſenſibus percipiuntur, quàm aliarum ſtellarum: propter eius magnitudinẽ, & euidentes mutationes in anni uicibus ac temporibus. Hæc ille. Quæ dum argutiſsimus inter Peripateticos Auerrhoës, præclarè, ut multa, intelligeret, cum antiqua philoſophia, uitæ & generationis ſeminaria, pe-

Ouid. Lib. 1. Meta.

Claud. Ptolem. libro 1. ἀποτελεσμάτων.

Sol, quomodo vitæ & generationis author.

nes Solem cõſtantiſsimè deponere nihil eſt ueritus. ut, qui moderatum calorem, primigenium rerũ humidum, modificantem, foueat, & excitandum, uegetandumq; ſuſcipiat: ſicuti ſucciſiua rerum mundi generatio quotannis indicat. Quotuſquiſque enim eſt, qui naturæ ſeriem contemplans, non uidet de Solis acceſſu & receſſu, uitæ, ac interitus ſigna in omnibus infundi? quid inquã ſigna? imò uerò uitã ipſam, & interitum præſentiſsimè immitti? Quis non obſeruat quotannis exporrectiſsimum telluris gremium, ſolares radios (in quibus tepor ille æthereus, & aura planè cœleſtis omnia exhilarans deliteſcit)

Terram ſolis radios meretricari.

tanquam ſemen aliquod uitale, & prolificum, non dicam excipere, ſed uteri muliebris modò, ad rerum generationem, quaſi emulgere, ac pertinaciſsimè retinere. Quod in animalium, nedum uegetabilium generatione, & per certos gradus incremento, cum Peripateticis locum etiam habere tibi perſuadebis.

Ariſtoteles lib. i. de phyſica auſcult.

Nam Sol & homo, ut ſcribit Ariſtoteles, hominem generant, Sol & planta, plantam. Qui homo, (nam de illius corporis ſympathia, & ὁμονοίας cum cœlis hîc maximè agere inſtitui) quia quandiu ſpirat, uiuere dicitur, ideo ſpiritus (quos pro innato calore incomparabilis ille Galenus quandoque agnoſcit) corpus mouentes, ſenſus excitantes, & cogitationes, mentemq; fouentes, Soli qui uniuerſa mouet, agitq;, & uiuẽtium omnium, poſt Deum, eſt cauſa, iure optimo ueneranda aſcripſit antiquitas.

Soli ſpiritus aſcribuntur, quorũ eſt fautor & excitator.

Qui ſpiritus, Homero omnis philoſophiæ fonti uberrimo, tales quotidie nobis ineſſe traduntur, quales Sol, planetarum princeps ac dominus, afflat, mouet, irradiat, & ꝑ mediũ aërẽ apparat, excoquit, ac elaborat. Quẽ unũ (aërẽ dico) ꝗa Hippocrati & Galeno, qualis

qualis qualis eſt, uelim⁹ nolim⁹, cõtinẽter, ac neceſſariò inſpirare cogimur: & pulmonũ adminiculo, per os, & aſperã arteriã, attrahere: & hinc rurſum in ſiniſtrũ cordis uẽtriculũ, ſpirituũ corpus uegetãtium, & animalẽ uim, ut alibi docuimus, inſtaurãtiũ, & fouẽtium pleniſsimũ, emittere: Adhæc in cerebrũ, per nares, & ĩ corpus uniuerſum, quod totũ eſt cõſpirabile & cõfluxile, per arteriarũ anaſtomoſes, & poros excipere: mirũ uideri nõ debet, ſi pro aẽris motu & tẽperatura, de Sole & uniuerſa cœli facie pẽdente, uno die, quàm alio hebetiores nobis ſpũs, aut acutiores ineſſe deprehẽdãtur. Præſertim animales, & q ab his manãt ſenſus, rationi perinde ſeruiẽtes, atq; ſanguini ſpiritus ipſi. Vnde, illi tales nobis adeſſe ſolẽt, quales ſunt ſpiritus, & ſpiritus tales, qualis eſt ſanguis humores reliquos cõplexus. Quos humores, ab aẽre, & his quæ ĩtra corpus inijciũtur, ſic uel ſic tẽperari, ac modificari, docet medicus, aſſentiẽ philoſophus. Ex quo, rectè dixiſſe mihi ſemper ſunt uiſi Hippocrates, & illius σύγχρονος Democritus, cũ plerisq; oĩbus medicis & philoſophis, permultũ referre, ſub quali celo & ſolo corpora locentur ac uiuant. Quod in plantis, nedum in ſolis hoĩbus etiã locũ habere exiſtimabis.

Aẽris neceſſitas & ſumma in noſtrũ corpus ẽnẽrgyia.

Spiritus noſtros aẽri ſub ſeruire.

Hìc ſegetes (inquit Poëta) illic ueniunt fœlicius uuæ:
Arborei fœtus alibi: atquè iniuſſa uireſcunt
Gramina. Et rurſum.
Nec uerò terræ ferre omnes omnia poſſunt:
Fluminibus ſalices, craſsisq; paludibus Alni
Naſcuntur: ſteriles ſaxoſis montibus Orni.
Littora Myrtetis lætiſsima denique apertis.
Bacchus amat colles, aquilonem, & frigora Taxi.

Virgilius in Georgicis.

In brutis præterea, & auium oĩ ferè genere, idipſum etiã tibi licebit, dum uoles explorare. Quibus natu-

rale hoc eſſe ſolet:ut per ſerenũ aërem & lympidiſsimum cœlum,exhilarentur,cantillent,&(ut ſic dicã) rideant:per obſcurum uerò & pluuium, triſtentur &gemant:uel fidem faciente eodem Poëta.

Volucres vt etiam homines aëri ſubijci.

Verùm(inquit)ubi tempeſtas,& cæli mobilis humor
Mutauere vias:& Iupiter humidus,auſtris
Denſat erant quæ rara modò,& quæ denſa relaxat:
Vertuntur ſpecies animorum,& corpora motus
Nunc alios,alios dum nubila ventus agebat,
Concipiunt.Hinc ille auium concentus in agris,
Et lætæ pecudes,& ouantes gutture Corui.

lib.Georg.ij.

Sed de his copioſius leges ĩ noſtris Phęnomenis,aut (ſi mauis)Ephemeridibus aërijs.Erit itaq; Sol, ut eò redeam unde abij,ſpirituum,corpus & animum per aërem modificantiũ,& impellẽtium, fautor ac illuſtrator.Qui,quandiu ſuã ſymmetriã,ſeruabunt,mẽtem ſanã in corpore ſano,tantiſper tuebũtur, donec cũ innato calore utrũq; deſerere cogentur.Qui ſanè calor cõmune hoc habet cum ſolaribus radijs (unde ignẽ cœleſtẽ,& radiũ alicubi uocat Galenus)ut quaquauerſum citò,niſi fortaſſe in refractaria materia, penetret:ſenſuumq; titillatiões uarias,& motiones cũ corporis,tum animi multiplices, excitet. Quod, uel ruſticæ mulierculæ ad colũ & penſa natæ,cognouerũt ſtupidos, hebetes,& obtuſos,nõ ſine graui nota, eos ĩclamãtes,qbus calidũ hoc paucũ ad eſt:& proinde paucos è ſanguine ſpiritus educit:quos Hippocrates,Galeno teſte,ὁρμοῦντας, hoc eſt impetum facientes, ſcita appellatiõe omniũ primus nuncupauit.Cęterũ qa in humanis corporibus ſedẽ aliquã eſſe oportuit, in qua calor ille uerè diuinus,tanquam in prætorio, ius ſuũ exerceret,& in reliquum corpus aurigante ſpiritu,radios ſuos uitales effunderet, familiãq; uniuerſam

Calor innatus,quid commune habeat cũ ſolaribus radijs.

uerſum foueret, & fotam moueret: priſci rerum corporis nomenclatores, illam ipſam ſedē cor dixerunt: Soli, ut alibi monuimus, deſtinatum, eiq; ſanèquam ſimile, (in quo triſte iacet hoc uiuere noſtrum, partim cauum, & ſinuoſum, ut ſanguinem caloris hoſpitem, dextro ſuo ſinu contineat, & artificioſa naturæ œconomia, per uenā arterioſam, quaſi per canalem & tubulum à prædiuite fonte, & uerè aureo manantem, pulmones nutriat, ac refocillet, partim etiā ſpiſſum, & pariete craſsiore, ſiniſtro ſinu obuallatum: ne dictus calor, unà cum ſpiritu (cuius eſt comes) difflctur & exhalet: prǽpediatq;, ne hac & illac, ob partiū tenuitatem, adminiculante ualuarum multitudine, totus ſenſim effluat: & corpus moribūdum, frigidū ac inutile relinquat: non ſecus atque Sol terram: dum ab ea uiuificos ſuos radios longius euocat: agit, & ſubducit. Sed hîc me dies poti⁹ deficiat, quàm uerba. Itaque à Sole ad Lunam, aut (ſi placet) à fratrē ad ſororem, uiam præmōſtrante mihi natura opportunè trāſeo. In qua parcius calamum exercebo, cùm ob alia, tum quòd de uarijs eius effectis in hæc inferiora ſenſui manifeſtiſsimis, fuſiſsimè in noſtra Lunę & oceani cōcordia, tibi ſum propediē ſcripturus. Verùmenimuerò, priuſquàm hinc abeam, monuiſſe non pigebit, quòd Sol & Luna in humanis corporibus peculiare quicquam propriè non agnoſcunt. Nam uniuerſales rectores rerum omnium mundi, nedum corporis, ſecundum Deum, antiquis, & maximè Trimegiſto habentur. Vnde particularia quęque dedignantur. In reliquis planetis, ſecus accidere audies. His poſitis, inſtitutum noſtrum, aſpirante Mercurio, hunc in modum & ſequor, & perficio.

Cor humanū Soli deſtinatum ſedes eſt & fundamētum caloris natiui.

Cordis pulchra anatome.

Sol & Luna, vniuerſales ſunt rerum mundi & corporis recto-res.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

DE LVNA medica ſimul & aſtronomica narratio.

CAPVT V.

LVNA à primis Græcorum nomenclaturis σελὼη dicta eſt, quòd τὸ σέλας, hoc eſt lumen, ἄνω deſuper, habeat: uel, quòd παρὰ τὸ σέλας ἀεὶ νέον ἔχειν, quia lumen ſemper nouum habet. Sed omiſſa nominis ratiõe, medicè & aſtronomicè de Luna philoſophemur. Poſteaquàm perfectum hominem uitalis aura ſuſcepit, ſeq; diuinæ mẽtis ſpiritus, corpori infudit, certum eſt (ut ſcripſit Firmicus) quòd cõpoſiti natura, pro qualitate curſus Lunę moderatur, eiusq; motum ac uires agnoſcit. In quã rem uerba Claud. Ptolemæi Firmico ſubſcribentis, tibi profero ἡ σελὼη (inquit) δηλοῖ τὰ τοῦ σώματος, ὡς ὁμοιοῦνται αὐτῇ κατὰ τὴν κίνησιν: qđ eſt. Luna ſignificat ea quæ corporis ſunt: ut quæ ei pro motu ſimilia cenſeantur: profero & Claud. Galeni, Ptolemæo concinentis ſententiam alteram, ex tertio dierum decretoriorum libro, ne quis commẽtum putet. Porrò illud (inquit) denuo repetendum, quod nos obſeruantes uerißimum eſſe comperimus ab Aegyptiis aſtronomis inuentum, Lunam non modò ægris, ſed etiam ſanis, dies quales tandem futuri ſunt poſſe præmonſtrare. Omitto reliqua tibi in ſequentibus fuſiſsimè deſcribenda. Eſt itaque Lunæ progreſsio ſagaci inquiſitione cum aliis, tum medicis non indigna: cuius ſtatum niſi ad unguem tenuerint, propriæ cæcitatis duces, & ſtolidæ mentis pręcones, in errores quàmplurimos prolabentur, ut author eſt Maternus. Quod uiderint ſcioli aliquot, rerum

Humanũ corpus motui Lunæ ſubiici.

Aphor. lxi.

Galeni ſententia medicis ſummè aduertenda.

rum cœli uniuerſarum, nedum ſolius Lunæ deriſores, & contemptores: de quibus per occaſioné alibi. Conſtat ſanè quòd Luna in rerum generatione, ob humidum cui præeſt, materiæ ſubminiſtratrix habetur: perinde atque Sol, ob calidum, formæ quorum alterum ſine altero, indiuiduo, & fraterno ſocietatis uinculo, quàm ægrè ſtare poſsit, uel philoſophiæ tyrunculo tam notum eſſe arbitror, quàm eſt cocis ſuum (quod dicunt) piper. Adducam tamé Ptolemęi teſtimonium. ἡ Σελήνη (inquit,) τὸ μὲν πλεῖον ἔχει τῆς δυνάμεως ἐν τῷ ὑγραίνειν, διὰ τὴν περὶ γειότητα δηλονότι, καὶ τὴν τῶν ὑγρῶν ἀναθυμίασιν καὶ διατίθησιν, οὕτως ἀντικρυσὰ σώματα πεπαίνουσα τὰ πλεῖστα, κεκοινώνηκε δὲ ἠρέμα καὶ τοῦ θερμαίνειν διὰ τοὺς ἀπὸ τοῦ ἡλίου φωτισμούς. Quod ſonat. Luna quidem humectando antecellit, quia terræ proxima eſt, & humidis uaporibus uicina: manifeſtè igitur hoc modo corpora afficit, mollia reddit, & plerunq; putrefacit: aliquantum uerò & calefacit propterea quòd à Sole lumen accipit. Quam rem dum primi rerum cœli obſeruatores animaduertiſſent, proxima & coniuncta in Zodiaco domicilia, utriſque appoſitiſsimè ſtatuiſſe mihi ſemper ſunt uiſi: Soli in Leone maſculino ſigno, diurno, calido & ſicco. Lunæ uerò in Cancro, fœminino, nocturno, frigido, & humido, cuiuſmodi Luna eſſe perhibetur. Vnde illa matris uices, ob humidi prouentum, & Sol patris, ob calidi largam manum, in rerum generatione, non ineptè ſuſtinere traditur. Quibus addes, quòd quéadmodũ natura negatũ eſt animal naſci, niſi ex utriuſq; gigné tium (maris, inquam, ac fœminæ) copula & cõſortio (putrediné excludo) ita ubi Solis & Lunę cõgreſſus ac pręſentia deſiderãtur, in íferiori hac rerũ materia produci cõmodè poteſt nihil. Quod egregiè intelle-

Luna materiæ eſt ſubminiſtratrix, et Sol formæ.

Lib. i. Apotel.

Solis & Lunæ proxima in cœlo domicilia.

xiſſe mihi uidetur Orpheus in ſuis hymnis: utrũque uiuificos & prolificos mundi oculos nũcupans: & ue-
Solis & Lunæ præſtantia, ac dignitas.
rè ter maximus Hermes, duo rerum naturæ organa præſtantiſsima, Moſi κατ᾽ ἔμφασιν Luminaria dicta, itidem inſcribens. A quibus non longè receſsit Plato: Solem & Lunam magnos mundi deos alicubi nominans, & legislatori Moſi acquieſcens Ptolemæus, τὰ φῶτα, hoc eſt lumina, & hãc & illum perappoſitè dicens ac uocitans. Ergo, ut è diuerticulo in uiam redeam: ſicuti ſe habent in generatione materia & forma, adhæc genus, quod è mare conſtat & fœmina, inſuper tempus, quod die & nocte metitur, ſic ſe ha-
Sol & Luna generationis rerum authores & fomites.
bere ſolent Sol & Luna, generationis rerũ omnium poſt deum authores, & penè dixerim, parentes. Nam Luna materiam aptat & pręſtruit, Sol formam inducit. Hic, quia mas, diurnum tempus moderatur: illa, quia fœmina, nocturnum. Rurſum hæc corpori alimoniam præſtat, ille, animalitatem, ut ita dicam, ſeruat ac tuetur. Nihil ille negligit eorum quæ ſpiritui & ſenſibus, quæq́ue animato corpori conferunt, hæc, nihil eorum quæ ipſi corpori, & eius materiali
Luna Solis ſocia, uicaria, & ſoror.
compagini debentur. Quæ, & alia multa, cùm erudita antiquitas animaduertiſſet, Lunã Solis ſociam, uicariam, & ſororem, (unde ut ille Phœbus, ita hæc Phœbe dicitur) necnon uitæ rerum omnium cum illo cuſtodem rectè admodùm ſtatuiſſe mihi ſemper eſt uiſa. Nec temere meo iudicio. Nam ex eodẽ partu eodémque utero, ut egregiè ſunt philoſophati poëtæ, utrunque in Delo edidit Latona, mater, & parens. Vnde, fraternis ligari legibus, pariaq́; habere multa, & furtiuam copulationem olim admiſiſſe, ut hodie ſingulis mẽſibus manifeſtum, non eſt quòd legendo, imò uerò uidendo, poſthac mireris: nec admodùm

modùm mouearis, ſi Lunam morborũ teſtem, ac indicẽ eſſe audis: adhæc eorũ ferè omniũ quæ incidũt, in his, aut alibi, ſociam, & cauſam cum Sole, penè dixerim magiſtram. In quam rem duorum in rebus cœli & naturę exercitatiſsimorũ uirorũ, teſtimonia, ne quicquam à me hîc commẽtum putes, in medium tibi proferã: Galeni primùm, deinde Ptolemęi. Quæ incidunt (inquit Galenus) omnibus his quæ ſubſiſtunt, horum cauſam Luna habere obſeruata eſt, maximeq; in tetragonis, & diametris ſtationib⁹ ea immutans. Nam ſi in Tauro exiſtente illa, ſemen concipiatur, uel partus, uel alterius cuiuſdam principium contigerit, magnas eius mutationes inuenias, cùm in Leone, Scorpio, & Aquario ſigniferum ambiuerit. deinde hęc ſubnectit. Porrò, illud denuo repetendũ, quod obſeruantes ueriſsimum eſſe comperimus ab Aegyptiis aſtronomis inuentum, Lunam non modò ægris, ſed etiam ſanis dies quales tandem futuri ſunt poſſe prænuntiare. Si enim cum planetis temperatis ſteterit, (quos etiam ſalutares Latini, ἀγαθοποιοὺς Græci nominãt) illos fauſtos, ac bonos producet, ſi cùm intemperatis erit (quos Latini maleficos, Græci κακοποιοὺς dicũt). graues ac moleſtos experietur. Fingamus (inquit) homine quodam naſcente, ſalutares planetas in Ariete, malignos uerò in Tauro eſſe. Is homo, cùm Luna in Ariete, Cancro, Libra, & Capricorno fuerit, pulchrè deget. Cùm uerò Taurum ipſum, uel eius tetragonum aliquod, uel diametrum ſignũ occupabit, malè, & moleſtè uitam trãſiget. Atque morborũ initia huic cum Luna in Tauro, Leone, Scorpio, & Aquario fuerit, peſsima erunt: ſine periculo autem, & ſalutaria, cùm Arietem, Cancrum, Librã, & Capricornum permearit. Hactenus Galenus. Se-

Luna morborum teſtis eſt ac index.

Lib. iij. de diebus decre.

Galenus rerum cœleſtiũ peritiſsimus.

D.

quitur Ptolemæi teſtimonium, quo in rebus cœli
Lib. 1. Apot. l. (quod ſciam) nullus φυσικώτερος. Si quis rectè conſide-
rauerit (inquit) facilè intelliget non modò conſtitu-
tiones rerum affici, à Solis, Lunæ, & ſtellarum mo-
tibus neceſſe eſſe, ſed etiam ſeminum initia, & perfe-
ctiones fingi ac informari. addit paulò poſt. Quic-
quid in uniuerſum accidit, hoc non contemplatione
naturę, ſed ſola obſeruatione de euidentibus Solis &
Lunæ, necnon reliquarum ſtellarum configuratio-
nibus manare ſolet. Hæc ſummi illi uiri: qui quãtum
Lunæ tribuant: niſi ad illorum ſententias, ceu ad
ἐπῳδοὺς uocem obſurdeſcis, uel me tacēte, audire facilè
potes. Quæ ſi paruam adhuc fidem tibi faciũt, unum
atque alterum eiuſdem Galeni teſtimonium tibi rur-
Lib. eodem. ſum depromam. Luna (inquit) ut princeps non me-
diocris inter Solem & nos medius conſtitutus, ter-
reſtrem regionem meritò gubernare cēſetur, nō po-
tentia modò cæteros planetas, ſed uicinitate etiam ſu
perans: creſcente ea, augmenta in corporibus ſenti-
mus, decreſcente uerò, damna & detrimenta. Hanc
Lib. ſuæ matheſeos. 4. Galeni ſentētiam Iulius Firmicus, cęleſtiũ interpre-
tum, apud Latinos primus & princeps, tibi hunc in
modum obfirmabit. Scire (inquit) debemus, quid hu
mani corporis Luna ſuſceperit: & quid illius poteſta
ti deputatum ſit. Nam & creſcentis in ea luminis au-
gmenta: & deficientis, dãna ſentimus. Medullæ hu-
mani corporis cum illa creſcunt, cum uerò lumini-
bus cœperit inanis deſtitui, tenuati corporis fatiga-
tione langueſcunt: ſed & humanum corpus deficien
Teſtimoniorum multitudo ad faciēdā fidem eſt efficax. te ea, deficit: & creſcente, ſolennibus complementis
emundatur. Fitq́; ut omnis ſubſtantia terreni corpo-
ris, iſtius numinis prouidentia gubernetur. Hæc il-
le, ubique ſanè magnus: quo dimiſſo, Claud. Galenũ,
& item

& ite eius contẽporaneũ Ptolemæum repeto, ne tibi tota(quod dicunt)teſtimoniorum plauſtra deſint:ex quibus,ceu de quodã copiæ cornu, leuiter accipere poteris quas uires,& quantan energeiã Luna in has inferiorum corporum ſubſtantias exerceat, & ſuo ſibi iure meritò arroget.Luna(inquit Galenus) una eſt quæ menſtruorum ſtatum tempus in mulieribus cõſeruat,comitialiũ circuitus cuſtodit, prout radiorum Solis plus,minúſue ſibi uendicarit:omnia ſiquidem quæ facere nata eſt,ubi falcis figuram repræſentat,languida fiũt,dum plena fuerit,cõualeſcũt. quapropter,& fruges interea adauget,maturatq; celerri mè,ferarum occiſa corpora in tabẽ uiſu ſuo reſoluit, ſomno ſopitis ſub eius lumine,uel aliter diutiùs immoratis,pallorem & capitis dolorẽ conciliat:in ſumma humifico ſpiritu omnia replet. Galeno ſic Ptolemæus ſubſcribit.Luna inquit,ut proxima terris,manifeſtè in terrena influit: cum illa enim conſentiunt & commutantur pleraque omnia,& animata,& inanimata,Germina, & animantes,aut omnino, aut aliqua ex parte,unà cum ea incrementa, & decrementa ſentiunt.Vis iterum,imò uerò tertiò,& quartò,Galenum Ptolemæo concinentem,ceu ἐκ ἐπιμέτρου (quod Græci dicunt)audire?Cæterũ(inquit) quòd aliæ res uniuerſæ à Luna quoque mutentur, omnibus non perinde conſtat,ſed ijs dũtaxat,qui huiuſmodi accuratè obſeruarunt: Addit paulò poſt.Hoc axioma nõ Aſtronomis tãtùm,uel naturalibus philoſophis, ſed agricolis quoq;,& nautis,hominibusq; omnibus receptum eſt,Lunam terreſtrẽ plagam,ueluti principẽ quẽdam magni regis Solis immutare. In poſterioribus enim & ultimis cœli regionibus,ut ſcribit Firmicus,collocata,& terræ imperiũ ex uicinitate ſortita,

Lib. eod.

Vires Lunæ in hæc inferiora magna.

Lib. eod.

Lib. eodem.

Lunæ curſum ſentiunt omnia.

omnia corpora quæ diuinæ mentis inſpiratione ani mătur, curſus ſui multiplici uarietate afficit, mouet, ac cum Sole fœcundat. Nam & occulto ſpiraculo, & aſsidua peruagatione, uiſione, ut ita dicã, ac reuiſione, cum Sole primùm, deinde cum reliquis ſtellis, uia omnem ſenſum fugiente, humiditates corporum, prout illas inuenerit fermentat, & cum prouentu in hũc, uel illum ſtatum, exagitat. Quod omnium maximè, uel inuiti confitẽtur, qui fluxionibus ad articulos tentari ſolẽt. Sed in Lunę uiribus uerſatum ſatis, de quibus in noſtra Lunæ & Oceani harmonia (ut dictum eſt) ampliorem commẽtationem, cum fuſiſsima exemplorum demonſtratione aliquando es habiturus. Itaque reliqua ad inſtitutũ noſtrũ pertinentia commodùm ſequor & expedio. Luna in humano corpore, partes peculiares, & propria organa ſibi uendicat. In quibus uterum ac uuluam connumerant: eamq́; humani diuerſorij cellulam, quæ hodie à Latinis medicis matrix, à Græcis uerò μήτρα, dici conſueuit, in quibus & fœtus concipitur, & cõceptio ipſa fouetur, donec imperãte Lucina, partus materna clauſtra ruperit. Quod uel de Claudij Galeni uerbis tibi conſtabit: quem unum de medicis omnibus, honoris, & eruditionis nomine, tibi multoties obijciam. Poſt ſeminis conceptionem (inquit) omnis impregnatio, & poſt partum adauctio, magnas alterationes in ſeptimanos Lunę per Zodiacũ circuitus retinet. Mãmas præterea ſibi inauthorat luna: è quibus, tanquam ex lympido fonticulo, lac infantulorũ alimentum manat. Quæ, ut muliebria ſunt membra, ita muliebri planetæ appoſitiſsimè deſtinata fuerũt. Porrò quia Luna ſoloris luminis (ut toties cecinimus) eſt uicaria, &, ut ſcripſit Ariſtoteles, paruulus quidam

Luna, quas partes in corpore ſibi vendicet.

Galenus lib. iij. de dieb. decre.

Luna paruulus quidam Sol.

quidam

quidim Sol, idcirco in humano corpore, ſiniſtrum oculum, perinde atque Sol dextrum, de antiquo ſibi uendicat priuilegio. Vt enim dextra maſculina eſſe traduntur, ita ſiniſtra, fœminina. Volunt inſuper illam eandem cum Sole dominari ſtomacho, omnium quibus corpus alitur receptaculo nobiliſsimo: uel ob id unum, quòd coctio ſit à calido in humido. Adhæc cerebro, quod qui malè affectum habent, & Lunæ metamorphoſes de inconſtantia ex interuallis agnoſcunt, Lunatici uulgò nuncupari ſolent. *Lunatici unde dicti.* Ex facultatibus humanum corpus diſpēſantibus, Ptolemæus naturalē illi adſcribit. ἡ σελήνη (inquit) τῆς φυσικῆς δυνάμεώς ἐστι πηγή. *Aphor. 86.* qđ eſt. Luna naturalis facultatis fons eſt. Eidē ex humoribus corporis, antiqui pituitam addixerunt: quæ creſcente Luna, creſcere plurimùm ſolet, decreſcente uerò minui, aut ſaltem minùs moleſta eſſe. Sed de Luna, quòd ad hunc locum attinet, paucula hæc de multis erunt ſatis. Itaque, ab imo planetarum ad ſummum & ſupremum me confero: nimirum à Luna ad Saturnum falciferum uetulū tardigradumq; Deum.

DE SATVRNO medica ſimul & aſtronomica narratio.

CAPVT VI.

SATVRNI ſtellam, Chaldæi, Arabes, Græci, & Latini rerum cœli interpretes peritiſsimi, cum Claudio Ptolemæo & Galeno, intemperatam, ac maleficam, ubique nuncupant, fortaſſe ob melancholicum humorem, moleſtum ſanè *Saturni ſtella quare malefica.*

& grauem:cuius prouectum,ui occulta, in humanis corporibus uberrimum promouet:& hinc illa aggrauat,& ſaturat(unde Latinis Saturnus fortaſſe dictus) necnon ſenio ante tempus, ac uetuſtate conficit:ex quo κρόνος,etiam dici Græcis potuit. Illius, aridum ſimul & frigidum, modò ſui iuris fuerit, in his inferioribus, nedum in ſolis hominum corporibus fouet abundè,& excitat. Cuius rei teſtimonium dabit Ptolemæus ὁ δὲ τοῦ κρόνου ἀστὴρ (inquit) πλέον ἔχει τὸ ποιοτητος ἐν τῷ ψύχειν, καὶ ἠρέμα ξηραίνειν. quod eſt, Saturni ſtella maximè frigidifica eſt,ſed & nonnihil areſacit. Quæ duo uitæ humanæ calido & humido temperatæ, quantùm incommodent:imò uerò quantùm ex diametro pugnent, nemo eſt qui neſciat. Eſt itaque ad corrumpendũ procliuis ſtellæ huius natura. Verùm in omnibus,& per omnia,ut etiã humor ipſe melancholicus,ſuas uires æquè non exercet:nec tam obſtinatè agit,quin ſuum aliqua ex parte cõmodum non habeat. Nam ut ex uenenis arte tẽperatis, citra noxã magna aliquãdo commoda proueniũt,ita de ſideris huius(quanquam inauſpicati)proba cum aliis ſtellis temperatione, miſtura, & radiatione, non uulgaria manant emolumenta. Ex quo factum uideas, ut ad quam artem melancholici plæriq; animum appulerint,in ea præter cæteros, uel leuiſsimo labore, ualeant plurimum. In quam rem, poſt Platonem fidiſſimus accerſetur teſtis Ariſtoteles:ſcribens melãcholicos fuiſſe omnes qui ingenio floruerunt,uel in philoſophia,uel reipublicę adminiſtratione,uel cudẽdo carmine,aut artibus aliis excolẽdis. De quorũ claſſe cũ Socrate,Pericle,Demoſthene; Archimede, Vliſſe, Scipione,Aiace,Aenea,& aliis,Democritũ,Platonem, Galenum, Cæſarem, Virgilium, Herculem, & huius

Libr. 1. Apotel.

Saturnus vbiq; malus non eſt,ſed ſua aliquando habet commoda.

huius plumæ innumeros tibi proferã: quos de lucubrationibus,& laborũ,ęrũnarũq; pertinaci tolerãtia, ingẽti cogitatione,& inuẽtionũ miro ſtudio,ceu de tabella quadã,tales fuiſſe,hiſtoriarũ & uitarũ ſcriptores diligẽtiſsimi repręſentarunt. Verùm de his alibi. Tacẽdũ tñ nõ arbitror,quòd melãcholicus humor, cui,ut diximus,præſidet Saturnus,cogitatiõis firmitate,ſtudiorum aſsiduitate,& pertinaci labore,ubiq; comites ferè ſecũ ducit uoluptatẽ ac delectationem: quæ tãta illi ineſt,ut ĩ unius eius rei adeptiõe quã ſemel animo cõceperũt melãcholici,ſummũ ac peculiare bonũ exiſtimẽt collocatũ:prætereq; illud, aliud nihil aut expetãt,aut ſequãtur:etiã neglecta re familiari,neglectis ciuibus,neglecta uxore & liberis. Vnde paupertas,ceu de uoto,illis familiaris eſſe ſolet,ac domeſtica. Cæterum,hîc etiã ignorãdum nõ eſt, quòd Saturni defluuiũ cũ ſuo humore,ĩ oĩbus corporib⁹ ſuas uires ex æquo nõ erigit,perinde atq; uinũ: quod ob corporũ ἰδιωτροπίας,& naturarũ uarietates,à ſe inebriatos omnes uno modo non afficit,nec eodem motu agit. Nam quoſdam ad garrulitatem, & hinc ad rixas,alios ad uomitum,nonnullos ad taciturnitatem, ſomnũ,uel riſum , plæroſq; ad ſtrepitũ & gladios rapit. Sic Saturnus,& ſub illo militans melancholicus ſuccus,quoſdã ad riſum mouet,ut Democritũ: alios ad lachrymas,ut Heraclytũ:nõnullos ad loquacitatẽ, ut Therſitẽ:aliquot ad facundiã,ut Neſtorẽ:ad ſilentium & patientiam,ut Socratem, & Vliſſem : ad metum,ut Piſandrum:ad hylaritatem,ut Lucullum:triſtitiã,ut Craſſum:cogitationẽ,ut Archimedẽ:in ſumma,alios ad alia,pro ſua qualitate & quãtitate cõponit ac excitat. Quæ oĩa fuligini , fumis ac uaporibus de ſaturnino ſanguine,hoc eſt melãcholico, ꝑ uaria

Lucubratiões ſunt veluti tabella vitæ & ſtudiorum.

Philoſophi cur plurimùm pauperes.

Pulchra vini,cum melãcholia comparatio.

maioris & minoris ſua latitudine(quòd ad limum & craſsitiē attinet)aſcribere ſi uidebitur,per me liberū tibi erit. Qui fumi, quia arcem animi rectà petunt, ſpiritumq́; animalem illi remiſti obturbant:atq; cerebrum,(in quo ſenſuum,& principū animę actionum officina latet)longè lateq́; occupant,ac obſident:ideo uarias imaginationes,apprehenſiones, cogitationes, ratiocinationes,ſtudia,ac phantaſmata cient,fouent, & mentiuntur:pro uaria,ut dictū eſt, natura in qualitate & quantitate dicti ſanguinis melancholici,hos uel illos ſpiritus,& fumos ſurſum exhalantis non ſecus atque ex ignita & incenſa materia fieri ſolet. Ex abiete enim, uel picea, fumos craſsiores & turbulentiores,peiusq́; olentes attolli conſtat, quàm ex aluo, aut carpino. Sic ex querno ſtipite, quàm populeo,ex lapideo carbone, quàm ligneo: ex ſulphure, quàm thure: fæce uini uſta, quàm calce, & ita deinceps. Quarum rerum imaginem in melancholico ſucco, & ex eo fermentato ſanguine,utcunque potes agnoſcere:ſimulq́; fateri, Saturnum cum ſuo radio, ui abſtruſa, humores in hominum corporibus altius infixos, atque ob id pernicioſos ſępenumero excitare, qui tales eſſe ſolent,ut tardiſsimè, ſicuti illorum author Saturnus, moueantur: moti tamen & incenſi, grauiter ſæuiant. Quod cum ſuis periodis indicant morboſę diſpoſitiões hinc cõciliatæ:cuiuſmodi ſunt quartanæ,cancri,melancholiæ,& ſimiles. Citra morbum, ſummam nonnunquam, & inexpugnabilem præſtant cõtemplationem:adeò,ut pœnas Saturnini pendere mihi uideantur,non diſsimiles his, quas ob cœleſte furtum Prometheus rerum cœli contemplator indefeſſus, adhuc ſoluere in Caucaſo fabulatur. Itaq; ex Saturnino humore, hoc eſt ex atra bile,

Vnde melancholici varijs cogitatiõibus & ſtudijs tenentur.

Saturnini & melãcholici humores & ex ingenia tardè mouentur.

ubi

vbi cōcaluit,tanquā è quodā ſeminario,pullulāt,tum ſi-
mulacrorū,tū cogitationū germina,quæ deinde ī hoīm
ingenijs ceu in agro quodā,fruges,ac fructus vberrimos
proferūt. Addam quod etiam ſtella hęc cum ſuo humo
re & fermento,nonnunquam audaciam conciliat, vt in
Hercule:& ob aduſtionē, formidabilem quandoque fe- *Humoris Saturnini & melancholici varia natura.*
rocitatem,vt in Aiace,longo tempore, propter ſtabilita-
tem terrenæ qualitatis,perſeuerantem. Quòd ſi extremè
refrixerit,aut ad frigiditatis latus potius quàm calidita-
tis & ſiccitatis deflexerit, timorem etiam ſibi adiungit,
cum extrema ignauia, vt in Piſandro,Therſite, & alijs.
Ex quibus manifeſtum euadit,quòd ſideris huius deflu-
xus,cum ſuo limoſo ſucco,in craſſa materia intempeſti- *Melancholia vt ſulphur.*
uè exceptus, fit quaſi venenum,quod equidem in viuen-
tibus quibuſdam corporibus latet ſopitum, ceu ſulphur
à flamma remotum.In alijs verò flagrat, atq; vt ſulphur
accenſum,non cōburit tantùm,ſed vapore etiam noxio
oīa circumplet ac propinquātia inficit.Saturnus ſui iuris
factus,& in natali cœlo fortis ac potens quia Ptolemęo
& Galeno,maleficus eſſe ſolet cū ſuo humore melācho-
lico:& quādoq; anceps,idcirco cùm animis,tū corpori-
bus nūc mala,nūc bona,quādoq; varia vt antea dictū eſt,
quadātenus appingit. Vnde homines reddit natura odio
plus quàm nouercali pręditos: ſemel cum Craſſo in yita
ridētes,de fæce,exhauſto ab alijs dolio,bibentes,lentè in
omnibus feſtinantes: acetum in pectore geſtantes: ſpem *Saturninorū hominum mores & natura.*
prętio ementes: lupum vbique auribus tenentes: κακοσχολίᾳ
laborantes: metū ex conſcientia ſuſtinentes: ſinapi victi-
tantes,& cepas olfaciētes,in occipitio multos oculos ge-
ſtantes: de proximo nihil curantes:in amicitia querulos,
&,vt ſolent edentuli,edentium dentibus inuidentes:cur-
ru vtentes neglectis bobus: Heracliti familiā agnoſcen-
tes:in Areopagitarū ſchola educatos,& qui ſapiētū octa-

ui ſibi videantur, aliud ſtando, aliud ſedendo cogitantes: rarò cũ ãnoſis ſimijs laqueo ſeſe inijciẽtes, odia amicitijs præferentes: ex eodẽ ore & frigidũ & calidum ſufflantes: dextrã cuiuis non facilè cócedentes: Rhadamãto inexorabiliores: in re certa incertos: duro alloq̃ Scythis moroſiores: defixis in terram oculis cõtuentes: ſuperciliũ vbiq; contrahentes: cœnam Hecates plerũque cœnãtes: in nocte conſilia capientes: vt vultures cadauera expectantes: à frõte & tergo, vt Ianus, vidẽtes, aureis machinis omnia oppugnãtes: oculatas man⁹ habẽtes, quę nihil credãt, niſi quod vidẽt: nihil, niſi quod Ariſtophanis & Cleãtis lucernã oleat emittẽtes: habẽdi cupiditate inſatiabiles: oĩa trutina pẽſantes: ad viuũ cũcta reſecantes, & obęratos ad oſſa vſq; rodẽtes: ſpẽ vultu ſimulãtes, & altũ dolorẽ corde premẽtes: noĩe potius q̃ cõſuetudine notos: anethũ & mentã decimantes: quot verba, tot ſenſus plerũq; habẽtes: cũ Fabio cũctãtes, roſam quę præterijt rurſum quærẽtes: panẽ lapidoſum mãducãtes: vltores animos occultãtes: oĩa, vt Midas, ĩ aurũ vertẽtes: diſsimulãdi æquè ac ſimulãdi artifices: pilũ, vt lupi, ægrè mutãtes: cũctãdo Scipionẽ imitantes: ſalſuginoſam viciniã amãtes: dicẽda & tacẽda callentes: altera manu panẽ, altera lapidẽ circũ ferẽtes: veluti ab aſino delapſos: ignauos, qb⁹ feriæ ſemp eſſe ſolẽt: cẽſores, caſtigatoresq; virorũ: ſordidos, & vt hyrũdines, ingratos: veluti auro ſuberatos: pro perca ſcorpiũ reddẽtes: cumini ſectores: amicũ, quàm verbũ perdere charius habẽtes, ſocietatũ oſores: nihil niſi cùm moriunt̃ benefaciẽtes: lucri ex re qualibet odorẽ bonũ & ſuauẽ exiſtimãtes: vel à ſtatuis, & mortuis tributa exigentes: multas aures & oculos habẽtes: lucrũ pudori pręferẽtes: iexplebile doliũ animo gerẽtes: cũ laruis luctãtes: ingeniũ, mori farina variegatũ, ſuſtinẽtes: ſardonio riſu omnia condientes: màgis mutos quàm piſces: pauperculũ Chriſti pecus deglubẽtes, potius quàm

Mira melancholicorum pictura.

Melancholicus humor varia corporibus & animis impingit.

quàm tõdẽtes:caput ſine lingua circũferẽtes,ne gry q̃dẽ ĩ mẽſis et cœtu dicẽtes:ſuos loculos,vt medici,inanes vbi que prędicãtes:ſuſpẽdio arborẽ plerũq; deligẽtes: Herculeos labores p̄fectos:ſilẽtij tutũ p̄miũ agnoſcẽtes:ſemẽtẽ ab alijs factã metẽtes:quod ſciunt,neſciẽtes: tribus verbis oĩa abſoluẽtes:futura ceu de ſpecula præuidentes, rebus aliorũ,vt lupi inhiãtes:tineas veſtimẽtis, & gurguliones leguminib' paſcẽtes:vmbrã ſuã,& præteruolãtes muſcas metuẽtes:ſalem lingẽtes,& lapſana victitãtes:ante tubam trepidãtes:pilos pro lana reddẽtes:Tantali pœnã ſuſtinẽtes:in pulicis morſu Deũ inuocãtes:ſpem dum ãĩa eſt,habentes:vbiq; ſcrupulũ inijciẽtes:cochleæ vitã agentes:ſacrũ ſine fumo faciẽtes &c.Quod hîc reliquũ eſt,ignorãdũ nõ venit,ſaturnini cũ ſuo hũore,de ãtiquorũ pręceptis & obſeruationib' peculiares habẽt morbos,qb' ſuã ſobolẽ plerũq; tẽtat,in quorũ catalogo ſunt quartana, epilepſia,elephãtiaſis,morphea,cancer,ſcirrhus,hydrops,paralyſis,hæmorrhoides,dyſenteria,coli & renũ dolores ac huius notæ alij:qui vel de humoris melãcholici,cuius author & motor eſt Saturnus,largo p̄uẽtu & effuſione,vel de ſanguinis facta ab eo corruptela,cacochymia itẽ,flatibus,cruditatibus,imbecillo calore,vel abũdãte pituita, oboriri plurimũ ſolẽt:aduerſus quos præcautiões cũ idonei remedijs q̃ſq; volet à rerũ cœli & medicinæ perito opportunè exigat.Quòd ad alia p̄tinet,melãcholici,pulſus habẽt tardos & paruos:ſudorẽ acidulũ & grauẽ, deiectiones ſubatras:ſõnia terribilia,vt mortis,cadauerũ, ſepulchrorũ,tenebrarũ,cruciatuũ,dęmonũ,& rerũ nigrarũ.Ex facultatibus hũanã vitã cũ corpore diſpẽſantibus, ob innatã malitiã Saturnus nullã agnoſcit:quãquam nõ deſunt q in retẽtrice quæ naturali ancillatur,nõnihil illi aſcribãt:ſed de Saturno feſtinãti mihi ad aliorũ planetarum maieſtatem,paucula hæc ſatis erunt.

Saturnini morbi de antiquorum obſeruationibus.

Nota Saturninorũ ab his quæ excernũtur & alijs.

παρὰ γινομένας τῆς κινήσεως αὐτοῦ, τοῦ τε κατὰ τὸν κρόνον ψυκτικοῦ, καὶ τοῦ κατὰ τὸν ἄρην καυστικοῦ, θερμαίνεται καὶ ὑγραίνει. Quod interpretamur Stella Iouis temperatæ eſt naturæ, propterea quòd media fertur inter frigidificũ Saturnum, & æſtuantem Martem, vnde calefacit & humectat. Cæterum, pulmonibus qui cordi aërem attrahunt, cõdiunt, & elaborãt, præſidere traditur: necnon arterijs, quę pulſatorium continent ſpiritum: partem in vitali facultate cum Sole habẽs & in animali, cum Luna. Sed omnium maximè in naturali ſe agnoſcit, quæ ſanguifica eſt, & ex his quę naturali ancillantur coctricẽ fouens. Nã coctio eſt à calido temperato, in humido: quas re vera qualitates, vna Iouis ſtella ſuas eſſe prædicat. Sed vegetatricẽ aĩm, ad quam incrementa referũtur, etiã ſibi inauthorat vel ob id vnũ, quòd qui creſcunt, vt ἀρχίατρος ille Hippocrates præclare admodùm ſcripſit, calidi plurimum habent. His addere πάρεργον, nõ erit, quòd Iuppiter ſui iuris factus, ſicuti Ptolemęo & Galeno ſalutaris eſt planeta & beneficus, necnõ temperatus, ita temperatã reddit ſanguinis miſcellaneã. Vnde tam animis quàm corporibus, quæ laudabilia ſunt & probata, ac tẽperata inſtillare ſolet. Efficit itaque homines, qui, non vt volunt, ſed vt poſſunt libenter alijs bẽne faciunt: inſuper, quod adeſt, boni conſulunt, & pro ſuis opibus mœnia conficiunt: meſſe tenus propria viuũt: amicis fidi ſunt amici. cæra tractabiliores, & columba mitiores: genio indulgent, & ſine riuali diligunt: ſiculiſſant quãdoque, & pergręcãtur: ſermonibus feſtiui, dubiã menſam inſtruunt, omnia cum amicis habent cõmunia: benefactorum ſunt memores, alia dant, alia negant: equis & canibus gaudent, necnon aprici gramine campi: ad vindictã procliues videntur quãdoque, rectã viam ingrediuntur, genuinum habent pudorem: digni ſunt, quibuſcum in tenebris mices: tempori ſeruiunt, & mutuas tra-

Iuppiter quibus corporis partibus præſideat.

Iouialiũ hominũ mores & natura.

Vera pictura hominum vt dicunt ſanguineorum.

dunt operas:de vultu vtcunque iudicant, & viciſsim iudicantur:geſtus habent magna cum dignitate ſpectabiles: laudis & gloriæ ſtudioſi apparent:ſunt vxoris, ac liberorum amantiſsimi, & publici boni procuratores ſoliciti: fores tritas habent,ac nullos à ſe reijciunt:riſu omnia cõdiunt,duabus ancoris nauigant:in ſuo luco & fano gaudent:extra lutum pedes perpetuò gerunt:& in vtranuis aurem ac vtrunque oculum ſecurè dormiunt &c. Cæterũ hiſce morbis plurimũm tẽtari ſolẽt:ſynocho,ophthalmia, capitis grauitate, colicis cruciatibus, peripneumonia,homoptoe,calculo, pleuritide, apoplexia,phlegmonis,exeuthematib⁹,cõuulſionibus,gonorrhęa, lethargo, lyenteria,& alijs huius plumę:qui de ſanguine,in qualitate aut quantitate peccante,vel de plethora aut cacochymia,necnon obſtructionibus,putrefactiọne,item ac cruditatibus promanare ſolẽt. Iuppiter ex quatuor humoribus corporis ſanguinẽ habet cũ Sole, ob qualitates cum illo communes:ex ſenſibus,auditum,qui,vt ille, planè eſt aërius. Iouiales homines leui quacunque occaſione, ſanguinem è naribus,vel de opportuno corporis meatu alio, identidem excernunt:& quia calidi ſunt & humidi facilè ſudant,atque hinc grauiter hircum olent,pulſus plenos habent,& quandoquẽ vndantes:ſomnijs lętis, & rerum pulchrarum plenis gaudent:in quibus plurimum,vel rubra vident:vel hemorrhagias, & natationem in ſanguine,aut ſimilia ſibi repręſentari ſuſtinent. Sed hæc de Ioue plus ſatis eſſe, gradiuus Mars cõqueritur:ad quẽ nunc demum tranſire & iuuat, & expedit: ne ille ſua in nos tela contorqueat.

Morbi Iouiales.

Iuppiter ex reb⁹ corporis quidnã ſuũ agnoſcat.

Notæ ab interioribus & excretis hominum Iouialium.

De

DE MARTE medica ſimul & aſtronomica narratio.

CAPVT VIII.

Martis ſtella ignea & æſtuans.

MARTIS STELLAM, igneæ naturæ eſſe & planè æſtuantis, vel de epitheto annuerũt Greci, quibus Mars ipſe πυρόεις dictus eſt. Nam vrentem calorem, & ob intemperantiam maximè noxium habet: quapropter flauæ bili, omnium quæ in corpore ſunt calidiſsimæ, præeſſe meritò exiſtimatur: & qualitates vnà cum radio, propter naturalem malitiam, ad perdendum quàm generandum procliuiores deorſum refundere. Quod Græcorum antiquiſsimi, poſteritatem latere noluerunt, apud quos ἄρης id eſt Mars, ἀπὸ τοῦ ἀναιρεῖν, hoc eſt â ſuſtollendo & corrumpendo: aut, ἀπὸ τῆς ἀρῆς, vt Phurmitus ſcribit, id eſt, à damno, & interitu, nomenclaturam eſt adeptus. Propterea inauſpicatum ſidus, & cum Saturno maleficum eſſe, rectè cum Ptolemæo aſſeuerat Galenus. Nam huius caloris, vt dictum eſt, vrere & perdere proprium eſt magis, quàm fouere. Id quod in humanis corporibus flaua bilis præſtat, & agnoſcit. Quid enim ex igni producas ac generes? Hinc vitia & mala cùm corporis, tum animi quamplurima inducit: de quibus poſtea. Ex intemperato enim ardore, & bilis vehementi commotione, intemperatas perturbationes innumeras excitari, certum eſt: quas incompoſitæ quoque actiones, & violenti, inconſideratique affectus ſequuntur: In quorũ acie militãt rixe, cõtentiones, homicidia, bella, & ſimilia. Vnde Mars belli, & armorũ deus, à Poëtis non

Martis certa ex epitheto natura.

Mars plurimorum malorum eſt author & conciliator.

temere dici ac fingi mihi cenſetur: nutricem habens Belonam,vel,vt alijs placet, matrem, aut ſororem. Quid enim à calore immodico qui iam efferbuit,ac ſuapte natura vrendo cuncta conficit,& in flammas euolat (qualis eſt biliosſus,æſtus merè martius)ſperari, aut expectari queat? nihil me hercule,niſi immoderatum & pręceps, breuiq́ue periturum. Eſt itaque ad vrendum,arefaciendum,& perdendum in primis apta Martis ſtella: modò non aliunde impedita,ſui iuris fuerit, Quod Ptolemęũ, ſummum rerum cœli philoſophum innuiſſe audies.

Lib.1. Apotel. ὁ δὲ τοῦ ἄρεως ἀςὴρ (inquit) ξηραίνειν. Μάλιςα καὶ καυσοῦν ἔχει φύσιν, τῷ τε πύρει χρώματι οἰκείως, καὶ τῇ πρὸς τὸν ἥλιον ἐγγύτητι ὑποκειμένης αὐτῷ τῆς ἡλιακῆς σφαίρας. quod verti poteſt. Martis ſtella,& arefacit,& vrit,ſicut congruit igneo ipſius colori,& Solis vicinitati,vt qui illius ſphęrę ſubiectus ſit.Hinc factũ facilè crediderim,quod ex facultatibus corpus humanum,& vitam diſpenſantibus,ob innatam malitiam, Marti nullam aſcripſerunt antiqui:ſicuti etiam nec Saturno,vt ſuprà eſt dictum. Sed ex his quę naturali ſubſeruiunt,attractricem ei tribuerunt: & ex viſceribus hepar, aut potius fellis veſiculam eidem appendulã:quam Græci, κύςιν χολήδοχον nuncuparunt, Latini bilis folliculum, ſeu biliosſi humoris, cui Mars præſidet,armariolum. Ille in natali cœlo potens,& ſui iuris factus,quia Ptolemæo, & Galeno maleficus eſſe cenſetur, ac bilem flauã æſtuãtem,ac præcipitem ſibi iuauthorat, idcirco homines cũ animo,tum corpore tales agnoſcit,qui gladiatoriè & minaciter loquuntur ac incedunt:perq; enſes, perq́ue ignes irruunt:non mouenda mouent:caput cerebro vacuu geſtant:alterius poteſtatis,æquè ac iniuriarũ ſunt impatientes:præpoſteris conſilijs omnia agunt:ſeſe periculis temere præcipitant:propoſitum ſæpenumero mutant:ſui ſunt profuſi,& alieni appetẽtes:ſummis viribus res arduas tentant:

Ex rebus corporis quęnam ſibi vendicet Mars.

Martialiũ hominum mores & natura.

tant:arcem ex cloaca faciunt:cornua & ſupercilium ubique attollunt:cœlum,ceu digito attingentes, omnia territant:tragicè,ut Gygantes,loquutur:fœnū in cornu habent:cœlum terræ miſcent:pennas nido maiores ubiq; extendūt:pugnis ac calcibus in omnes, & per omnia graſſantur:plauſtra cōuicijs onerata circunferunt:in fermento iacētes frenum mordent:ceu œſtro quodam perciti,cędunt omnes, inq; uicem cōmittunt crura ſagittis,Manliana & Phalaridis imperia ſuſtinent:litem ubiq; mouent:nec magis humilibus,quàm lupi parcunt;currēti ad iras calcar addūt: corpus ſine pectore geſtāt:infreni ore colūnas rūpūt: ferrū ferro exacuunt,& litē lite cōponunt:ignē igni addunt,et oleo incendiū extinguunt:ſunt ubique ut Martis pulli:fel in ore habent,& ignem in corde: iura ſibi data negant;de alieno corio liberales ſeſe præſtāt:&c. Quòd ad morbos attinet huic ſtellæ familiares,& cōgeneres,talē de priſcorū obſeruatioue illorū habeto catalogū,Tertiana febris, icterus,phrenitis,cauſus, eryſipelas,hemoptoē,dyſenteria,urinę ardor,hemicrania,huius notę alij:q de bilis flauę quātitatē, uel qualitate,ut dicūt,peccātis, adhæc de ſanguinis aduſtione,igneis ſcintillis et uaporationibus, bilioſis,necnon totius corporis incēdio, & ſimilibus cauſis emergere plurimùm ſolēt: aduerſus quos tam præcauēdo,quàm curando, peritus aliquis medendi magiſter,te prorſum immunē reddere poterit.Cæterum qui Martiam naturam agnoſcunt, hi pulſus habent magnos & celeres,urinā flauam,igneā,ac mordacem:ſudorem acrem,ſalſum,uel amarum:deiectiones flauas:linguam ſiccam:narium muccum paucum, eumq; ſubſtanum,cum ſimili oculorum lippitudine: aurium ſordes multas & bilioſas: ſomnia, ignis, in-

Mira bilioſorum hominū pictura.

Morbi Martiales & cholerici.

Notæ tā internæ quàm externæ martialium hominum & bilioſorum.

cendiorum,homicidiorum,litium,armorum, & huius picturæ aliorum. Sed de Marte, quod ad hunc locum attinet ſatis.

DE VENERE medica ſimul & aſtronomica narratio.

CAPVT IX.

Venus unde appellata, cũ ſua natura.

VENERIS ſtella, quòd ad res omnes ueniat, Ciceroni ſimpliciter eſt dicta. Alijs genitale aſtrum, & prolificum, ob humidi tẽperaturá, inſitamq; uim beneficá, quá habet ac infundit. Cui ea ineſſe fertur natura, ut corporibus, & ſubſtantijs inferioribus, tantiſper dũ generantur, uel fouentur, ſuccum blandũ, & humidulũ ſuggerat: ita tamen, ut irroret, magis quàm mergat & inundet: ſequaturq; roris potiùs naturam, quàm imbrium. Quæ res (opinor) effecit, ut Venus decenti epitheto apud priſcos poëtas, homines re uera φιλοσοφωτάτους καὶ ἀστρολογωτάτους, ab alendo, alma paſsim nũcupetur. Quod attinet ad alteram illius qualitaté, nimirũ frigiditatem: quẽadmodum ex calore, alium poſuimus qui foueat & alat, qualis eſt Solis, deinde Iouis, & qui illum æmulatur calidi innati: alium inſuper qui urat & perdat, qualis eſt Martis, & qui illum agnoſcit flauæ bilis. Sic in frigidi natura, unum utcunq; temperatum ſtatuemus, quale eſt in Veneris radio, & pituita dulci, cui præeſt Cypria: alterum corrumpens & intemperatum, quale eſt in Saturno & melancholico ſucco.

Venus quomodo frigida eſſe intelligatur.

Duæ ſtellæ beneſicæ, & totidem maleficæ.

Ex quibus facilè moueor, ut Ptolemæo aſſentiam, ac Galeno ſubſcribam, qui de numeroſiſsimo ſtellarum choro, duas ſimpliciter adiutrices, beneficas, & naturæ amicas

ræ amicas dixerunt, Iouē ſcilicet ac Venerē: duas uerò alias, Saturnum inquam & Martē, corruptrices, naturæ inimicas, ac maleficas. Sed ipſius Ptolemæi ſententiam Latinam, ne nimiùm ſim longus, hîc adſcribere conſultiùs erit. Cùm quatuor ſint humores (inquit) ſeu primæ naturæ, duæ fœcūdæ & uiuificę, nempe calidi & humidi, ex quibus omnia coaleſcunt ac roborantur: itemq́; duæ exitiales & detrimentoſæ, aridi & frigidi, unde rurſum diſsipantur & debilitantur omnia: tradidere ueteres ſtellas beneficas eſſe, Iouis, Veneris & Lunæ, eò quòd temperatæ naturæ ſint: & in quibus plurimum inſit calidi & humidi. Stellas uerò Saturni & Martis maleficas, quòd cōtrariæ ſint naturæ & effectus: alterā enim frigidiſsimam, alterā feruentiſsimā eſſe uoluerunt. hactenus ille. Exiſtimabis itaq; Veneris ſpiraculum humidum eſſe ſed abſque ullo exceſſu, cum pauco, eoq́; temperato tepore. Quòd antiqui poëtæ, fortaſſe reſpexiſſe uoluerūt, dū Venerē è ſpuma (quæ eſt ueluti aquarum ſpiritus & medulla) genitam fabulati ſunt: à qua ἀφροδίτη nomen habet. Vel, quòd ſpumoſa ſint animalium ſemina, uel quòd omnia humore gaudeāt. Vel, ut uerè commentus eſt Euripides, quòd ἄφρονες ſint, & partim ſanæ mentis, qui ſe à Venere ſuperari ſinunt. Quibuſdam, hepar inter alias corporis partes, illi cū Ioue aſcribere uiſum fuit: in quo concupiſcibilē facultatē, cupidineſq́; omnes pharetratos (quibus Venus mater eſſe creditur) nécnon titillationum, & appetituum ſedē ſtatuerunt Plato, & Galenus: ſine quibus, an animal ullum ſentiens eſſe poſsit, quum materia ex qua aliquid fit, formæ ſit appetens, iudicabunt philoſophi. Sed genitalia animalium membra illi rectiùs addicta exiſtimarim: unde uoluptatum

Lib. 1. Apotel. ſub finē.

Veneris temperamentum & qualitas.

Venas, quibus corporis partibus præſit.

Quibus corporis ſenſibus imperet Venus.

miniſtra, & libidinis dea ſuo quodã iure eſſe cenſetur. Cum his etiam in odoratu, & guſtatu partẽ habet: in quibus cùm animi, tum corporis delitias ſitas eſſe, ambigit nemo. In quam rem alluſiſſe mihi uidetur Lucretius poëta in omni philoſophia ſummus: apud quem Venus, hominum, diuûmq; uoluptas, or natur titulo conueniẽte rei. Habet inſuper de facul tatibus appetitricem, & ex humoribus pituitam, ut dixi, dulcem, inſipidam, ac naturalem: quę in ſanguinem uitæ amicum tranſire, &, niſi omnes mentiuntur Aſclepiadæ, à natiuo calore excoqui facilè poteſt. Cæterum, quia Venus cum ſuo radio, planeta eſt ut diximus, temperatus, idcirco homines agnoſcit, in quibus eſt cygnea cantio & atticus lepos: qui mores amicorum noſcunt magis, quàm odio habent: floribus gaudent & unguentis: munditiarum ſunt amantiſsimi. Cupidinis crumenam porri folio uinctã circunferunt: uno digitulo caput ſcalpunt: melle perun cti leſbiantur ac corynthiãtur: ſummis unguibus incedunt: lentiſcum mandentes, Lydio more uiuũt, auricula infima & quauis ſpõgia, ſunt molliores ac delicatiores: cuticulam ſplendidè curant, ac ſibipſis placent: mellis medullas ubiq; in ore hábẽt: caput demul centes cauda blandiuntur: oleum in dextra auricula geſtãt: ſtatum corporis & oculorum decorum habẽt: molliculo ſunt capillitio, & cute delicatula, gignendæ proli, & propagãdo generi deditiſsimi: rebus amatorijs ac cantilenis uacant: pietatis, miſericordiæ, & fauoris ſunt ſtudioſiſsimi: omnibus gratiis inſignes habentur, in utranuis aurem, & utrunque oculum dormiũt. &c. Huius ꝑles, peculiares & ſuos morbos habet, in quibus ſunt catharri, coryzæ, brãchi, lethargus, paralyſis, apoplexia, gonorrhea, obſtructiones, renum,

Venereorum hominum mores & natura.

Morbi Veneris & pituitoſorum.

renũ,ueſicę,uteri,& pudendorum dolores,quotidianæ febres,capitis affectus,Lyenteriæ,diarrheæ, hydrops,diabete,ſaliua ſtomachalis,& huius farinæ alij,qui de cruditatibus,cacochymia, abundante plus ſatis pituita,flatibus,imbecillo calore,perfrigeratione,& ſimilibus prodire plurimùm ſolent:quorum omniũ & præcautionem & curationem,à præſtantiſſimis medicis,ceu à Deorũ manibus,opportunè exiges. Quòd ad pulſus attinet,paruos,tardos,& molles habent:muccum per nares copioſum emungunt:ructus acidulos expectorant:ſudorem inſipidum exhalant:lotium album pallidum & tenue reddunt, craſſum nonnunquã & turbidũ in alui deiectiones albas excernũt,humidas:muccoſas,lentas,& cruditatũ plenas. Aquas plurimùm ſomniant,balnea, piſcationes,colubros, & ſimilia. In quibus hanc de Venere commentatiunculam tibi claudimus.

Nota tã interna, quàm externa venereorum.

DE MERCVRIO medicina ſimul & aſtronomica narratio.

CAPVT X.

SVPEREST de uniuerſo ſeptem planetarum theatro ſanèquam uenerãdo,unus Mercurius:cuius ſtellã uerſatilis eſſe naturę,& Protheum quẽdam imitari,cum Ptolemæo, & priſcis rerũ cœli interpretibus omnibus,fidem facit experientia. Nam alio tempore frigidum eſſe illius ſpiraculum,alio humidum, quandoque calidum, & retorridum,nonnũquam uentoſum, ex commotionibus quas in aëre ciet,facile eſt deprehendere. Nunc

Mercurij ſtella inconſtãs, verſatilis & varia.

enim Solis naturam,nunc Lunæ,nunc aliorum quibuſcum miſcetur,celerrimè induit.Vnde factum uideas,ut nunc uir,nunc fœmina fiet, quẽadmodũ ſcripſit poëta.Quæ res,locũ fortaſſe dare potuit his quę de Hermaphrodito apud Naſonẽ ſub cortice ænigmatico circũferuntur.Habet itaq; hic planeta naturam mirè uariam:quod de Ptolemæi uerbis probare

Libr. 1. Apot.

aggredior.Mercurii ſtella (inquit) uim ferè parem habet in deſiccãdo & abſorbẽdis humiditatibus:propterea quòd nõ ualde lõgè à Sole recedit. Aliquãdo uerò in humectãdo,quia uicina eſt Lunæ:quæ terrę proxima uehitur.Subitarũ autẽ mutationũ in utrãq; partem eſt effectrix,concitata celeritate ſua, qua mouetur circa Solẽ.Hęc ille.Itaq;,quia cõcitatioris motus eſt,idcirco eam concitationẽ in corporum qualitatibus,& humoribus eorundem permiſcẽdis, ac alternandis retinere fertur.Vnde,quia ubiq; dubitant Mercuriales,undecunq; etiã quærunt ac ſciſcitabundi perſcrutãtur ſingula.perſcrutãdoq; ad ſecretiora penetrãt:& quæ prius erãt obſcura,aperiunt. Quinetiã proficiſcũtur ulterius ad intẽtata, dum nõ ſolùm ſuos,legẽdo,audiẽdo,& ſcribendo, exacuũt ſpiritus: ſed etiã fidẽtiores faciũt, reddũtq; indefeſſos. Cæterũ,humor ipſe quẽ Mercurii ſtella ciet,mirũ in modũ eſt acutus,& penetrabilis.Qua ex re fit, ut hominũ,cogitationes ad eloquendũ,ſcribẽdũ,& ex tẽpore dicendũ ac diſcendũ uehemẽter promoueat:atq; animum ad rerum ſubtilium,& ingenioſarum peruestigationẽ prõptiſsimè exacuat:adeò,ut quærẽdo Mercuriales quis facilè inueniãt,inueniẽdo cognoſcãt, & cognoſcẽdo ſciẽtes euadãt. Hinc rationalẽ animæ uim,quam Peripatetici artiũ omniũ artẽ & officinã dixerũt,(propterea quòd ſola reliquas poteſtate cõprehen-

Mira Mercurialis ſtellæ natura:& ingeniorũ quibus præeſt.

Mercurius quibus rebus corporis præſit.

prehendit,unà cum intelligétia,& phátaſia,(quæ receptaculū eſt eorū omnium quæ ſenſibus offerūtur) illi meritò ſacrarūt antiqui.Inſuper,facundiā (unde Gratiarū dux fingitur)cū oratione,quæ cóceptæ rationis eſt explicátrix.Rurſum & linguā,quæ cū uocalibus inſtrumétis,orationis eſt artifex,& intelligétiæ miniſtra.Ex quo ἑρμῆς à Græcis Mercurius dictus fuit:quòd ἑρμηνείαν, hoc eſt interpretationem auſpicatum ſtellæ illius defluuiū ingeneret. Fel prætereà eidem nonnulli addixerunt, quod Ariſtoteli purgátis ſeſe iocinoris,uel,ut alijs placet, efferueſcétis ſanguinis,eſt excrementū:Cuius natura penetrabilis & acris,quantas ad inueniendum, intelligendum, diſſerendum,& eloquendum, uires habeat, docet, poſt Ariſtotelem, uetus prouerbium hoc, animum non habet, qui iram non habet. Quanquam non ſum neſcius de animoſitate etiam intelligi poſſe.Sed hîc non omittédū,quòd ſtella Mercurii, melancholicæ quádoq; eſt naturæ,aut,ſi mauis, meláncholiá efficit, ſed celeré & ſubtilé,qualis eſt in apibus, & formicis: unde,in his prouida diligétia,in illis uerò,ſedula induſtria cómédatur.Saturnus cótrà,graué & pigrá efficit:qualis in aſinis & bobus apparet:ex quo ĩ utriſq; laborū tolerátia mirè probatur. De facultatibus corpus humanū regétibus,ĩ aĩali,& eius ſobole,quæ ratiocinatrix dicit̃, ꝑpter cauſas prius expoſitas parté ſibi uendicat,Stilbon, aut ſi mauis Mercurius, cuius ſtella cū ſuo radio(ut antea ſcripſimus) qa naturæ eſt uerſatilis & ancipitis,nūc flauá bilé moués,nūc atrá, ſed dilutiorem tamé,idcirco uarij tēperaméti homines,& naturæ ſic ſatis cóſuſæ,figurare ſolet:de quorum pictura ſunt,ut hinc exordiar,aureos mótes pollicentes: quæ difficilia ſunt, pulchra exiſtimantes,

Mercurij ſtel la qualem melācholiā quādoq; efficiat.

Mercurialiū hominum mores & natura.

fallaciá fallacia trudentes,tanquã in ſpeculo multa vidẽtes:in vtrũque parati,aut verſare dolos,ſeu certæ occumbere morti:cretiſſantes cõtra Cretenſem: nodum vbique in ſcirpo quærẽtes:fumos vendentes:oua ſubuẽtanea parientes:duos parietes de eadem fidelia dealbãtes:Chameleonte mutabiliores,ventorũ campos circũferentes:duabus ſellis plærumq; ſedentes: vulpinæ pelli leoninã ſubſuentes:bullatas nugas plenis loculis gerentes:ſomnia ſibi fingentes: animis pegaſo velociores:nunc de toga,nunc de pallio rixantes:ad omnia,ceu nauibus & quadrigis feſtinãtes:ante victoriam triumphum canẽtes: vias quibus effugiant multas habentes:omnes naſo ſuſpendẽtes:libẽter & facilè diſcentes:græcam fidem poſsidẽtes, proprijs ingenij viribus confidentes: ſciendi cupiditate à publicis negotijs abſtinẽtes:ab augenda re domeſtica, & promouendis liberis ob mirum ſciendi deſyderiũ,animũ prorſus alienũ gerentes:vnde pauperes in paupere tecto ſæpenumero moriũtur:noĩs immortalitatẽ perituris diuitijs

Morbi Mercuriales. præferẽtes &c. Morbi quos Mercurij ſtella agnoſcit, & ſuis immittit,ſunt epilepſia, phrenitis, cholera morbus, quãdoq; cauſus,melãcholia,dyſenteria, angina,phthiſis, pleuritis,teneſmus,vertigo:in ſumma affectus oẽs q partim ſunt Saturnini,partim Martiales,aduerſus quos,optimus medicus:optimis remedijs,ſi maturè illũ cõſulueris, te peropportunè præmuniet, & immunem reddet. De pulſu,excrementis,& inſomnijs, &,alijs,quæ hæc ſtella ſuæ ſoboli cõmunicat,nihil peculiariter hic poſſum ſcribere:propterea quòd vnius naturæ,(vt iã admonui)haud quaquã eſſe ſolet:quare cõfusè varia ei omnia adſcribes: de qua ſtella & reliquis ſex in cœlo primarijs, hoc eſt,de planetis ſeptẽ,quod ad medicã & aſtronomicã de illis cõmentantiũculã attinet,verbũ non amplius addã,alijs ſuũ locum ex ordine daturus,modò mihi placidè cõceſſeris

ex his

ex his quæ hactenus & alibi ſcripſi: rerum cœli, cũ rebus corporis magnũ eſſe cõmerciũ. Adhęc peritũ aſtronomũ, cũ perito medico, admodũ cõuenire, quod, vt facilius accipias, & agnoſcas, veluti de auctario, ſequentia duo capita, candidè, vt omnia tibi impertio. *Res cœli, cũ rebus corporis magnum habent commercium.*

QVOD peritus rerum cœli philoſophus corpori humano admodum conſulere poſsit, ac magnũ cum perito medico habeat conſortium: inſuper quomodo, & quatenus de morbis liceat ex aſtris ſeriò philoſophari.

CAPVT XI.

QVEMADMODVM prudens natura medicus (qualẽ in ſuis præſagijs eſſe cupit ter maximus Hippocrates) ſedulò diſquirit apud ſuos ægrotãtes, quænã corporis particula primario affectu corripiatur, vel alteri cõſentiat: deinde quale ſit laborantis tẽperamentũ, quæ morbi ſpecies, & qualis natura, quæ decumbẽtis ætas, quæ ſtudia, quæ regio, quæ anni tẽpeſtas, qualis victus quo per ſanitatẽ vti cõſueuit, quę artes ad quas animũ appulit: quo vſus ſit aëre, vtatur: adhęc quomodo ſe geſſerit erga cibũ, potũ, ſõnũ, venerem, & alia, ex qbus rectè, tutò, iucũdè, & citò veras curandi iudicationes, vnà cũ aptis ac idoneis remedijs, ceu de ſpeculo videt ac colligit. *Prudẽtis medici officium ac partes.* Ita, qui prudẽs, & peritus rerũ cœli philoſophus (qualẽ deſiderat Ptolemæus) eſſe volet, earũdẽq; cũ hũano corpore, & inferioribus ſubſtãtijs coaptator eximius dici, multa tẽperet, plurima miſceat, & innumera animaduertat neceſſe eſt: *Prudẽtis rerum cœli philoſophi partes & officium.* nã fieri nõ poteſt, quẽadmodũ ille idẽ Ptol. ſcripſit, ut quis ſtellarũ mixturas percipiat, niſi prius naturales differentias, temperaturasq; cognouerit. *Ptol. Apo. 7.* Ergo, qui ſeriò de morbis ex aſtris phi-

loſophari ſtudet, is imprimis, rerũ & naturalium & medicarum cauſas, natura effecta differentias, & alia, multo ſtudio ac longis obſeruationibus comparata, veluti ad manum habere debet, deinde duodecim imaginum Zodiaci, & ſeptem planetarum, necnon reliquorum aſtrorum, præſertim inſigniorum loca, vires, poſitus, ſchemata, motus, temperaturas, radiationes, exortus, occaſus, cœli mediationes, progreſsiones, aſcenſiones, deſcenſiones, latitudines, declinationes, regreſsiones, ſtationes, tarditates, velocitates, climatum diſtinctiones, locorum naturas, ventorum futurorum, præſentium, & præteritorum rationes, regionum ſitus, cœli ad eaſdem habitudines, ſtellarum ad illas inclinationes, radiorum proiectiones, emergentium ſupra horizontes, & labentium ſiderum certas obſeruationes, & denique fortuitarum, ac ſtatarum tempeſtatum ſigna, vnà cum his, quæ Ptolemæus vbique magnus, αὐτίκα, eſt ſecundaria nuncupat in quorum claſſe militant Cometæ traiectiones, ignita aëris ſpectra quæcunque (de quibus fuſiſsimè in noſtra Cometographia) & diuturni pluuiarum, necnon ſiccitatũ ac ventorũ flatus, aliorũq;, de quibus apud Hippocra. in Aphoriſ. morbis vulgaribus libro de aëre, locis & aquis, ac álibi quæ omnia à motibus. & radijs cœleſtium corporum, exortúque & occaſu illuſtrium ſiderum, naturas, elementorum, & rerum omnium inferiorum per aërem agitantium prodire, tam confeſſum eſſe debet, quàm eſt manifeſtum. Hæc qui ſemel nouerit, & philoſophicis, medicisq́ue rebus prudenter aptauerit, & cõtemperarit, modò ſibi deeſſe noluerit, verè magnum, & planè admirãdum præſtabit medicum. Quem ex Aegyptiorum nomẽclatura, qui aſtronomiam medicinæ, vbique copulauerunt, Ptolemæus ἰατρομαθηματικόν, ſcita admodum appellatiõe inſcribere voluit: ac ſi dicas, medi-

Res ſanè quã [illegible]dua ex aſtris ſeriò philoſophari.

Aphor. 13.

Sectione 3. Aphoriſ.

medicaſtronomũ, ſeu, virum medica aſtronomicis perappoſitè coniungentem, αἰγύπτιοι (inquit) σύνηψαν πανταχῆ τῷ δι' ἀςρονομίας προγνωστικῷ, τὴν ἰατρικὴν· ſubdit paulo poſt, διὰ τῶν καλουμένων παρ' αὐτοῖς ἰατρομαθηματικῶν συντάξεων μέθοδον, &c. quod eſt. Aegyptij prædictionibus aſtronomicis vbique medicam artem adiunxerunt, vnoque verbo aptationem illam & medicinę, cum aſtronomia cõiunctionẽ Iatromathematicem dixerũt, vt aſtronomia declararet ſubiectarum conſtitutionum proprietates: & quid caſuum, cœlum nos circundans intentaret, cum proprijs quorumque cauſis: ſine quibus opem certam ferri poſſe non ſunt arbitrati: qui ſcirent eadem omnibus corporibus, & morbis non conuenire. Medicina verò efficeret, vt & futuri mali auerſio, & præſentis curatio, quoad eius rectiſsimè fieri poſſet, de concordibus, aut contrarijs ſingulorum effectionibus exiſteret. Hactenus Ptolemæus. Ex quo, niſi planè es talpa, facilè audis aſtronomiam medicinæ plurimum opitulari. In qua ſententia fuiſſe diuinum Hippocratem intelliges, ἴστον (inquit) ὅτι οὐκ ἐλάχιστον μέρος συμβάλλεται ἀςρονομίη ἐς ἰητρικήν. hoc eſt. Sciendum, quòd ad medicinam non minimùm confert aſtronomia. Cui ſubſcribit eius interpres Galenus, his verbis: qui aſtronomiæ (inquit) imperitus eſt medicus, hunc cælatum nolim, ipſum haud vnquam obſequi Hippocrati ad illam cohortanti. Ex quibus ſummorum virorum ſummis verbis, & teſtimonijs, quid aliud amabo te, colliges, quàm medicinam & aſtronomiam fraterno fœdere, & ſociali vinculo vbique, & ſemper apud priſcos copulatas fuiſſe? Certè quiſquis vtramque, vt par eſt nixerit, exquiſitè didicerit, & probè temperauerit in phyſiologiæ proſnoſticis prophylactice, ſimiotice, & therapeutice (præcipuis & ſummis medicinę partibus) hoc eſt in tẽperamẽti

Claud. Ptol. lib. 1. Apotel. ſeu Quadrip.

Hippo. ſtatim in initio libri de aëre, locis & aquis, & Gal. in 1. tempeſtat. epidem. Hippoc.

G ij conſideratione,

conſideratur, in præſagiendo, præcauendo, ſignorum perſcrutatione, & curando, ciuitatibus ac regnis, ęgris atque ſanis, ſibi & amicis, notis ac ignotis, felicíſsime, vt poſtea oſtendam, & ſumma cum laude prodeſſe poterit. Sed iucundum, &(vt opinor) vtile erit, ſi vtriuſque (medicinę, inquam, & aſtronomię) familiaritatem ac cõiugiũ, craſſo aliquo exemplo oſtendero. Hoc demonſtrationis gratia, tale eſto. Peritus rerũ cœli & naturæ philoſophus, q̃ a initiãte vere nouo (erectis duodecim cœli tẽplis) obſeruat Martẽ morborũ ſignificatorem in humido ſigno cum Saturno anni collega, hoſpitari, & bonã planetarũ partem cum aquoſis octaui orbis ſtellis, de pluuia ſigniferi ſtatione, oriri, occidere, & cœlum mediare, ſed omniũ maximę lunam, quæ in corpora, & humorũ fermentatione ſummum habet imperiũ,) ex eôque contubernio, & ex ea cœli conſtitutione, cũ auſtralibus ventis imbres diuturnos, ſub craſsiuſcula aëris caligine, ſuffragantibus nouilunijs & plenilunijs effundendos ac refundendos.

Elegans demonſtratio ſocietatis medicinæ & aſtrologiæ.

Ille certè, ſerio prædicere poterit ex ea cœli & aëris inclementia, ad futuras magna ex parte (quemadmodum ſcripſit bonorũ omniũ nobis parens Hippocrates) febres lõgas, alui profluuia, putredines, comitiales morbos, apoplexias, anginas, pleuritides, peripneumonias, coryzas, tuſſes, bronchos, dolores pectoris, laterũ, capitis, ac lumborum, & vertigines, ratione ſubdet phyſicam, quòd nouella terra proximę adhuc hyemis larga humiditate exſaturata, aquoſam illã veris ſuperfluitatem, imperante cœlo conquiſitam, imbibere, & exſorbere non poterit. Imò verò, Sol ipſe ob radiorum imbecillitatem, coquendis, abſumendis, aut diripiendis tot aquoſis vaporibus, longè ac latè ſurſum & deorſum reſpſis, ſatis eſſe non poterit. Ex quo continget, vt ipſe aëris tractus, ob maleficam dominantium ſtellarũ naturã, citò ac facilè ex diuturnitate vitium

Hippocr. Aphor. 16. & 25. Sect. tertia.

vitium trahat,& vnà etiam corpora,quæ velint nolint in illo,qualis qualis erit,viuūt & ſpirant,adhæc ſtirpes(quibus alimur)in corruptionem,& putrilaginem,de ſympatheia leuiter adducat. Vnde ſummum erit periculum, ne preter cõnumeratos morbos,peſtiferam auram aliquam alicubi etiā enomat. Addet ex medica obſeruatione,quòd hyeme ſpirauerunt auſtri,ſeq́ue homines multo cibo, & vini recentis potu liberiore,necnon fructibus autumnalibus à meridianis ventis educatis,ad hæc oleribus, & alijs cruditates affatim generantibus cum profundiſsimis ſomnis,ſeſe genialiter ſaburrarunt:nec omittet neglectas ob intemperiem aëris exercitationes, vnà cum ichthiophagia,& profuſo leguminum vſu. Quæ omnia in paratis corporibus & præcautiōe deſtitutis,præter obſtructiones,ingentem pituitam,& deploratā cum putredine cacochymiam(morborum multorum ſeminaria)coaceruarunt. δῖα μυστάγων philoſophe,ecquid iſta tibi placēt? Nū verè ἰατρομαθηματικὰ eſſe exiſtimas? hoc eſt medica aſtronomicis(priſcorum more)coniuncta. In his certè qui ſe vt dixi,diligenter exercere perrexerit,à futuris morborū prognoſticis euentis,præcautiōe,caſibus & curatione rarò decipietur:ſuoſq́ue ab improuiſis morborum inſultibus tutò vindicabit. Quod Claud. Ptolomęū innuiſſe audies. Qui ſciens eſt(inquit) poteſt multos ſtellarū effectus auertere,quando naturam earum nouerit,ac ſeipſum, & alios,ante euentum præpararit. Et alibi, Sapiens anima cœleſti operationi confert,quéadmodum optimus agricola arando,& expurgando naturæ confert. Hîc ego te appello medice mihi ex animo amice,cui vſqueadeò ſordet ſacratiſsima rerum cœli philoſophia. Ne(amabo te) poſthac illam à te,& tua(vt loqueris)profeſsione alienam eſſe tam temere contende:nec ſuperciliosè,ceu formidabili ſummi Pontificis decreto,tam facilè excommunica:

Medicis aſtronomica prædictiones cōfirmātur, & contra.

Ptolemæus Aphoriſ. 5. & 8.

deq́ue tuis ſcholis, quaſi prætoriano edicto, tam leuiter relega: nec arrogantia, cum neſcio qua ignorantia coniuncta (quod vitiũ eſt indelebile) à tuis principibus, Hippocrate, inquam & Galeno, tam citò defice: à quibus ſollicitè ad eius ſtudium cohortaris. Sed quorſum, inſtituti mei oblitus, rapior? quorſum feror? Itaque, vt a diuerticulo in viam redeam, prudens rerum cœli & corporis philoſophus, ſtellas quo dictum eſt modo, ad aërem primùm (qui inter cauſas ſalubres medicis principatum obtinet, deinde ad corpora, cùm præſagiendo, tum præcauendo, & medicando. excuſsis hinc inde cauſis, & particularibus, & vniuerſalibus (vt par eſt) coaptabit, & circunſpectè attemperabit. Demonſtrationem alteram, & exẽplũ tale proponã, Quia fortaſſe ille idẽ rerũ cœleſtium & medicarum philoſophus anno aliquo animaduertit radios æſtuantis Martis, æſtiuę conſtitutionis moderatoris, de igneo Leonis ſigno, cum Sole, & retorrida Serrij ſtella permiſceri, ac conuenire? atque in aërem geminato calore excoqui, idcirco bilioſas febres, & ardẽtiſsimas: vel his congeneres morbos in via eſſe prænuntiabit: addetq́ue periculũ eſſe, ne TARQVINIVS (exempli gratia) bilioſus natura, & merè Martius, in illas collabatur: ob incenſam bilem ab ambiente aëre qui intus per os, nares, & arteriarum anaſtomoſes æſtuantiſsimus recipietur vel ob ſuperaſſatum hinc ſanguinẽ, aut aliter. Ratio ex medica obſeruatione hæc erit: quòd victus, & vitæ ratione calefaciente, ac ſiccante, cum vehementi exercitio, & inedia, vti ſileat, omniaq́ue per ſumenda, admonenda, & facienda tentet, quæ internum æſtum augeant: qui grauiter ab exteriore ſtimulatus, & veluti incendium oleo ſuffuſo, auctus, ex ſtulto inſanus euadet: ac totus in ignẽ furiaſq́ue (ni maturè proſpiciatur) vnà cũ ſanguine corruet. Quid tum? huic tempeſtiuè interdicta omni exercitatione,

Erudita hic admodũ exhortatio.

Exemplũ alterum & demonſtratio ſané quam appoſita.

Medicina quid factorum: oſtendit aſtronomia quid futurũ.

tatione,interdicto alto Sole,imperatiſqúe rebus,& cauſis omnibus refrigerantibus & humectantibus,cum cibis & potionibus idoneis, cum balneo frigidæ, & machinamentis alijs ſalubribus,in ſumendorum admouẽdorum, faciendorum,& educendorum ratione poſitis:prohibita inſuper Venere,& omni violẽta animæ cõmotione, propinatiſqúe(ſi opus erit)cholagogis medicamẽtis,necnon miſſo de vena ſanguine,aut aliter,furias illas martiales,per æſtuantem aërem in tale corpus graſſari paratas,prophylactices præſidio demulcere, imò vero eludere poterit. Atque ita periclitantem TARQVINIVM præmunire,vt vrens,ac planè ignea Martiæ ſtellæ vis,cum ſuo ſatellitio, in perfrigerato,& humectato illius corpore, incendi nequeat,nec ſuam tyrannidem vllo modo exercere. Eadem methodo in præuiſis ex cœlo,& aëre pituitoſis, aut melancholicis affectibus ſe omnino gerere meditabitur: ex multo tempore ſingula,longè ante quàm irruant,conſultò perpendens·quæ demum vera eſt prudẽtia,quam prouidẽtiam Seneca vtique interpretatur,qua & futura quis videt,& his maturè proſpicit. Hãc viam quiſquis circunſpectè ingreſſus fuerit medicus laudẽ ſine inuidia ſibi cõparabit,& amicos vbique pares.Nã ſalutarẽ curationẽ, vt habet Hippocrates in ſuis præſagijs,imòverò præcautionẽ, & futurorũ morborũ præuiſionẽ,vt ille idẽ i libro de aëre locis & aquis teſtatur,in oĩbus,& per oĩa adhibebit. Qui ſtudioſè(inquit)rimatus fuerit tẽporis,ac anni futuri cõſtitutionẽ,prædicere tutò poterit,qui morbi cõmuni atq; ſtriõe ciuitatẽ ſint inuaſuri tũ æſtate,tũ hyeme:& quæcũq; pericula vnicuiq; timẽda,nõ minima artis ſuæ gloria. Verũ enimuero(inquiet aliquis)vnde hæc noua prædicendi & medicãdi methodus?aut vbi à principibus medicis Hippocrate & Galeno ſcripta?vel probata? Tametſi longũ eſſet loca ſingula proferre quæ hiſce de rebus adnotãtur apud

Prudentia quæ & prouidentia in rebus omnibus optima.

antiquæ medicinæ uenerandum magiſtrum Hippocratem, nihilominus, ut guſtũ aliquem curioſis exhibeam, vnum, & item alterũ exempl m ex hiſtoria uulgarium morborum depróptum huc proferre nõ grauabor. In Thaſo (inquit) Autumno circa Aequinoctium, & ſub uergilias pluuiæ erant multæ, continentes, lenes, ut cùm ſpirat Auſter. Hyems auſtrina, parui uenti aquilonij, ſimiliſqúe ueri omnino fuit. Ver auſtrinum, frigidum, parum pluit: Eteſiæ paucæ partim ſpirarũt. Subdit deinde, ac colligit. Cùm eſſet autem totus hic ſtatus auſtrinus & ſquallidus, ante uer ex priore cœlo qđ huic aduerſariũ fuerat, aquiloniumq́, paucos ardentes febres, &c. & alibi. In Thaſo ante autumnum, frigora non tempeſtiua, ſed repentè ſpirante multùm Aquilone, & Auſtro humida, & ante tempus coorta ſunt. Hæc autem durabant uſque ad uergiliarum occaſum, & ſub uergilijs. Hyems aquilonia, imbres erant multi, largi, magni, niues, mixta ſuda plurima. Atque hæc habebat omnia, frigora uerò non admodùm erát intempeſtiua. Iam uerò poſt brumale Solſtitium, & ubi fauonius ſpirare cœpit, aſpera erat extrema hyems, Aquilo multùm ſpirabat, ningebat, pluebat multùm & continenter. Cœlum procelloſum, atque nubilũ, quæ duraruerunt, nec remiſſa ſunt ad æquinoctium uſque &c. ſubdit. Cùm totus fuiſſet humidus annus, & frigidus, & aquilonius, per hyemem ferè commodè habebant. At ſub uer, multi, adeoq́; plurimi laborabant. Primùm igitur cœperunt lippitudines manãtes, dolorificæ, humidæ, crudæ, &c. Porrò, & alio loco. In Thaſo paulò ante Arcturum, & ſub Arcturo, multi & magni imbres ſpirante Aquilone. Circa Aequinoctium, & uſq; ad uergilias auſtrini imbres parui

Prima tempeſtas. lib. 1. Hipp. de morbis vulgar.

Secunda tempeſtas. Lib. 1. Hipp. de morbis vulgar.

Tertia tempeſtas lib 1. Hipp. de morbis vulgar.

parui & modici. Hyems aquilonia, frigidi uenti, magnæ niues. Iam ſub æquinoctiũ, frigora maxima, uer aquiloniũ, ſquallores, pluuiæ paucæ, & frigidæ. Circa Solſtitium æſtiuum, imbres pauci, magna frigora uſque ad Canem. A Cane, ad Arcturum uſque, æſtas calida, æſtus magni, non illi ex interuallo, & ſenſim creſcentes, ſed perpetui, uehementesq́; non pluit, ſpirauerunt Eteſiæ. Circa Arcturum uerò, pluuiæ ad æquinoctiũ uſq; uernum auſtrinæ. Hac in tempeſtate hyeme paraplegiæ cœperunt, multosq́; corripuerũt &c. Rurſum alibi. Annus auſtrinus, pluuius, à uẽtis in totum ſilens: cũ ſuperioribus tẽporibus ſquallores præceſsiſſent. Sub Arcturũ flante Auſtro multũ pluit. Autũnus umbroſus, nubiloſus, largè pluit. Hyems erat auſtrina, humida, & lenis: multò poſt Solis reuerſionem, circiter æquinoctiũ aſpera erat extrema hyems: & iam ſub æquinoctium, Boreas ſpirauit, & ninxit non ita diu. Ver rurſum ſine uentis, pluit multùm & continenter ad Canem uſq;. Sub arcturum rurſum ſpirãte Borea, multùm pluit. Deinde ſic colligit. Cùm eſſet totus hîc annus auſtrinus, humidus, & lenis, per hyemẽ quidem ſalubriter egerũt, præter tabidos. Ante uer, &c. Vides optime, quãtùm rerum omnium bonarũ nobis parens ille Hippocrates, aëris cõſtitutiones, & tẽporum ſtatas, fortuitasq́; tẽpeſtates, in morbis, & illorũ prædictione, præcautione itẽ, ac curatione, probauerit. Præterea, quàm fuerit ſedulus rerũ cœli perſcrutator, & emergẽtiũ, labentiumq́; ſyderum obſeruator accuratus, qui, & Vergilias, & Arcturũ, & Canem adhæc Solſtitia, & æquinoctia, & ſyderum quæ illorũ ſtatũ uel regunt, uel fouent, uel excitant, non tam noſcere, quàm aliis (ſi noſcantur) uſui maximo eſſe iudicauerit. Omittã

Hippo. Lib. 3. de mor. vulg.

Hippocrates rerũ cœli ſtudioſus ac peritus.

quæ in libris de aëre, locis, & aquis, in lib. de flatibus, de uictus ratione, de octimeſtri partu, de carnibus, de inſomnijs, & alibi paſsim tam de ſtellis, quàm planetis inculcat. Quāquā illius ſęculo aliquid cōdo natū uelim, in quo res cœli ſuā adhuc infantiā habebāt. Nā lōgè uixit ab ętate Clau. Ptol. qui primus & res cœli, & motus cœleſtes in harmoniā redegit: cœleſtiaq; philoſophicis: ac medicis cōciliauit. Cui, tametſi Galenus σύγχρονος fuiſſe cēſetur, (uterq; eñ ſub Antonino & Traiano floruit, nihilominus multa in ſuis cōmētarijs, quæ ad Mathematica attinebant, de induſtria omittere nō tā uoluit, quàm coactus fuit: quēadmodū multis in locis nō ſine iureiurādo profitetur. Ex quibus, hîc unū ne prolixior fiā, proferre ſatis erit. Teſtis eſt mihi Deus (inquit) me nō hîc modò, uerū etiā in multis alijs meorū Cōmentariorū locis, ſponte demōſtrationes quāplurimas omiſiſſe, aut Aſtronomię, aut Geometrię, aut Muſicę aut alterius cuiuſdā ſpeculationis: ne medici libros meos penitus auerſaretur. Quin in omni uita (inquit) millies id mihi cōtigiſſe ſum expertus, ut qui iucūdè, & libenter mea cōſuetudine uterent̄, poſtq̄ me quoq; in Mathematicis uerſatū cognouerūt, mihi inſultabant, neq; ampli[9] meo cōſortio admodùm delectabātur. Hactenus ille. Ex cuius uerbis, niſi me aliò uocaret īſtitutū, & crabrones (ut eſt in puerbio) irritare pertimeſcerē colligere mihi liceret multa, quibus uolēs libēter ſuperſedebo: ſatis ſuperq; ſuaſus, Galenū rerum cœli & naturæ peritiſsimū, ſupra modū timidū fuiſſe: & neſcio an etiā puſillanimū ea ī re, dicere illū debeā: qui pluris fecerit familiaritatis, quàm ueritatis nomen. Quāq̄, de cœlo & ſtellis quędā alibi emiſit: ut cōmentaris in hiſtoriā morborū uulg. tertio de dieb[9] decret.

Claud. Ptol. & Clau. Galenus.

Galenus li. 10. de uſu et natura partium corporum.

Ubi de cœlo & ſtellis ſcripſerit Galenus.

cre.de uſu partium,de natu.hu.tertio aphor.de mẽb. cõpag.de ſpermate, de infirmorũ decubitu: & alibi. Sed hæc(quòd ad hũc locũ attinet)erũt ſatis: quibus deguſtatis,ad ſe,opinor, redibũt curuæ multorũ in terras animę,& cœleſtiũ inanes:à q̃bus uenerãda rerũ cœli philoſophia:quã ne de limine quidem ſalutarũt,perinde irridetur,ac ſi nullũ cũ medicina cõmercium prorſus haberet,& nequaquã illi uſpiã ſubſcriberet.Cõtra ueterũ omnium,atq; adeò Hippocratis, Galeni, & Ptolemæi inexpugnabilia teſtimonia,de quibus abũde ſuprà. Deinceps itaq;,aſtronomiam & medicinã,ac ſi ſorores eſſent, indiſſolubili uinculo colligari prudẽter exiſtimabis,ſed ita tñ,ut illa,quid futurũ ſit,doctis,& peritis præmõſtret:hæc uerò q̃d facturũ. Quæ omnia, ut facilius rurſum,imò tertiò & quartò intelligas,intellectaq; pro ueris,& cõfeſsis poſthac habeas,hiſtoriam unã uiris fide & doctrina multiplici ſpectatiſsimis,ac mihi imprimis amicis cognitam & probatam,hîc tibi deſcribere nec grauabor, nec detrectabo.

Aſtronomia & medicina ſorores indiuiduæ.

ASTRORVM peritiam, cum phyſiologicè, prophylacticè,prognoſticis,& ſemeioticè,partibus medicinæ non ignobilibus cõuenire: ubi de Fato: & quid, quantumue poſsint in humana corpora,cœli ac ſtellarum decreta paucis diſſeritur.

CAPVT XII.

ROGATVS plùs millies à multis ſummis & eruditis uiris,ut unam, atq; alteram hiſtoriam eorum quæ paſsim de cœli themate (quod ad morbos attinet) circunferuntur, ſcriptis meis aliquando aſſuerem: oborta hîc occaſione, precium operæ

tari ſpiraculo,ad iſtorum furioſas furias temperandas,niſi quòd Horoſcopum,& Solem benignè, ſic ſatis, intuebatur, ſedulò admonet,eum cuius talis eſſet geneſis, aut cui natale cœlum ſic affulſiſſet, grauiſsimis morborum periculis, (ſiquidem ſuperſtes eſſet)obnoxiũ fore,& maximè fluxionibus,in thoracem & pulmones, parteſq; capiti ſubiectas, clàm deerrantibus: quibus, niſi maturè de conſilio peritiſsimi alicuius medendi magiſtri proſpiceret, periculum eſſe ne tabidus aliquis affectus partium reſpirationi ſeruientium tandem ſuboriatur. Quo ſęuiéte,neglectis medicorum auxilijs,certiſsima mòrs certò intentari poterit. Sic fuit ratio. Saturnus, Ptolemæo & Galeno planeta infelix,de pluuioſo ſigno locum infirmitatum calcans,& Lunam fabricæ corporis dominã pernicioſis radijs,à Marte receptus, grauiter oppugnans,efficitur congerendis humoribus longè ualentiſsimus: quos à Luna in humidò ſigno conſtituta, ueluti à puteo quodam exundantiſsimo eſt hauſturus:auxiliares manus,ob ſignorum permutationem,& locorum familiaritatem, etiamnũ præbente Marte. Vnde deſtillationes ſenſim, ob pigram & tardigradam Saturni naturam erumpentes, expectandæ erunt:idq́ue è ſummo, hoc eſt à capite, cum ob Lunam cœli faſtigium tenentem,tum etiam propter Martem infirmitatis,ut dictum eſt, conſortem in altitudine ſua poſitum. Cęterùm,ſtillicidium hoc (inquit)de Lunæ,ut ſic dicam,manibus,cerebro cõmiſſum,& à Saturno planeta frigido, quaſi de ſpongia indidem expreſſum,penetrabilius & exitiale magis atque magis reddet, ignea Martiæ ſtelle natura, hoſpitij iure ab eodem Saturno ex inſana furioſa facta:Vnde & hepatis calorem augebit, ex quo maior

Pulchra & merè philoſophica ἰατρομαθηματική

Mira rerum medicarum cũ cœlo harmonia.

fiet ad tollendos in cerebrũ noxios uapores acceſsio: ſanguineq́;,ob deiectũ & lãguẽtẽ αἱματώσειν Iouẽ,fermẽtabit:acuet ac extimulabit: qua ex re διαξύσεως magnũ erit periculũ. Addẽdũ,ait,quòd ille idẽ Martis radius,quouis igne rapacior,intactã pituitã nõ prætermittet, nã & illã exacerbabit, & ut ſalſa, mordax atq; rodens euadat,quaſi felle quodã ſuo, longè lateq; etiã cõdiet:molieturq́;,cõſpirante Saturno,ut ex his omnibus talis cõmixtio fiat,talisq́; fermẽtatio elaboretur,& ſtillicidiũ ipſum eò furoris perueniat ut ulceret,erodat,& tãdẽ perdat(nõ ſolùm partes in quas decumbat,ſed etiã quidquid ſucci,& humidi alimẽti in corpore erit reliquũ.Ex quo mirũ uidebitur, niſi etiã in carniformẽ, ut loquutur medici, ſubſtãtiam graſſetur:fiatq; hectica paulatim depaſcẽs & uitalẽ oĩ ex parte calorẽ depopulans atq; exhauriẽs. Hæc cùm amicus ille noſter nõnihil cõmotus audiſſet,uide,inquit,uir optime,quid pronũties:nã hęc fati mei uera eſt tabella,hoc natale meũ cœlũ.Quæ uox, cũ ſilẽtiũ ſimul & dolorẽ,ĩterpreti amico ex tẽpore indixiſſet, nũllũ uerbũ amplius addere proponebat, niſi multò acrius ille inſtitiſſet,bonoq́; animo ſecũ eſſe iuſsiſſet: dictitãs ſe ex eorum Chriſtianorum militum eſſe numero,qui quoties imperatori uiſum eſſet,aliò immigrare libentiſsimè ſuſtinerent : Adiiciebat, ſe oĩa ſeriò ſcire percupere,ut cõſilio,pręcautione,remedijs, & ope cùm humana,tũ diuina,ſibi maturè proſpiceret,ac uiatico parato ſarcinas in tempore colligeret. Quẽ ex animo loqui cùm ipſe obſeruarẽ, uigilantiã Chriſtiano adoleſcente dignam,ut laudaui,ita prudentiæ nonnihil ibi deſideraui. Oſtendi quicquid aſtra de nobis pollicerentur,id totũ in humana poſitum eſſe coniectura:Nam aſtrologorum, medicorũ, nauta-

Mirũ Chriſtiani adoleſcentis exemplum.

nautarum,& agricolarum ars omnis,ut apud Ciceronem Quintus frater loquitur,opinabilis eſt,& in coniecturis poſita.Cogita,inquã,imò uerò tibi certo certius promitte,ſidera ipſa nullum malum nobis facere poſſe,ſed & nequire,quia nolunt:uelle autem & poſſe,apud cœleſtes idẽ eſſe,tuus te docuit Plato. Qua ratione,amabo te,inquã,nos ſummi Dei filios lædent,qui à ſummo bono unà cum illis originẽ traximus:An æquum cenſebis,fratres fratribus obeſſe? Quòd ſi ſecundus & terreſtris hîc pater,tantùm diligit filios ſuos,qui cõparatione cæleſtis,uix ſemipater dicendus eſt,quantùm primũ illum,& uerum cœli ac hominis parentem nos amare exiſtimabis?Ergóne lædemur ab his qui cõuiuunt in domo patris noſtri? patietúrne ſuos filios pater,quorum gratia cœlũ ſtellarum domicilium præſtantiſsimũ fabricauit,detrimentum à prouidentiæ ſuæ miniſtris ullũ accipere? Caue,Huldrice,caue,inquam,ſi meus eſſe uoles,ne poſthac quicquam ſiniſtri de cœlo & ſtellis in animũ inducas tuum,nec aſtrorũ decreta tanti facias,quanquàm omnino negligere te nolim:quæ quia magnifacis,ideo times.Probabilia(inquit)adfers Mizalde, propriis oculis mihi charior,ſed quorſum igitur poëtæ,rerum cœli & naturæ peritiſsimi,fatũ inclamãt ineuitabile,inexpugnabile,ineluctabile,irreuocabile,& inextricabile?Quod equidẽ,cum recentioribus multis,antiquiſsimus ille Mercurius uerè Trimegiſtus(quẽ Lactantius,& diuus Auguſtinus inter Sibyllas & Prophetas adnumerandum cenſent)nihil aliud eſſe uult,quàm ſeptem planetarum,quos mũdi rectores inſtituit dominus,decreta:quæ idem tuus & idem noſter hîc Iolainus,ſcitè admodùm ex meo Genethliaco mihi palàm hodie fecit. Bene inquam

Pulchra de ſtellarum decretis diſputatio.

Elegans de fato commentatiuncula.

& bene,ſed heus tu,num aliquãdo apud eundẽ Mercurium in Pimandro etiam legiſti, humanam mentem omni fato ſuperiorem eſſe? uiroſq́; rationales, quibus Deus illã,ceu currus corporei aurigam dedit:non eadem modo quo cętera animantia fato ſubijci?Certè prudens,qui uera Dei eſt imago, non ſolùm fato, ſed & cæteris rebus uniuerſis dominabitur.Fato,inquit poëta,prudentia maior:cui ſubſcribit Ptolemæi plebeium hoc, (nam aliter ſonant Græca)ſapiens dominabitur aſtris. Dubium nõ eſt,quòd aſtrorũ decreta neminem condemnant,ut quæ prætoria non ſint,nec homines,ut pareãt,ullo modo cõgunt,quamquàm propenſionem quandam infundere,& afflare:obſtinatè tibi negatum nolim. Pręterea, non exiſtimabis,omnia à ſupernis cauſis, ſignificata uel promiſſa, in res humanas rectà deriuare, quaſi inuiolabili edicto,ut nulla alia ratio,ſeu uis,quin ita graſſentur obſiſtere poſsit. Nam ab antiquis didiciſti,quòd in augurijs.auſpicijsq́;,multa per aues portendebantur, quæ nec per illas agebantur,nec ab illis emergebant,nec ut fierẽt,homines ullo modo cogebant. Maximè, inquit, unde me Plato in Timeo docuit,ſtellas nullo modo quidquã facere, ſed prænuntiare tantùm, ac ſignificare. Hinc Hebræorum ſapiẽtiſsimus Legislator,in ſigna poſitas eſſe ſcribit: non quidem omnibus,ſed his duntaxat, qui ratione illa aſſequi poſſunt. Porrò,quid quòd Trimegiſtus meus, in Pimãdro,me cõmonefecit,humanũ animũ negligere nõ debere, quæ fatũ intentat?Quid quòd tuus Ptolemæus dixit rerũ cœli peritũ, multos ſtellarum effectus poſſe auertere,ſi ſe alioſúe ante illorũ aduentũ præpararit? Quæ ſententia pro me quantũ faciat,propius,ſi placet,expende.Certè ſi ſtellarum, mea-

Quid et quãtũ in nos poſſit cœlum.

Aphor.5.

mearũ natalitiarũ decreta, antèquàm accidat, ceu de ſpecula præuidero, ſi minùs illa amoliri, ſaltem præmollire vtcũq; potero, meq; ad eorũ aduentũ cõſtanter excipiendũ opportune cõponere. Quàre ne incautus opprimar, ſi rem gratiſsimã mihi ex animo tibi amico, es facturus, imò verò quia facturus, ſublata omni iſthac diſputatiõe, permitte, obſecro, vt noſter hic οὐρανογνώμων Iolainus, morborum meorũ prognoſtica ex natalibus ſtellis, aſtronomicè ac modicè, vt cœpit, abſoluere ſatagat. Quid tandem? hîc obſtinatè illum operam dare cùm videremus, omnia vt ſeriò intelligeret, propoſitum fuit. Itaque ad phyſiologiam & ſimeioticen, medicinæ, & aſtronomiæ partes non ignobiles, commodùm diuertimus: corporis habitum in primis cum totius tẽperamẽto excutiẽtes: deinde ad vitæ, & victus rationem cùm præſentẽ, tum præteritam, ad aliaq; multa artem vtranque ſpectãtia & mentem & oculos conuertentes. Paucis deprehendimus in adoleſcente caput ſupra aliarum partium iuſtam ſymmetriam enorme, & cum oblongo collo, thoracem plus æquo anguſtũ: quæ in Phthiſim, aut tabem procliuis hominis vera ſunt ſigna, necnon ad excipiendas, reddẽdaſq; fluxiones, organa ſanequàm appoſita. Dicimus inſuper οἰνοποσίαν in multam quandoque noctem illi familiarem eſſe, fuiſſeq;: cum inexpugnabili in ſomnum propẽſione, ſtatim à menſa, neglecta ſuo tempore cum animi, tũ corporis omni exercitatione: ex quibus quãtus cruditatum, vaporum, & effumationum fiat prouentus æſtimandum relinquebamus. Hæc, & item alia multa (quæ prudens omitto) cum ſuperioribus, verè ἰατρομαθηματικὰ hoc eſt medica aſtronomicis cõiũcta, cœleſtibus decretis ſubſcribere cùm intellexiſſet, atq; admodùm probaſſet: agite (inquit) amici, quando hucuſq; progreſſum eſt, de tempore iſti infirmitati dicto, niſi aliud vos diſtrahit, ex peragra-

Hæc videant Iatromathematices ſtudioſi.

Magna rerũ cæli vtilitas peritis & prudentibus medicis.

tionum arte, quas veſter Ptolemæus περιπάτους nuncupat, aliquid (obſecro) pronuntiate. Breuis erit hiſtoria: hîc directionum, vt vocant, abacum, quéadmodum ars exigit conſulimus: oſtendimusq́; ſeptimum mêſem poſt quartum & vigeſimum annum à natiuitate, morbum illum promittere: ſed qui mitiſsimus eſſet futurus, ſi adhibitis in conſilium peritiſsimis medicis, ſibi præcauendo prudenter proſpiceret, victusq́; ac vitæ rationem aliam à priore ſibi inſtitueret, bonoq́; animo ac infracto eſſet. Quod ſe facturum cùm libenter recepiſſet, non ſine luctu & lachrymis, patriam breui poſt tempore reuiſens, nos dimiſit. Quid prætera? duobus abhinc annis, ſupra mêſes aliquot, ecce literas ad nos ſcribit, quibus ſignificat ſe hæmoptyſi, tabis præludio, correptum, malè decũbere, atque ſibi peſsimè formidare: nã decretorijs ex calculo præſagijs, tempus illud reſpondebat: hinc nos, hinc grauiter caſum miſeramur amici. Reſcribimus, monemus & hortamur, amicum ne deſpondeat, qui multùm in re mala valet, ſeq́ue non neglectis humanis præſidijs, totum, quantus eſt medicorum ſummo, ſine quo eſt omnis medicina venenum, tutiſsimè cõmittat. Addimus morbum ex eorum genere eſſe, quos ſine periculo χρονίους nuncupant: quàmquam re vera aliter ſentiebamus, dicam paucis: reſcribunt amici, rem ſeriò inualeſcere, hoc eſt morbum radices altius in dies defigere: proinde præcari, vt fratres in fratris negocio non defatigemur. Quid facias? aut quid (obſecro) amicis neges honeſta petẽtibus? obſequimur, authores bonos excutimus, decreta natalium ſtellarum iterum percurrimus, anni conuerſionem exploramus, miſſam ad nos decubitus horam cum ſua cœli facie obſeruamus, præſentem anni tempeſtatem ac futuram animaduertimus, aliaq́ue nõ pauca cœleſtis philoſophiæ præcipua in eam rem capita conſulimus:

Amicus bonus, conſultor optimus.

mus: quæ cùm Martium menſem de omnibus fatalem illi minarentur, & medicorum placita, atque adeò vnius Hippocratis, inclamantis ver tabidis pernicioſum, ſubſcriberent (tanta eſt cœli cum medicina harmonia) illico amicis rem eam literis indicamus. Quid tum? triſtiſsimo huic prognoſtico, ô fata, ſuus luctuoſus non defuit euentus: qui vtinam tam vanos & falſos nos habuiſſet, quàm veros reperit. Itaque ſub finē Martij quo tempore Sol criſis eius moderator (nā chronicus ſeu longus erat morbus) primū tetragonum loci, in quo fuit decubitus hora, áttigit (vt in eam rem alia multa taceam) præſentibus amicis fœliciter in Chriſto obdormijt. Hæc ſunt quæ, vt amicorum quotidianis efflagitationibus acquieſcerem, hîc ſcribere viſum fuit. Ex quibus, rerum cœli & medicinæ candidati ad ſimilia perſcrutanda, feneſtram ſibi apertam habebunt, faciléque in poſterum intelligent, quid commercij & ſocietatis ſecum vbique gerat, aſtrorū peritia, cum rebus medicis. Adhæc, quàm legitimum ſit Aeſculapij & Vraniæ coniugium à nobis alio libro ſcriptum & demonſtratum. Quod tum ſanè diſſoluēdum arbitraberis, cùm Apollo ipſe, aut, ſi mauis, Phœbus, medicinæ parēs & autor, in cœlo (quod medicas materias vegetat) eſſe, ac lucere deſierit.

Magna cœli cum medicina harmonia.

FINIS planetologiæ Antonij Mizaldi Monsluciani.

1550.

ANTONII

M I Z A L D I

MONSLVCIANI SATYRICA DE Μυσογάμοις EXPOSTVLATIO: QVAM DVM SACRIS VRANIAE HAVD ITA pridem initiaretur, præcipitauit veriùs, quàm elaborauit.

S.

Satyricũ exordiũ & abruptum.

O COELVM, ô terra, ô maria Neptuni. Si humanũ corpus theatri cœleſtis imaginem pulcherrimam circũfert? ſi dies & noctes cœlorum agitationi ſubiicitur? ſi ad imitationem cœlorum cõditum eſt? ſi eadem diuinitatis ſubſtantia, & cognationis ope, ſeu ſimile, à ſimili modificatur & viget? ſi animorum origo, ſi prima hominis formatio eſt verè cœleſtis? ſi poſt cœlorum vſqueadeo venuſtam fabricam, vnus homo à Deo Optim. Maxim. erecta ſurſum facie, & patẽtibus ad aſtra oculis ſolus de omnibus mundi animantibus eſt æditus? Qua impudentia

ὑμνου

ὑμνοστράνοι. Gygantes irato cœlo nati, audetis rerum cœli, nō dicam peritiam, ſed & contemplationem vni homini inuidere? & (quod certè dolēdū magis) interdicere? Quid hoc eſt, niſi mera inſania eſt? Epicuri de grege porci, inter ſpumātes pateras, & ſuauiter fumātes lances diſtento pingui aqualiculo obgániunt (ſi dijs placet) cœlorū hiſtoriā cum ſuis rebus fabulas olere: ac cœleſte illud theatrum omni admiratione ſuperius, inutile eſſe? ô talparum humi perpetuò defoſſarum cæca pectora? ô inutilem gregem? ô naturæ horrendiſsima monſtra, ferro & igni perdenda? quibus videre, nedū intelligere prorſus negatū eſt, menti diuinæ propinquiſsima illa corpora, lumen amœniſsimum, & vitā caducis mūdi rebus quotidie accēdere. Quę quorſum, (obſecro) cœlo quā eminētiſsimo, quod omnia quidē tegit atque cōplectitur, miro ordine, meatibúſque indefeſsis ferrētur, niſi mūdo ſublunari aliquid quotidie irradiarēt & inſpirarēt? quod tū ſe prodit, cū res ipſę in lucē, quæ vita dicitur, exierūt. Quæ radiatio cū ſuo ſpiraculo, quia à poſitis cœli & terræ fundamētis cōtinua fuit, & ex aſſuetudine niſi à doctis, & bene natis neglecta, vel ſaltē parū animaduerſa, ideo ab iſtis in naturā quā rerū omniū parētē faciūt, vulgò reijci ſolet ac ſi natura & cœlū pugnarēt: & Sol, vt ſcripſit philoſoph⁹, & planta, plātā nō gignerēt καὶ iſti perinde atq; Vpupæ & Scarabei in fimo & ſtercore pepertuò verſantes, ſacrilega cogitatiōe ſibi pſuadēt, cœlos, opera manuū Dei in tā ſtupēda rerū mūdi multitudine ocioſos eſſe, quos Ariſtoteles diuinorū corporum, quæ ſidera appellat, plenos eſſe, ad Alexādrum regem & diſcipulum, ſcitè admodum ſcripſit ad eoſqúe numeros quotidie moueri, quos Deus cœleſtis chori venerandus magiſter, & mūdi totius Corypheus, καὶ οὐρανοβάμων, auſpicando ſua illis modulatur benignitate. Velim mihi dicant iſti, vel potius pro illis mihi reſpondeat alter,

Epicurei de reliquis omnibus, & Dei, & rerum cœlioſores ſceleratiſsimi.

Cœleſtiū corporum motum & aſpirationem inutilē ocioſamq; non eſſe.

factũ né fortuito ſit, quòd homo inter omnes mũdi ani-
Cur homo erecta ad cœlos facie creatus & genitus. mãtes, ſolus erecta corporis figura, & ab omni deiectiõe aliena viuat ac ſpiret? nequaquá: quin potius vt cœlũ (ſic inſtituente diuina prouidentia) prima oculorum apertione, rectà, primóque intuitu aſpiciat atque illinc conceptos cœleſtes igniculos, & antiquum ſuum hoſpitium agnoſcat: in quo, ſi heſitant proferre nihil cunctabor Naſonis elegãtes ea de re verſiculos.

Pronaque cùm ſpectent (inquit) animantia cætera terram:
Lib. 1. Meta. *Os homini ſublime dedit, cœlumque videre*
Iuſsit, & erectos ad ſidera tollere vultus.

Hæc ſi minus iſti recipiũt: dicat pro illis quiſpiá, q̃d eſt ꝙ ineffabilis ille δημιουργός, ambobus oculis ſedé in capite eminétiore corporis parte, potiꝰ addixit, quá ĩ thorace, vẽtre aut pedibꝰ? reſpõdebit, opinor, ꝙ vnũ hoíem quę ſurſum ſunt, nó quę ſupra terrá, omniũ maximè ſapere vellet: ocu-
Hominis pulchra ἐτυμολογία. lorũq; radios, cœleſtibus radijs affines, in cœlũ antiquá patriá, & beatorũ ſedé cõuertere. Quod Greci noméclatores innuere mihi vidétur, ἄνθρωπον, ἀπὸ τ͂ ὤπ, καὶ τρέπεσθαι nũcupátes, ac deducétes: hoc eſt, à cõuerſiõe oculorũ ad ſuperiora. A qua ſentétia, nó longè receſsit Mileſius Thales, vel, vt alij tradũt, Clazomenius Anaxagoras: qui aliquádo interrogatus, ecquid natus eſſet, vt cœlos, (inquit) intuear, & quò me pedes ferre minus poſſunt, eò, viſu ſal-
Cur hominibus dati oculi. tem, & cogitatione perrepté. Nec multũ abfuit Plato, ſcribens hominibus oculos in erecto corpore datos fuiſſe, vt duces ad Dei agnitioné eſſent: viſo cœli lumine, & cognitis motuũ cœleſtiũ legibus. Quorũ pręſidio, papè: quáta voluptas nó modò terras & maria, ſed & ſidera ipſa cognatóſq; cœlos pererrare? & celerĩ impetu per tenuiſsima quęq; aeris ſpacia ferri? labétesq;, & emergétes, necnó medijũ itineris ſui curſum tenétes cũ planetis cœleſtes imagines, ac alia pleraq; intueri? Quo tandé gaudio ſtolidũ, &

frugesconſumere natũ pecus hoc Epicureũ, affici credat, eos, qui cũ his curis, imoverò cũ meris & ſolidis hiſce gaudijs pernoctát? interea dũ vino, aleę, ſono, furto, calũnijs & homicidijs ſeſe perditiſsimè dedit ac veneri (ne qd fœdius dicá) impia ſacra facit. Neſcit, ita me deus amet, neſcit mens caducis mũdi ſordibus obruta, omnia quæ vaſtiſsimus cœli circũflexus capit admirationi, ſpectaculo, ſignificationi & vſui ĩprimis dicata eſſe. Idq; inuiſibilẽ & ſapientẽ rerũ omniũ cõditorẽ maximè voluiſſe: qui in tãta operũ quę ędidit varietate, vnũ hoĩem ex oĩbus animãtibus ſermonis & rõnis capacẽ, paululũ ſupra terrã (hinc inde ſuperſtrato cœlo) rectã collocauit: vt ſurſum deorſumq; ſpectãdo haberet quod admiraretur, quo vteretur, à quo ſigna exciperet: preterea, in quo ſe oblectaret, oblectãdo miraculorũ tantorũ authorẽ agnoſceret, agnitum amaret, amando frueretur, & fruendo vitam ęternã poſſideret. Animus certè rerũ cœleſtiũ ſtudijs addictus (propterea quod diuinũ neſcio quid habẽt, imò verò dei oĩpotẽtis gloriã planè enarrãt) ea cõcupiſcere nõ põt quæ ſunt vitia: non illicitis diſtringi curis: tãtũ id qd' pulchrũ eſt affectãs, quod purũ eſt amplectẽs, quod diuinũ ſapiẽs, & immortalitatis ardore, quod mortale eſt, ac periturũ, cane peius, & angue prorſum fugiens.

In ſtudio rerũ cœli, volũptas ſumma.

Vtilitas ſtudij & cognitionis rerum cœli.

lib. 1. Faſtorum.

Fœlices animæ (inquit Naſo) quibus hæc cognoſcere primũ,
Inque domos ſuperas ſcandere cura fuit.
Credibile eſt illos pariter vitijſque, iocifque,
Altius humanis exeruiſſe caput.
Non Venus, & vinum ſublimia pectora fregit:
Officiumque fori, militiaue labor:
Non leuis ambitio, perfuſaque gloria fuco:
Magnarumque fames ſollicitauit opum.
Admouere oculis diſtantia ſidera noſtris:
AEtheraque ingenio ſuppoſuere ſuo.

Sed auida neſcio quæ rerum interiturarum cura, à tam præclaro ſtudio, tam diuinis lucubrationibus, & vtili cogitatione, quàmplurimos ineptiſsimè auertit: externę cuiuſdam beatitudinis opinione: qua imbutus, atque etiam immerſus animus ſuopte nutu ſideris: quo tãdem modo exiſtere, ac cœlũ ſuſpicere poteſt? Scipionem fingit Cicero corpore in ſublimem aëra traductum, quo loco cõfinia ſunt cœli: & vbi cum maribus omnibus terra iam vaneſcit: illincq́ue mundi vaſtitatem intimius perſpicere, ac omnes mortales inſanos clamare, qui rerum mũdi inferioris quidquam admirantur: cùm id ſolũ quod ſurſum eſt magnum ſit, & ſpectaculo imprimis dignum. Ergo, terq́;, quaterq́; miſeri cẽſendi ſunt, quos tam iucunda contemplatio nõ oblectat, nec eximia hæc Dei & naturæ ſurſum lucentia miracula nullo modo permouent, & excitant. Stultum pecus eſt (inquit Plato) non homo, quicũque aſtronomiæ ſtudio non tenetur: cuius neminem niſi Deum, authorem & repertorem faciũdũ puto. In qua hereſi totus eſt Marcus Manilius in ſuo Aſtronomico ad Auguſtum Cæſarem: vbi negat potuiſſe fieri, vt res tam procul à nobis diſsitæ, à quoquam mortaliũ depræhenſæ fuerint, ſine demonſtratione aliqua diuinitus oborta. Deo itaque charus eſt, & vt ille idem canit.

Quid pleroſque auertat à ſtudiis rerũ cœleſtiũ.

Tullius in ſomnio Scip.

Deus aſtronomiæ vt rerum aliorum author.

Felix, qui ad ſidera mittit
Sidereos oculos, propiuſq́ue aſpectat olympum:
Cognatamq́ue ſequens mentem, ſe quærit in aſtris.

Quæ ſi ſunt, vt re vera ſunt, quid eſt quòd ad ſe non redit hoc ἐτώσιον vt cum Heſiodo loquar, ἄχθος ἀρούρης? Quid eſt quòd ſterilis hæc hominum ſeges paulò altius, quàm ad cellas vinarias, granarias, pecuniarias non tranſit, ac peregrinatur? In quibus, quia dormiens vigilat, & vigilãs dormit, eſuriens ſaturatur, & exſaturata eſurit: nihil, niſi quod paruum eſt, mortale, & planè contemptibile admirari

Præpoſtera multorũ mortalium cura.

rari

rari poteſt:omnia magna exiſtimans, quia nihil ma-
ius nouit. Sed omiſsis μισουράνοις, ad φιλουράνους ſermonem
conuerto. Hîc itaque te appello οὐρανοφύτευτε φιλούρανε,
Hîc te inclamo animal uerè cœleſte homo: qui cùm
cœlos quotidie in imagine parua tecum circunferas,
cœleſtia ſapere perge, Εἶα, cœleſte domicilium tuum
perluſtra: & patentibus oculis uenuſtiſsimam æquè
ac uetuſtiſsimam diuini operis fabricam, ſtellatis gē-
mis pretioſiſsimis decoratam intueri, ſi minus cœ-
piſti, ſaltem aggredere: ſat citò, ſi ſat bene. Illinc, mi-
hi crede, commoda magna feres. Nam cœleſtium
rerum contemplatione, ceu diuinitatis recordatio-
ne, à ſordidiſsimis rerum humanarum curis, & cor-
poreis nexibus, tete exolues: ac mortalitatis huius
commodis excuſsis, ad immortalitatem fœliciſsimè
traduceris. Deinceps, iſta hominum, quid inquam
hominum? imò uerò beluarum monſtra deride, &
contemne: quæ te non ſolùm tranſuerſum agere
omnibus modis ſatagunt, ſed etiam cœlum proprijs
uiribus (ô ſcelus) ſpoliare, & nugaciſsimis calumnijs
impetere antiquiſsimumq; philoſophorum, regum,
ſacerdotum, & patriarcharum ſtudium abolere per-
tentant. Audi potiùs Iulium Firmicū, uirum in cœ-
li hiſtoria ſummum. Quum ſimus (inquit) cum cœ-
lo & ſtellis, non parua cognatione iuncti, non debe-
mus eas ſacrilegis diſputationibus, & calumnijs, pro-
prijs priuare poteſtatibus: quarum quotidianis cur-
ſibus, & reformamur, pariter & refocillamur. Vale-
bunt itaque in poſterum, & ad furcas tibi amanda-
buntur Epicurei omnes, cum ſuo porcorum gre-
ge: qui nec cœlum probant, nec illius inexplica-
bilem uim, & pulchritudinem admirantur, ſed
inutilem ubique prædicant: quos ne hominum

Exhortatio admodũ pulchra, ad rerũ cœli ſtudioſos.

Cœlũ non debere peti & lacerari.

quidem uocabulo dignos, ob id iure bono erudita cenſuit antiquitas. Nam præterquàm quòd cum humana natura, quæ ad res cœli perſcrutandas & ſuſpiciendas eſt condita, obſtinatè bellum gerunt, etiam impiè θεομάχονται Dei enim Opt. Max. qui per ea quæ facta ſunt, tanquam in ſpeculo eluceſcit, contemplationem abolent, ac impediunt. Nec ponderis alicuius duces, quòd apud Pindarum extat: θνατὰ θνατοῖς πρέπει: quod eſt, mortalia mortales decent. Inſuper, quod Antiphanes protulit, (quemadmodum à Gnomologicis Græcorum citatur) εἰ θνητὸς εἶ βέλτιστε, θνητὰ καὶ φρόνει. hoc eſt. præclare, ſi mortalis es, mortalia cogita. Quos poſt Democritum, tertius quidam ἀνώνυμος etiam eſt ſequutus, uel potiùs interpretatus: paradoxi loco, ut multa, hunc in modum ſcribens,

Multi falsò res cœli olim damnauerũt.

Mitte arcana Dei, cœlumq́ inquirere quid ſit.
Cùm ſis mortalis, quæ ſunt mortalia cura.

Quæ ſententia, quàm Epicuriſmum oleat, iudicabunt docti. Sanè, quum animo ſitus uerè cæleſtes, & cœli, rerumq́ue illius abſtruſam imaginem nobiſcum quotidie circunferamus, quæ cœleſtia ſunt rimari potiùs debemus, quàm quæ terrena, & mortalia. Vt interim non omittam, quòd ὅμοιον, (quemadmodum ex Empedocle ſcripſit Ariſtoteles) ὁμοίῳ ἐφίεται. Nemo me hercule ſani & integri pectoris, unquam inficiabitur, immortalem & inuiſibilem cœlorum & hominis conditorem, cœleſtium corporum cognitionem ob nullam aliam cauſam deorſum miſiſſe, niſi ut ad ſuæ maieſtatis admirationem, ſapientiam, & amorem,

Simile oblectari ſimili.

ceu per

ceu per ſummos gradus, & res totius uniuerſitatis mundi præclariſsimas, humanum genus alliceret. Quam cognitionem qui aſpernatur, degenerem animam ſe habere non aliter prodit, quàm apud Homerum Polyphemus, negans ſe ullos deos reuereri, ac cœlum ullum agnoſcere. Addam ex aliorum ſcriptis, quòd unum (de omnibus) rerum cœli ſtudium, & contemplatio, aduerſus publicas priuatáſque calamitates, odia, rixas, bella, & ſimilia: quæ homines inferiorem duntaxat mundum reſipientes, ſolicitant, & pro meritis exercent, præſentiſsimum remedium adferre ſolet. Cùm enim ad ueritatis, & rerum uerè admirandarum agnitionem animos incendat, intellectúmque cum cogitatione ad ea quæ gloriam Dei enuntiant, dirigat, uiros bonos, & diſcordiarum fugitantes hinc parere dubium non eſt: quibus & domi, & foris, pax cordi ſemper eſſe conſueuit. Sed de his alibi. Te itaque repeto cœleſtis homo, cui ecquid ſupereſt, niſi ut Delphicum oraculum è cœlo iam olim tibi demiſſum expleas, quod in ſumma habet, γνῶθι σεαυτόν. Deinceps itaque te noſcere, ac tecum habitare diſce: commerciumqúe quod cum cœlo magnum & admirandum habes, propiùs agnoſce. Caſta placent ſuperis: Ne itaque ſcarabeorum more, in fœdiſsimo telluris ſtercore, & rerum illius turpiſsima lacuna, te in poſterum commacula: quin potiùs ſummi Dei, cui ſoli regere uniuerſa, pro imperio, ut ſcripſit Plato, datum eſt ſapientiam, bonitatem & amorem in te reſpice. Hunc ama, hunc adora, cuius uerbo & nutu, totus quantus es, ſi tamen aliquid es, prodijſti: imò

Quid profit rerũ cœli ſtudium.

Seipſum debet noſcere homo.

Pulchra ad Dei uenerationem cohortatio.

uerò uniuerſa mundi & rerum illius uniuerſitas. Hîc rurſum appello te humana mens:an faces erunt admouendæ,quæ te tanto bono indormientem excitent? Eia, radiat Phœbus,prælucet Luna, ſcintillat cœlum. Itaque ſurſum meare contende:die,noctequé perfacile tibi patebit iter. Nam in illo Apollo, in hac, Diana cum innumeris ſtellarum centurijs,eòte deducet placidè,ac reducet.Siccine tui Dei opus negliges?Siccine cœlum terræ poſtpones? Nihil ſanè abiectius, nihil fœdius, nihil denique perniciosius, quàm terrena tantùm ſapere,quum ſciamus conditorem noſtrum,Deum Opti.Max.nos ad altiora & præſtantiora uocauiſſe. Ne itaque in poſterum erubeſcamus ô homines, animal uerè ſanctum, animal mentis capacius altæ, cœlos patriam noſtram agnoſcere, & excluſis omnibus diſsimulationum trepidationibus,maieſtatis noſtræ authoritatem profiteri. Animum noſtrum, cui origo eſt uerè cœleſtis, ita componamus, ut per ſemetipſum numinis ſui præſidio roboratus, dignum ſuo authore, & hoſpite, aliquid ſemper faciat, ac cogitet: ut ſic inſtitutus atque formatus, rectum, & incorruptum immortalitatis iter, origini ſuæ aliquando reſtituendus, fœliciter inueniat: nec errantibus greſsibus, trepidantibuſqûe ueſtigijs, ſempiternis cruciatibus ob terrenæ cuiuſdam beatitudinis curioſum cum pernicie ſtudium, deſtinetur. Intueberis itaque poſthac ò homo φιλόγεια, patentibus oculis cœlum uniuerſitatis librum, & magnum naturæ ſeminarium:atque illuc (ut præſentem paraclesim tibi claudam)cum Pythagora cogitatione ſaltem, & pectoris oculis, alacriter, & ex animo perreptare contendes. Hîc (mihi crede) nihil niſi res ſæculorum regis

Quæ ſurſum ſunt,non quæ ſupra terram quærenda.

Pia admodũ & christiana paracleſis ad rerum cæli oſores.

rum regis

rnm regis ſummam prouidentiam ſpirantes, peruigili contemplatione, & ſagaci aſpectu reperies: quarum miraculo, mens tua maieſtatis ſuæ recordatione, & inuentæ originis amore exhilarata, ab omni uitiorum ſorde eluetur: ac tandem authori ſuo beatiſsima reſtituetur.

Finis expoſtulatiunculæ, de μυσουράνοις, *hoc eſt de cœli oſoribus, per Antonium Mizaldum Monslucianum.*

[redacted]

& bene,ſed heus tu,num aliquãdo apud eundẽ Mercurium in Pimandro etiam legiſti, humanam mentem omni fato ſuperiorem eſſe? uiroſq; rationales, quibus Deus illã,ceu currus corporei aurigam dedit:non eadem modo quo cętera animantia fato ſubijci?Certè prudens,qui uera Dei eſt imago, non ſolùm fato, ſed & cæteris rebus uniuerſis dominabitur.Fato,inquit poëta,prudentia maior:cui ſubſcribit Ptolemæi plebeium hoc, (nam aliter ſonant Græca)ſapiens dominabitur aſtris.Dubium nõ eſt,quòd aſtrorũ decreta neminem condemnant,ut quæ prætoria non ſint,nec homines,ut pareãt,ullo modo cogunt,quamquàm propenſionem quandam infundere,& afflare:obſtinatè tibi negatum nolim.Pręterea, non exiſtimabis,omnia à ſupernis cauſis, ſignificata uel promiſſa, in res humanas rectà deriuare, quaſi inuiolabili edicto,ut nulla alia ratio,ſeu uis,quin ita graſſentur obſiſtere poſsit. Nam ab antiquis didiciſti,quòd in augurijs.auſpicijsq́;,multa per aues portendebantur, quæ nec per illas agebantur,nec ab illis emergebant,nec ut fierẽt,homines ullo modo cogebant. Maximè,inquit, unde me Plato in Timeo docuit,ſtellas nullo modo quidquã facere, ſed prænuntiare tantùm, ac ſignificare. Hinc Hebræorum ſapiẽtiſsimus Legiſlator,in ſigna poſitas eſſe ſcribit: non quidem omnibus,ſed his duntaxat, qui ratione illa aſſequi poſſunt. Porrò,quid quòd Trimegiſtus meus, in Pimãdro,me cõmonefecit,humanũ animũ negligere nõ debere, quæ fatũ intentat?Quid quòd tuus Ptolemæus dixit rerũ cœli peritũ, multos ſtellarum effectus poſſe auertere,ſi ſe alioſúe ante illorũ aduentũ præpararit?Quæ ſententia pro me quantũ faciat,propiùs,ſi placet,expende.Certè ſi ſtellarum, mea-

Quid et quãtũ in nos poſſit cœlum.

Aphor.5.

mearũ natalitiarũ decreta, antequàm accidát, ceu de ſpecula præuidero, ſi minùs illa amoliri, ſaltem præmollire vtcũq; potero, meq; ad eorũ aduentũ cõſtanter excipiendũ opportune cõponere. Quare ne incautus opprimar, ſi rem gratiſsimã mihi ex animo tibi amico, es facturus, imò verò quia facturus, ſublata omni iſthac diſputatiõe, permitte, obſecro, vt noſter hic ὀυρατογνώμων Iolainus, morborum meorũ prognoſtica ex natalibus ſtellis, aſtronomicè ac modicè, vt cœpit, abſoluere ſatagat. Quid tandem? hîc obſtinatè illum operam dare cùm videremus, omnia vt ſeriò intelligeret, propoſitum fuit. Itaque ad phyſiologiam & ſimeioticen, medicinæ, & aſtronomiæ partes non ignobiles, commodùm diuertimus: corporis habitum in primis cum totius tẽperamẽto excutiẽtes: deinde ad vitæ, & victus rationem cùm præſentẽ, tum præteritam, ad aliaq; multa artem vtranque ſpectãtia & mentem & oculos conuertentes. Paucis deprehendimus in adoleſcente caput ſupra aliarum partium iuſtam ſymmetriam enorme, & cum oblongo collo, thoracem plus æquo anguſtũ: quæ in Phthiſim, aut tabem procliuis hominis vera ſunt ſigna, necnon ad excipiendas, reddẽdasq; fluxiones, organa ſanequàm appoſita. Dicimus inſuper ἐπιποσίαν in multam quandoque noctem illi familiarem eſſe, fuiſſeq;: cum inexpugnabili in ſomnum propẽſione, ſtatim à menſa, neglecta ſuo tempore cum animi, tũ corporis omni exercitatione: ex quibus quãtus cruditatum, vaporum, & effumationum fiat prouentus æſtimandum relinquebamus. Hæc, & item alia multa (quæ prudens omitto) cum ſuperioribus, verè ἰατρομαθηματικὰ hoc eſt medica aſtronomicis cõiũcta, cœleſtibus decretis ſubſcribere cùm intellexiſſet, atq; admodùm probaſſet: agite (inquit) amici, quando hucuſq; progreſſum eſt, de tempore iſti infirmitati dicto, niſi aliud vos diſtrahit, ex peragra-

Hæc videant Iatromathematices ſtudioſi.

Magna rerũ cœli vtilitas peritis & prudentibus medicis.

tionum arte, quas veſter Ptolemæus περιπάτους nuncu-
pat,aliquid (obſecro) pronuntiate. Breuis erit hiſtoria:
hîc directionum,vt vocant, abacum, quéadmodum ars
exigit conſulimus: oſtendimusq́; ſeptimum mēſem poſt
quartum & vigeſimum annum à natiuitate,morbum il-
lum promittere:ſed qui mitiſsimus eſſet futurus, ſi adhi-
bitis in conſilium peritiſsimis medicis, ſibi præcauendo
prudenter proſpiceret,victusq́;,ac vitæ rationem aliam à
priore ſibi inſtitueret, bonoq́; animo ac infracto eſſet.
Quod ſe facturum cùm libenter recepiſſet, non ſine lu-
ctu & lachrymis, patriam breui poſt tempore reuiſens,
nos dimiſit. Quid prætera? duobus abhinc annis, ſupra
mēſes aliquot,ecce literas ad nos ſcribit, quibus ſignifi-
cat ſe hæmoptyſi, tabis prȩludio,correptum, malè decū-
bere,atque ſibi peſsimè formidare:nā decretorijs ex cal-
culo præſagijs,tempus illud reſpondebat:hinc nos,hinc
grauiter caſum miſeramur amici. Reſcribimus, mone-
mus & hortamur,amicum ne deſpondeat, qui multùm
in re mala valet, ſeq́ue non neglectis humanis præſidijs,
totum,quantus eſt medicorum ſummo, ſine quo eſt o-
mnis medicina venenum, tutiſsimè cōmittat. Addimus
morbum ex eorum genere eſſe,quos ſine periculo χρονικοὺς
nuncupant: quàmquam re vera aliter ſentiebamus, di-
cam paucis: reſcribunt amici,rem ſeriò inualeſcere,hoc
eſt morbum radices altius in dies defigere: proinde præ-
cari,vt fratres in fratris negocio non defatigemur. Quid
facias? aut quid (obſecro) amicis neges honeſta petētibus?
obſequimur,authores bonos excutimus, decreta nata-
lium ſtellarum iterum percurrimus, anni conuerſio-
nem exploramus, miſſam ad nos decubitus horam cum
ſua cœli facie obſeruamus, præſentem anni tempeſta-
tem ac futuram animaduertimus,aliaq́ue nō pauca cœ-
leſtis philoſophiæ præcipua in eam rem capita conſuli-
mus:

Amicus bonus, conſultor optimus.

mus: quæ cùm Martium menſem de omnibus fatalem illi minarentur, & medicorum placita, atque adeò vnius Hippocratis, inclamantis ver tabidis pernicioſum, ſubſcriberent (tanta eſt cœli cum medicina harmonia) illico amicis rem eam literis indicamus. Quid tum? triſtiſſimo huic prognoſtico, ô fata, ſuus luctuoſus non defuit euentus: qui vtinam tam vanos & falſos nos habuiſſet, quàm veros reperit. Itaque ſub finē Martij quo tempore Sol criſis eius moderator (nā chronicus ſeu longus erat morbus) primū tetragonum loci, in quo fuit decubitus hora, áttigit (vt in eam rem alia multa taceam) præſentibus amicis fœliciter in Chriſto obdormijt. Hæc ſunt quæ, vt amicorum quotidianis efflagitationibus acquieſcerem, hîc ſcribere viſum fuit. Ex quibus, rerum cœli & medicinæ candidati ad ſimilia perſcrutanda, feneſtram ſibi apertam habebunt, faciléque in poſterum intelligent, quid commercij & ſocietatis ſecum vbique gerat, aſtrorū peritia, cum rebus medicis. Adhæc, quàm legitimum ſit Aeſculapij & Vraniæ coniugium à nobis alio libro ſcriptum & demonſtratum. Quod tum ſanè diſſoluēdum arbitraberis, cùm Apollo ipſe, aut, ſi mauis, Phœbus, medicinæ parēs & autor, in cœlo (quod medicas materias vegetat) eſſe, ac lucere deſierit.

Magna cœli cum medicina harmonia.

FINIS planetologiæ Antonij Mizaldi Monsluciani.

1550.

ANTONII

M I Z A L D I

MONSLVCIANI SATYRICA DE Μυσϑεάνεις EXPOSTVLATIO: QVAM DVM SACRIS VRANIAE HAVD ITA

pridem initiaretur, præcipitauit veriùs, quàm elaborauit.

S.

Satyricũ exordiũ & abruptum.

O COELVM, ô terra, ô maria Neptuni. Si humanũ corpus theatri cœleſtis imaginem pulcherrimam circũfert? ſi dies & noctes cœlorum agitationi ſubiicitur? ſi ad imitationem cœlorum cõditum eſt? ſi eadem diuinitatis ſubſtantia, & cognationis ope, ſeu ſimile, à ſimili modificatur & viget? ſi animorum origo, ſi prima hominis formatio eſt verè cœleſtis? ſi poſt cœlorum vſqueadeo venuſtam fabricam, vnus homo à Deo Optim. Maxim. erecta ſurſum facie, & patẽtibus ad aſtra oculis ſolus de omnibus mundi animantibus eſt æditus? Qua impudentia

ὀμνυσυ

ἱμυστεγάνοι. Gygantes irato cœlo nati, audetis rerum cœli, nõ dicam peritiam, ſed & contemplationem vni homini inuidere? & (quod certè dolẽdũ magis) interdicere? Quid hoc eſt, niſi mera inſania eſt? Epicuri de grege porci, inter ſpumãtes pateras, & ſuauiter fumãtes lances diſtento pingui aqualiculo obgãniunt (ſi dijs placet) cœlorũ hiſtoriã cum ſuis rebus fabulas olere: ac cœleſte illud theatrum omni admiratione ſuperius, inutile eſſe? ô talparum humi perpetuò defoſſarum cæca pectora? ô inutilem gregem? ô naturæ horrendiſsima monſtra, ferro & igni perdenda? quibus videre, nedũ intelligere prorſus negatu eſt, menti diuinæ propinquiſsima illa corpora, lumen amœniſsimum, & vitã caducis mũdi rebus quotidie accẽdere. Quę quorſum, (obſecro) cœlo quã eminẽtiſsimo, quod omnia quidẽ tegit atque cõplectitur, miro ordine, meatibúſque indefeſsis ferrẽtur, niſi mũdo ſublunari aliquid quotidie irradiarẽt & inſpirarẽt? quod tũ ſe prodit, cũ res ipſę in lucẽ, quæ vita dicitur, exierũt. Quæ radiatio cũ ſuo ſpiraculo, quia à poſitis cœli & terræ fundamẽtis cõtinua fuit, & ex aſſuetudine niſi à doctis, & bene natis neglecta, vel ſaltẽ parũ animaduerſa, ideo ab iſtis in naturã quã rerũ omniũ parẽtẽ faciũt, vulgò reijci ſolet ac ſi natura & cœlũ pugnarẽt: & Sol, vt ſcripſit philoſoph⁹, & planta, plãtã nõ gignerẽt Ναὶ iſti perinde atq; Vpupæ & Scarabei in fimo & ſtercore pepertuò verſantes, ſacrilega cogitatiõe ſibi pſuadẽt, cœlos, opera manuũ Dei in tã ſtupẽda rerũ mũdi multitudine ocioſos eſſe, quos Ariſtoteles diuinorũ corporum, quæ ſidera appellat, plenos eſſe, ad Alexãdrum regem & diſcipulum, ſcitè admodum ſcripſit ad eoſqúe numeros quotidie moueri, quos Deus cœleſtis chori venerandus magiſter, & mũdi totius Corypheus, καὶ οὐρανοβάμων, auſpicando ſua illis modulatur benignitate. Velim mihi dicant iſti, vel potius pro illis mihi reſpondeat alter,

Epicurei de reliquis omnibus, & Dei, & rerum cœlioſores ſceleratiſsimi.

Cœleſtiũ corporum motum & aſpirationem inutilẽ ocioſamq́, non eſſe.

factũ né fortuito ſit, quòd homo inter omnes mũdi animãtes, ſolus erecta corporis figura, & ab omni deiectiõe aliena viuat ac ſpiret? nequaquã: quin potius vt cœlũ (ſic inſtituente diuina prouidentia) prima oculorum apertione, rectà, primóque intuitu aſpiciat atque illinc conceptos cœleſtes igniculos, & antiquum ſuum hoſpitium agnoſcat: in quo, ſi hęſitant proferre nihil cunctabor Naſonis elegãtes ea de re verſiculos.

Cur homo erecta ad cœlos facie creatus & genitus.

Pronaque cùm ſpectent (inquit) animantia cætera terram:
Os homini ſublime dedit, cœlumque videre
Iuſsit, & erectos ad ſidera tollere vultus.

Lib. 1. Meta.

Hæc ſi minus iſti recipiũt: dicat pro illis quiſpiã, q̃d eſt ꝙ ineffabilis ille δημιουργός, ambobus oculis ſedẽ in capite eminẽtiore corporis parte, potiꝰ addixit, quã ĩ thorace, vẽtre aut pedibꝰ? reſpõdebit, opinor, ꝙ vnũ hoĩem quę ſurſum ſunt, nõ quę ſupra terrã, omniũ maximè ſapere vellet: oculorũq; radios, cœleſtibus radijs affines, in cœlũ antiquã patriã, & beatorũ ſedẽ cõuertere. Quod Gręci nomẽclatores innuere mihi vidẽtur, ἄνθρωπον, ἀπὸ τοῦ ἄνω, καὶ τρέπεσθαι nũcupãtes, ac deducẽtes: hoc eſt, à cõuerſiõe oculorũ ad ſuperiora. A qua ſentẽtia, nõ longè receſsit Mileſius Thales, vel, vt alij tradũt, Clazomenius Anaxagoras: qui aliquãdo interrogatus, ecquid natus eſſet, vt cœlos, (inquit) intuear, & quò me pedes ferre minus poſſunt, eò, viſu ſaltem, & cogitatione perreptẽ. Nec multũ abfuit Plato, ſcribens hominibus oculos in erecto corpore datos fuiſſe, vt duces ad Dei agnitionẽ eſſent: viſo cœli lumine, & cognitis motuũ cœleſtiũ legibus. Quorũ pręſidio, papè: quãta voluptas nõ modò terras & maria, ſed & ſidera ipſa cognatóſq; cœlos pererrare? & celerĩ impetu per tenuiſsima queq; aeris ſpacia ferri? labẽteſq;, & emergẽtes, necnõ mediũ itineris ſui curſum tenẽtes cũ planetis cœleſtes imagines, ac alia pleraq; intueri? Quo tandẽ gaudio ſtolidũ, & fruges

Hominis pulchra ἐτυμολογία.

Cur hominibus dati oculi.

frugesconſumere natū pecus hoc Epicureū,aſſici credat, eos,qui cū his curis,imoverò cū meris & ſolidis hiſce gau dijs pernoctāt? interea dū vino,aleę,ſono, furto, calūnijs & homicidijs ſeſe perditiſsimè dedit ac veneri (ne qd fœ dius dicā) impia ſacra facit.Neſcit,ita me deus amet, neſcit mens caducis mūdi ſordibus obruta,omnia quæ vaſtiſsimus cœli circūflexus capit admirationi,ſpectaculo, ſignificationi & vſui ìprimis dicata eſſe.Idq; inuiſibilé & ſapienté rerū omniū cōditoré maximè voluiſſe:qui in tāta operū quę ędiditvarietate,vnū hoīem ex oībus animātibus ſermonis & rōnis capacé,paululū ſupra terrā (hinc inde ſuperſtrato cœlo)rectā collocauit:vt ſurſum deorſumq; ſpectādo haberet quod admiraretur,quo vteretur, à quo ſigna exciperet: preterea,in quo ſe oblectaret, oblectādo miraculorū tantorū authoré agnoſceret,agnitum amaret,amando frueretur,& fruendo vitam ęternā poſſideret.Animus certè rerū cœleſtiū ſtudijs addictus(propterea quod diuinū neſcio quid habét,imò verò dei oīpotētis gloriā planè enarrāt)ea cōcupiſcere nō pōt quæ ſunt vitia: non illicitis diſtringi curis:tātū id qđ pulchrū eſt affectās,quod purū eſt amplectés,quod diuinū ſapiés, & immortalitatis ardore,quod mortale eſt, ac periturū, cane peius,& angue prorſum fugiens.

In ſtudio rerū cœli,volu ptas ſumma.

Vtilitas ſtudij & cognitionis rerum cœli.

Lib. 1. Faſtorum.

Fœlices animæ(inquit Naſo)quibus hæc cognoſcere primū,
Inque domos ſuperas ſcandere cura fuit.
Credibile eſt illos pariter vitijſque,iocíſque,
Altius humanis exeruiſſe caput.
Non Venus,& vinum ſublimia pectora fregit:
Officiumque fori,militiaue labor:
Non leuis ambitio,perfuſaque gloria fuco:
Magnarumque fames ſollicitauit opum.
Admouere oculis diſtantia ſidera noſtris:
AEtheraque ingenio ſuppoſuere ſuo.

Sed auida neſcio quæ rerum interiturarum cura, à tam præclaro ſtudio, tam diuinis lucubrationibus, & vtili cogitatione, quàmplurimos ineptiſsimè auertit: externę cuiuſdam beatitudinis opinione: qua imbutus, atque etiam immerſus animus ſuopte nutu ſideris: quo tãdem modo exiſtere, ac cœlũ ſuſpicere poteſt? Scipionem fingit Cicero corpore in ſublimem aëra traductum, quo loco cõfinia ſunt cœli: & vbi cum maribus omnibus terra iam vaneſcit: illincqúe mundi vaſtitatem intimius perſpicere, ac omnes mortales inſanos clamare, qui rerum mũdi inferioris quidquam admirantur: cùm id ſolũ quod ſurſum eſt magnum ſit, & ſpectaculo imprimis dignum. Ergo, terq́; quaterq́; miſeri cẽſendi ſunt, quos tam iucunda contemplatio nõ oblectat, nec eximia hæc Dei & naturæ ſurſum lucentia miracula nullo modo permouent, & excitant. Stultum pecus eſt (inquit Plato) non homo, quicũque aſtronomiæ ſtudio non tenetur: cuius neminem niſi Deum, authorem & repertorem faciũdũ puto. In qua hereſi totus eſt Marcus Manilius in ſuo Aſtronomico ad Auguſtum Cæſarem: vbi negat potuiſſe fieri, vt res tam procul à nobis diſsitæ, à quoquam mortaliũ depræhenſæ fuerint, ſine demonſtratione aliqua diuinitus oborta. Deo itaque charus eſt, & vt ille idem canit.

Quid pleroſque auertat à ſtudiis rerũ cœleſtiũ.

Tullius in ſomnio Scip.

Deus aſtronomiæ vt rerum aliarum author.

Felix, qui ad ſidera mittit
Sidereos oculos, propiuſqúe aſpectat olympum:
Cognatamqúe ſequens mentem, ſe quærit in aſtris.

Quæ ſi ſunt, vt re vera ſunt, quid eſt quòd ad ſe non redit hoc ἐτώσιον vt cum Heſiodo loquar, ἄχθος ἀρούρης? Quid eſt quòd ſterilis hæc hominum ſeges paulò altius, quàm ad cellas vinarias, granarias, pecuniarias non tranſit, ac peregrinatur? In quibus, quia dormiens vigilat, & vigilãs dormit, eſuriens ſaturatur, & exſaturata eſurit: nihil, niſi quod paruum eſt, mortale, & planè contemptibile admirari

Præpoſtera multorũ mortalium cura.

rari poteſt: omnia magna exiſtimans, quia nihil maius nouit. Sed omiſsis μισουράνοις, ad φιλουράνους ſermonem conuerto. Hîc itaque te appello οὐρανοφύτευτε φιλούρανε, Hîc te inclamo animal uerè cœleſte homo: qui cùm cœlos quotidie in imagine parua tecum circunferas, cœleſtia ſapere perge, Εἶα, cœleſte domicilium tuum perluſtra: & patentibus oculis uenuſtiſsimam æquè ac uetuſtiſsimam diuini operis fabricam, ſtellatis gēmis pretioſiſsimis decoratam intueri, ſi minus cœpiſti, ſaltem aggredere: ſat citò, ſi ſat bene. Illinc, mihi crede, commoda magna feres. Nam cœleſtium rerum contemplatione, ceu diuinitatis recordatione, à ſordidiſsimis rerum humanarum curis, & corporeis nexibus, tete exolues: ac mortalitatis huius commodis excuſsis, ad immortalitatem fœliciſsimè traduceris. Deinceps, iſta hominum, quid inquam hominum? imò uerò beluarum monſtra deride, & contemne: quæ te non ſolùm tranſuerſum agere omnibus modis ſatagunt, ſed etiam cœlum proprijs uiribus (ô ſcelus) ſpoliare, & nugaciſsimis calumnijs impetere antiquiſsimumq; philoſophorum, regum, ſacerdotum, & patriarcharum ſtudium abolere pertentant. Audi potiùs Iulium Firmicū, uirum in cœli hiſtoria ſummum. Quum ſimus (inquit) cum cœlo & ſtellis, non parua cognatione iuncti, non debemus eas ſacrilegis diſputationibus, & calumnijs, proprijs priuare poteſtatibus: quarum quotidianis curſibus, & reformamur, pariter & refocillamur. Valebunt itaque in poſterum, & ad furcas tibi amandabuntur Epicurei omnes, cum ſuo porcorum grege: qui nec cœlum probant, nec illius inexplicabilem uim, & pulchritudinem admirantur, ſed inutilem ubique prædicant: quos ne hominum

Exhortatio admodū pulchra, ad rerū cœli ſtudioſos.

Cœlū non debere peti & lacerari.

quidem uocabulo dignos, ob id iure bono erudita cenſuit antiquitas. Nam præterquàm quòd cum humana natura, quæ ad res cœli perſcrutandas & ſuſpiciendas eſt condita, obſtinatè bellum gerunt, etiam impiè θεομάχονται Dei enim Opt. Max. qui per ea quæ facta ſunt, tanquam in ſpeculo eluceſcit, contemplationem abolent, ac impediunt. Nec ponderis alicuius duces, quòd apud Pindarum extat: θνατὰ θνατοῖς πρέπει: quod eſt, mortalia mortales decent. Inſuper, quod Antiphanes protulit, (quemadmodum à Gnomologicis Græcorum citatur) εἰ θνητὸς εἶ βέλτιστε, θνητὰ καὶ φρόνει. hoc eſt. præclare, ſi mortalis es, mortalia cogita. Quos poſt Democritum, tertius quidam ἀνώνυμος etiam eſt ſequutus, uel potiùs interpretatus: paradoxi loco, ut multa, hunc in modum ſcribens,

Multi falsò res cœli olim damnauerũt.

Mitte arcana Dei, cœlumq; inquirere quid ſit.
Cùm ſis mortalis, quæ ſunt mortalia cura.

Quæ ſententia, quàm Epicuriſmum oleat, iudicabunt docti. Sanè, quum animo ſitus uerè cæleſtes, & cœli, rerumq́ue illius abſtruſam imaginem nobiſcum quotidie circunferamus, quæ cœleſtia ſunt rimari potiùs debemus, quàm quæ terrena, & mortalia. Vt interim non omittam, quòd ὅμοιον, (quemadmodum ex Empedocle ſcripſit Ariſtoteles) ὁμοίου ἐφίεται. Nemo me hercule ſani & integri pectoris, unquam inficiabitur, immortalem & inuiſibilem cœlorum & hominis conditorem, cœleſtium corporum cognitionem ob nullam aliam cauſam deorſum miſiſſe, niſi ut ad ſuæ maieſtatis admirationem, ſapientiam, & amorem,

Simile delectari ſimili.

ceu per

ceu per ſummos gradus, & res totius uniuerſitatis mundi præclariſsimas, humanum genus alliceret. Quam cognitionem qui aſpernatur, degenerem animam ſe habere non aliter prodit, quàm apud Homerum Polyphemus, negans ſe ullos deos uereri, ac cœlum ullum agnoſcere. Addam ex aliorum ſcriptis, quòd unum (de omnibus) rerum cœli ſtudium, & contemplatio, aduerſus publicas priuatáſque calamitates, odia, rixas, bella, & ſimilia: quæ homines inferiorem duntaxat mundum reſipientes, ſolicitant, & pro meritis exercent, præſentiſsimum remedium adferre ſolet. Cùm enim ad ueritatis, & rerum uerè admirandarum agnitionem animos incendat, intellectúmque cum cogitatione ad ea quæ gloriam Dei enuntiant, dirigat, uiros bonos, & diſcordiarum fugitantes hinc parere dubium non eſt: quibus & domi, & foris, pax cordi ſemper eſſe conſueuit. Sed de his alibi. Te itaque repeto cœleſtis homo, cui ecquid ſupereſt, niſi ut Delphicum oraculum è cœlo iam olim tibi demiſſum expleas, quod in ſumma habet, γνῶθι σεαυτόν. Deinceps itaque te noſcere, ac tecum habitare diſce: commerciumqúe quod cum cœlo magnum & admirandum habes, propiùs agnoſce. Caſta placent ſuperis: Ne itaque ſcarabeorum more, in fœdiſsimo telluris ſtercore, & rerum illius turpiſsima lacuna, te in poſterum commacula: quin potiùs ſummi Dei, cui ſoli regere uniuerſa, pro imperio, ut ſcripſit Plato, datum eſt ſapientiam, bonitatem & amorem in te reſpice. Hunc ama, hunc adora, cuius uerbo & nutu, totus quantus es, ſi tamen aliquid es, prodijſti: imò

Quid proſit rerũ cœli ſtudium.

Seipſum debet noſcere homo.

Pulchra ad Dei uenerationem cohortatio.

uerò uniuerſa mundi & rerum illius uniuerſitas. Hîc rurſum appello te humana mens:an faces erunt admouendæ,quæ te tanto bono indormientem excitent? Eia, radiat Phœbus,prælucet Luna, ſcintillat cœlum. Itaque ſurſum meare contende:die,noctequ͂e perfacile tibi patebit iter. Nam in illo Apollo, in hac, Diana cum innumeris ſtellarum centurijs,eò te deducet placidè,ac reducet.Siccine tui Dei opus negliges?Siccine cœlum terræ poſtpones? Nihil ſanè abiectius, nihil fœdius, nihil denique perniciosius, quàm terrena tantùm ſapere,quum ſciamus conditorem noſtrum,Deum Opti.Max.nos ad altiora & præſtantiora uocauiſſe. Ne itaque in poſterum erubeſcamus ô homines, animal uerè ſanctum, animal mentis capacius altæ, cœlos patriam noſtram agnoſcere, & excluſis omnibus diſsimulationum trepidationibus,maieſtatis noſtræ authoritatem profiteri. Animum noſtrum, cui origo eſt uerè cœleſtis, ita componamus, ut per ſemetipſum numinis ſui præſidio roboratus, dignum ſuo authore, & hoſpite, aliquid ſemper faciat, ac cogitet: ut ſic inſtitutus atque formatus, rectum, & incorruptum immortalitatis iter, origini ſuæ aliquando reſtituendus, fœliciter inueniat: nec errantibus greſsibus, trepidantibuſqu͂e ueſtigijs, ſempiternis cruciatibus ob terrenæ cuiuſdam beatitudinis curioſum cum pernicie ſtudium, deſtinetur. Intueberis itaque poſthac ô homo φιλόςεα, patentibus oculis cœlum uniuerſitatis librum, & magnum naturæ ſeminarium:atque illuc (ut præſentem paraclesim tibi claudam)cum Pythagora cogitatione ſaltem, & pectoris oculis, alacriter, & ex animo perreptare contendes. Hîc (mihi crede) nihil niſi res ſæculorum regis

Quæ ſurſum ſunt,non quæ ſupra terram quærenda.

Pia admodū & chriſtiana paracleſis ad rerum cœli oſores.

rnm regis ſummam prouidentiam ſpirantes, perui-
gili contemplatione, & ſagaci aſpectu repe-
ries: quarum miraculo, mens tua maieſta-
tis ſuæ recordatione, & inuentæ ori-
ginis amore exhilarata, ab omni
uitiorum ſorde eluetur: ac tan-
dem authori ſuo beatiſsi-
ma reſtituetur.

Finis expoſtulatiunculæ, de μισουράνων, hoc eſt de cœli oſoribus, per Antonium Mizaldum Monslucianum.

[redacted]

LVCIANI

QVERIMONIA, QVOD VETVSTVM DOCTRINAE GENVS DE COELO ET STELLIS NON EXERCEATVR, NEC VLLO IN PRECIO

habeatur: cum præclara nomenclatura eorum, qui res cœli non ſine immortali nomine, olim excoluerunt,

[redacted]

DE COELO, DEQVE aſtris eſt nobis inſtitutus ſermo. Non de ipſis quidem aſtris, neq; ipſo de cœlo, uerùm de diuinatiõe, ac ueritate, quæ ab illis in hominum uitã proficiſcitur. Neq; rurſum tibi hîc ſum traditurus, quo pacto uinationẽ hanc aſſequi liceat. Sed illud conqueror, doctos omneis cùm in cęteris omnibus exerceãt ſeſe,

Iuſta expoſtulatio in eos q res cœli negligunt.

ſeſe, ſolam Aſtrologiam nec habere in precio, nec exercere. Atqui hoc doctrinæ genus uetuſtum eſt, neque nuper ad nos peruenit: ſed inuentū eſt priſcorum regum, quos Dij amabant. At huius ætatis mortales, non ſolùm inſcitia, ſocordiaq́;, uerunetiam odio laboris, diuerſa ab illis ſentiūt. Cumq́; fortè inciderint in eos, qui falſa prædicunt, tum & aſtra culpant, & ipſam Aſtrologiam habēt exoſam, neque ſalutarem eam, neque ueridicam arbitrantes. Sed artem magis falſam, atque inanem: haud rectè, ſicuti quidem mihi uidetur, ſentientes. Neque enim ob imperitiam fabri, ars ipſa culpatur: neque ob cantoris inſcitiam, ipſa Muſica parum eſt erudita: quin illi potius artium ſunt ignari. Cæterum, ars unaquæque ſuapta natura ſcita eſt. Primùm igitur Aethiopes hanc rationem mortalibus tradiderunt. In cauſa fuit, partim gentis eius ſapientia (nam cæteris quoque in rebus ipſi reliquos homines antecellunt ſapientia) partim etiam regionis quam incolunt opportunitas: propterea quòd apud eos perpetua ſit cœli ſerenitas, tranquillitasq́;: neque patiuntur anni mutationes, ſed eadem temperie uiuunt. Itaque cùm primùm uiderent Lunam non ſemper eodem uultu apparentem, ſed uaria ſubinde ſpecie, & in aliam, atque aliam uerti formam, uiſa eſt illis ea res admiratione, atq; diſquiſitione digna. Deinde cùm inquiſiſſent, repererunt hanc eſſe earum rerum cauſam: quòd Lunæ non eſſet Lumen proprium, ſed à Sole mutuatum. Inuenerunt autem & reliquarum ſtellarum motus, harum quas nos errones appellamus. Nam ſtellarum hæ ſolæ mouentur, naturamq́; earum ac poteſtatem, & effectus quos unaquæque præſtet, nominibus quæque

Aſtrologiam ex ſe falſam non eſſe.

Primi aſtrologiæ inuentores & excultores.

Sedula æthiopum diligentia in perſcrutandis cœli rebus.

inditis, non illis quidem ut multis uiſum eſt, cófictis, ſed quæ notæ rerum eſſent. Hæc igitur in cœlo perſpexerũt Aethiopes, mox Aegyptiis finitimis artem imperfectam tradiderũt. Porrò Aegyptij diuinandi rationem, quam ab illis dimidiatam acceperant, in maius prouexerunt: quippe qui menſuram etiam, ad quam unaqûæque ſtella moueretur, indicarint. Ad hæc, annorum, menſium, horarúmque numerum inſtituerunt. Ac menſes quidem illi Luna metiuntur, atque eius recurſu finiunt. Annum uerò Sole, & eius circuitu menſurant. Quibus etiam maiora oſtenderunt. Nam ex uniuerſo cœlo, reliquiſq; ſtellis, & errantibus, & fixis, neque ſimul cum cæteris ſeſe mouentibus, duodecim partes effecerunt in his quæ mouentur: & unamquamq; ſuis animalibus repręſentarunt: partim marinis, partim humanis, partim feris, partim uolatilibus, partim pecudibus. Vnde & ſacra Aegyptiorum uariè fiebant. Neque enim omnes Aegyptij ex omnibus duodecim partib9 cœli diuinabant: ſed alij aliis utebantur partibus. Itaq; Arietem colunt, qui ad Arietem ſpectabant, Piſcibus non ueſcuntur, qui piſces adnotarant. Nec hircum mactant, qui Capricornum uiderant, atque alij item, alia uenerabantur, quæ quiſque inuenerat. Quin Taurum etiam ob honorem cœleſtis Tauri colunt. Nã Apis apud illos, res imprimis ſacra, regionem ſortitus eſt, & qui eam incolunt partem, oraculum quoque dicarunt, ſignum uidelicet diuinationis, quam à cœleſti Tauro petunt. Ac non multò pòſt Libyes quoque artem hanc ſunt aggreſsi. Siquidem & oraculum quod eſt apud illos Ammonis, ad cœlum, & eius ſcientiam refertur: iuxta Ammonem, quem illi Arietis ſpecie fingunt.

Aegyptiorũ ſedulitas in rerũ cœli perueſtigatione.

Aegyptij ſolertes in diuinationibus.

Libyes rerũ cœli ſtudioſi fuerunt.

Calluerunt

Calluerunt autem & hæc omnia Babylonij: atque hi quidem affirmant ſe primos omnium fuiſſe. Verùm, vt ego exiſtimo, multò poſterius ad hos ſcientia hæc peruenit. At verò Græci, nec ab Aethiopibus, nec Aegyptijs de Aſtrologia quidquam audierunt. Sed illis Orpheus Oeagro & Calliope prognatus, primus iſta monſtrauit: non ille quidem admodùm dilucidè, neque rem clarè docuit, ſed præſtigijs, ac myſticis inuolucris obtexit. Sic enim illi viſum eſt. Nam concinnata lyra, Orgia inſtituit, ſacraſq; cantiones illa decantabat. Porrò lyra cùm ſeptem haberet chordas concentum mobilium ſtellarum repræſentabat. Hæc conquirens, atque agitans Orpheus omnia demulcebat, omniaqúe vincebat. Neque enim illam hominis lyram ſpectabant, neque illi alterius muſices ſtudium erat: verùm hęc magna illa Orphei lyra. Hiſce rebus cùm Gręci honorem habere vellent, locum illi in ipſo cœlo deſignarunt, & compluſculæ ſtellæ vocantur Orphei lyra. Quòd ſi quando Orpheum videris, vel ſaxo expreſſum, vel coloribus effictum, ſedet in medio canenti ſimilis, manibus tenens lyram. Circum hunc, animantium innumera multitudo, inter quæ & homo, & Taurus, & Leo. Cunqúe horum ſingula videris, fac horum mihi meminris, cuiuſmodi ſit illius cantus, cuiuſmodi lyra, cuiuſmodi Taurus, & cuiuſmodi Leo Orpheum audiant. Quòd ſi eorum quæ dico cauſas intelligas, certè in cœlo horum quodque contemplaberis. Fertur autem & Tireſia genere Bœotius, diuinádi gloria multùm celebris fuiſſe. Hunc ex Græcis, aiunt dixiſſe ſtellarum erraticarum alias eſſe fœminas, alias mares, non tamen eadem efficere. Vnde eundem ancipit quoque ſexu fuiſſe fabulantur: aliquando fœminam, aliquando marem. Por-

Babylonij. *Græci.* *Orphei lyra.* *Pulchra de Orpheo, & eius Lyra.* *Tireſia Bœotius in diuinando celebris.*

rò, Atreo, & Thyeſte de regno paterno decertantibus, iá tum maximam Aſtrologię, cœleſtiſq́ue doctrinę curam fuiſſe Græcis, palám eſt. Ac publico conſenſu ſtatuerunt Argiui, vt vter ſcientia præcelleret, is imperio potiretur. Ibi Thyeſtes Arietem illis in cœlo demonſtrauit: atque hinc aureũ Arieté Thyeſtæ fuiſſe, proditũ eſt fabulis. At Atreus de Sole, deq́; vario illius exortu locutus eſt: oſtédens non eodem modo ferri Solem & mũdum, ſed contrario inter ſe curſu rapi. Et q nunc videtur occaſus, cùm ſit occaſus mundi, Solis exortum eſſe. Hæc locutum Argiui regem crearunt, magnáq; hinc doctrinæ laudem eſt aſſecutus. Equidem & de Bellerophonte ſimilia ſentio: nam alatum equum illi fuiſſe, non admodùm credo. Verùm arbitror illum hãc diſciplinam ſectanté, ſublimiáq; cogitantem, & inter aſtra verſantem, in cœlum nó equo aſcendiſſe, ſed animo. Eadem de Phryxo Athamantis filiò dixerim, quem aureo Ariete, per aërem vectum fabulantur. Quin & ipſum ſanè Dædalum Athenienſem etiam ſi res eſt noua auditu, tamen haud exiſtimo eum ab Aſtrologia fuiſſe alienum. Sed cùm ipſe ea maximè eſt vſus, tum filium ſuum eandem perdocuit. Aſt Icarus cùm iuuentutis calore, & inſcitia, non ea diſquireret quæ conueniebant, ſed ad ipſum vſque polum animo tolleretur, delapſus eſt à vero, totaq́ue aberrauit arte, & in rerum immenſæ profunditatis mare præceps decidit. De quo Græci ſecus fabulantur, qui ex eius nomine ſinum Icarium fruſtra vocant. Fieri poteſt, vt Paſiphaë quoque cùm ex Dędalo de Tauro audiſſet inter ſtellas apparente, deq́ue ipſa Aſtrologia, in artis amorem inciderit: ob idq́ue factum exiſtimant, vt Dædalus illam Tauro copularit. Sunt autem qui ſcientiam in portiones partiti, in ſingulis

Atreus & Thyeſtes. *Bellerophon.* *Phryxus.* *Dædalus.* *Icarus.* *Paſiphaë.*

parti

partibus, ſinguli elaborarint. Alij in ijs, quæ ad Lunam, alij quæ ad Iouem, alij quæ ad Solem pertinent, & ad illorum curſum, motum ac vim congerentes. Sic Endymion Lunæ rationem tradidit. Phaëton Solis curſum dephrehendit: non ille quidem verè, ſed moriens imperfectam artem reliquit. Hæc qui ignorant, Phaëtontem Solis filium credunt: fabulamque de illo haudquaquam veram narrant: adijſſe Solem patrem, ac poſtulaſſe ab eo, vt ſibi liceret lucis currum moderari, illum id conceſsiſſe, monuiſſeque qua ratione foret aurigandum. Phaëtontem verò conſcenſo curru, partim ob ætatem, partim ob imperitiam ita egiſſe, vt aliquando eſſet vicinus terræ, aliquando longo ſemotus ſpacio â terra: interim mortales frigus atque æſtus intolerabilis conficiebat. Ob id indignatum Iouem ingenti fulminis telo percuſsiſſe Phaëtontem: eum deiectum ſorores circunſtantes magno luctu proſequebantur, donec immutarent formas, quæ nunc ſunt Populi, ac lachrymarum vice, quibus fratrem deplorabant, electrum deſtillant. Haudquaquam hæc ita geſta ſunt: neque pium eſt his habere fidem, neque Soli fuit filius, neque illi filius interijt. Sed narrant Græci, & alia multa fabuloſa, quibus ego non admodùm credo. Nam quî conſentaneum eſt credere Aeneam Veneris fuiſſe filium, aut Minoa Iouis, aut Aſcalaphum Martis, aut Antolycum Mercurij? Verùm hi homines pij, Dijſque grati fuerunt: eoſque naſcentes, hunc Venus, illum Iuppiter, alium reſpiciebat Mars. Etenim qui patresfamilias ſunt mortalibus in hoc progignendi genere, ij veluti parentes ſibi ſimilia producũt omnia, & colorem, & formã, & facta, & animum. At rex quidam Minos Iouis auſpicijs,

Endymion. Phaëton.

Fabuloſa eſſe quæ apud poëtas de Phaëtonte ſcribuntur.

Aeneas. Minos. Aſcalaphus. Antolycus.

Aeneas formoſus Veneris fauore natus eſt:fur Autolycus. At ea furacitas illi ex Mercurio contigit. Iam verò nec Saturnum Iupiter coniecit in vincula, nec in tartara præcipitem dedit, neque cætera machinatus eſt quæ putát homines:verùm Saturnus extremus mouetur, proculq́ue à nobis ſemotus eſt. Segnis illi motus, neque facilis animaduerſu mortalibus:atque hanc ob cauſam illum ſtare dicunt, ceu vinculis alligatum. Cæterum ingens aëris altitudo tartarus appellatur. Sed potiſsimùm ex Homeri poëtæ, Heſiodiq́ue carminibus liceat intelligere priſcorum fabulas cum Aſtrologia conſentire. Siquidem vbi Iouis cathenam narrat, ac Solis iacula, quæ quidem ego radiorum ictus eſſe conijcio, tum vrbes quas in clypeo finxerat Vulcanus, præterea choream, & vineam, adhæc quæcunque de Veneris ac Martis adulterio dixit, deq́ue detectione, haud aliunde, quàm ex hac ſcientia ſunt conficta. Quandoquidem Veneris & Martis concurſus, Homericę cantilenæ præbet argumentum: in alijs autem verſibus vtriuſque diuerſum effectum deſcripſit Veneris, cûm ſic ait.

Saturnus & Iupiter.

Iouis cathena, Solis iacula.

Venus & Mars.

Tute Venus iucunda magis connubia cura.

Porro de belli negotiis.

Cuncta citò hæc curæ fuerint Marti, atque Mineruæ.

Hæc cùm intelligerent veteres illi, maximè diuinationibus vtebantur: nec eam ociosam eſſe putabant: adeò vt nec vrbes conderent, neque mœnia circunducerẽt, neque quemquam occiderent, neque vxores ducerent, priuſquàm de ſingulis, à vate reſponſum accepiſſent. Denique nec ipſa deorum oracula, ab arte aſtrologica erant aliena. Verùm apud Delphos virgo prædicendi munus adminiſtrat, quæ cœleſtem illam Virginem repręſentat: ac Draco ſub tripode vocem ædit, quoniam & inter ſtellas Draco conſpicitur. In Didymis verò templum eſt Apollinis, & hoc

Nihil olim aggreſſum ſine Aſtrologia.

& hoc ſicuti mihi videtur, ex his Didymis, id eſt Geminis qui cœlo ſunt, appellatum: vſqueadeò verò diuinatio viſa eſt illis res ſacra, vt Vlyſſes etiã cùm errando feſſus, vellet certò de rebus ſuis cognoſcere, ad inferos penetrarit: non quò videret vmbras, & locum inamœnum, ſed quòd cuperet cum Tireſia colloqui. Qui ſimul atque in locum peruenerat, quem Circe monſtrarat, foueam fodit, oues mactauit: cumq́ue complures eſſent vmbræ, atque inter has matris quęque ſanguinem bibere cupientes: non prius ille permiſit illi, ne matri quidem, quàm Tireſia guſtaſſet: coactuſq́ue eſſet ſibi vaticinium ædere: potuitq́ue interim matris vmbram videre ſitientem Adhæc Lycurgus Lacedęmonijs omnẽ reipublicæ adminiſtrationem è cœlo temperabat: ac legem illis dedit, ne quando in bellum prodirent ante plenilunium. Non enim exiſtimabant eandem eſſe ciuitatis adminiſtrationem creſcente Luna, & euaneſcente, propterea quòd omnia ab illa regerẽtur. Porrò Arcades ſoli hæc nõ recepe runt, nec in precio habuerũt Aſtrologiã: ſed ĳdẽ ob imperitiam, & ſtultitiam aiunt ſe Luna antiquiores eſſe. Proinde cùm noſtri maiores vſqueadeò fuerint Aſtrologiæ ſtudioſi, huius ætatis homines partim aiunt fieri non poſſe, vt homines finem inueniant diuinandi ſcientiæ, propterea quòd neque certa ſit, neque vera: neque Martem, aut Iouem, noſtrã cauſa moueri in cœlo: verùm illis humanarum rerum nullam eſſe curam, neque quicquam eſſe eis cum his negocijs commercij: verùm ſecundum hos neceſsitate circumaguntur: partim dicunt Aſtrologiam non eſſe quidem mendacem, at inutilem. Non enim mutari vaticinio quęcunque fatis decreta inſtant. At ego ſanè vtriſque reſpondere poſſum, ſtellas in cœlo, ſuo quidem motu volui: cæterùm obiter eius motus effectum ad nos peruenire. An vis equo currente, &

Didymi ſeù Gemini.

Vlyſſes.

Tireſia.

Lycurgus & Lacedæmoniorum ſtatus.

Arcades.

Quorundam puerilis obiectio.

Reſponſio cũ eleganti interrogatione.

gallinis, aut hominibus tumultuantibus, lapides ſubſilire, ſtipulaſq́ue moueri ventis curſu concitatis, & ſyderum vertigine nihil aliud effici, quàm pro motu propoſito? Quum modici ignis ad nos calor defluat, nec prorſus noſtra cauſa ignis ardeat (non enim curæ illi eſt noſtra calefactio) cur ſyderum nullum recipiemus defluxum? Sanè fieri non poteſt, vt per Aſtrologiam ex malis bona faciamus, neque mutare quicquam earum rerum, quæ ab illis ad nos demanant. Sed hanc vtilitatem ars adfert vtentibus. Bona multò antè delectant eos, qui ventura præſcierint: mala verò facilè cùm imprudentibus venerint, accipiuntur. Neque enim in illos irruunt, ſed quia meditata, expectataq́ue ſunt, lenia, mitiaq́ue videntur. Hæc mea eſt de Aſtrologia ſententia.

Quid cómodi ex aſtrologicis prædictionibus emergat.

IOANNIS

IOVIANI PONTANI DIALOGVS SANEQVAM VENVSTVS: QVO DOCETVR QVATENVS COELESTIVM PROGNOSTICORVM SIGNIFICATIONES PROCEDANT.

Et quòd voluntas ſolius hominis propria, illis nequaquam ſubijciatur: modò ſenſuum titillationibus, & cupiditatũ illectamentis non acquieuerit.

IOAN. Pardus, & Franc. Pudericus.

PVDERICVS.

QVID NI MIHI CVM Aſtrologis bellum ſit Parde? cùm Iouianum hunc videam, qui tam multa ſcripſit de ſyderibus, ſepenumero illis iraſci, nec omnino ſatis bene de illorum dictis, atque enuntiatis ſentire? cùm tamen eius diſciplinæ ſit ipſe mirifice ſtudioſus. Quamquàm, vt mihi ſemper viſus eſt, non vt Ioannes Picus in ipſam diſciplinam, armis equiſque (quod dicitur) irrumpit, cùm illam tueatur

Iouianus Põtanus rerum cœleſtiũ ſcriptor & fautor.

vt cognitu maximè dignam,ac penè diuinã. Sed Aſtrologos quoſdam,vt parum cautos, minimeq́; prudentes, inſectatur,ac ridet. PARDVS. Non temere hoc quidem Puderice. Quid enim magis ſiue abſurdum, ſiue temerarium,quàm quod coniecturis præcipuè conſtet,id neceſſarium eſſe velle? Cùm enim cœli,ſyderumque agitatione inferiora hæc (quod liquidò apparet) citatu moderentur ſuo: nequaquam tamen quæ ab illis innuuntur, iiſdem numeris, eadem quoque quà portenduntur via vbique eueniunt: quòd res ipſę inferiores ſuperioribus illis cauſis, aut non omni è parte aſſentiantur, aut repugnent. PVDER. Sunt igitur illæ cauſæ agentes ac primę, hę verò patientes, ac ſecundæ. PARD. Nimirum ſunt: nam nec calor ipſe Solis vbique eſt æqualis, nec terrarũ ſitus idem,ac par omnium. Quodq́ue ad communium res ſpectat,voluntates ipſę noſtræ, modò ſenſibus imperare voluerimus,liberę quidem ſunt,ſyderalibuſq́ue agitationibus aliquantò validiores. Quod quonam modo fiat,id ſi aperuerim,non indignum conuentu iſto videatur. Quatuor hæc corpora, queq́; alio nomine ſunt elementa,& materiam generationi ſuggerunt, vel ipſa eadem potius ſunt materia, quatuor humores ſubminiſtrant,ex quibus hæc cõſtant omnia. Hi,pro motu Solis, Lunæq́ue,ac vtriuſque habitu (ne de alijs nunc loquamur ſtellis) in aſsiduo vbique ſunt,aut incremento, aut imminutione,qua è re generatio cietur atque corruptio: & proinde in eodem nunquam perſiſtunt ſtatu: quando & Solis,& Lunæ mutationes, ipſi quoque imitentur: ac Luna continenter penè fluctuet. Sol verò erraticis cum ſtellis nunc fit ipſe propior, nunc contrà remotior ab regionibus quas incolimus. Quibus è rebus & incrementa ſequuntur humorum qualitatumq́;, & item imminutiones. Has ad res permultùm etiam conferunt regionum

Quæ à cœlo portendũtur, nõ eadem via vbique eueniunt.

Voluntates humanas ſyderalibus agitationibus validiores eſſe.

Humores Solis & Lunæ mutationes ſequuntur.

tum ſitus, tum habitus: cùm Apulia, Libya, Aegyptus aptior ſit calori, ſiccitatiq́ue augendę quàm aut Germania, aut Gallia: hæ verò quàm illæ frigori atque humectationi. Adhæc terrarum aliæ non multam quidem hominum exigunt aut operam, aut induſtriam in re frumentaria procuranda: aliæ contrà ſuapte natura parum ſunt feraces. Quid quòd habitus ipſe locorum alibi obtuſiora gignit ingenia, alibi magis acuta, eademq́ue verſutiora?

Habitus locorum &c. ſitus in cœleſtibus indicijs non negligendi.

Quò fit, vt tam multæ quoq; rerum earundem ſint varietates: quòd in ſaporibus potiſſimùm, ac ſuccis oſtenditur: itemq́ue in animalibus, ſiue feris, ſiue alitibus: actum in celeritate eorum, tum etiam in ſtatura & robore: vt humores ipſi non ſolùm cœli ac ſtellarum agitationes ſequantur, verunetiam agrorum naturas, ac regionum tum ſitum, tum habitum. Quod cùm ita ſit, ne ſtellarum quidem effectiones vbique aut eædem, aut pares eſſe poſſunt. Quæ, qui Aſtrologus probè conſiderauerit, vix ille longius aberrauerit à cœleſtium prognoſticorum ſignificationibus verè pronunciandis: quouſque tamen coniectura ipſa ſeſe tutò conferre poterit. Hæc igitur ipſa, cùm tantopere inter ſe diſſentiant, ac tam ſint cognitu difficilia, quàm profectò ſunt, nata eſt hinc obſeruatio: cuius proprium eſt intueri, quæ appareant ſigna: eaq́ue animaduerſa, multumq́ue retenta in mente, quid tandem adferant expectare: indeq́ue à re ipſa prognoſtica dicta ſunt.

Vnde nata rerū cœleſtiū obſeruatio: et quid illi proprium.

Non tamen vt ſemper præſtent quæ promittere videātur: ſed quòd plerūq́ue tātùm, cùm & medici, & nautę, ipſi quoq; agricolæ in curationibus, ægritudinibuſq́ue, item in pluuijs, aut ſerenitatibus, frugūq́ue prouentu, aut huberiore, aut modico, non rarò ſe à ſignis, obſeruationeq́ue deceptos querantur. Minus vt mirum videri debeat, ſi Aſtrologi quoque fallantur:

Mirum nō eſſe ſi aſtrologi plerunque fallantur.

cùm ipſę aliquando cauſæ inuicem pugnent, actionesq́; ac paſsiones inter ſeſe (vt dictum eſt) non vno modo diſſentiant. Tertio ante anno Cāpanus ager æſtiuis pluuijs plus ſolito laborauit: eodem tamen tempore in agro Brutio, ac Crotonienſi, de nimia ſiccitate atque æſtu vineæ exaruerunt. Hinc igitur vanæ Mathematicorum prædictiones, quòd ad ea quæ portendi videntur à ſtellis, non omnes conueniant ſimul cauſæ: permultaq́ue eos lateant, quemadmodum & medicos. Et hi quidem fruſtra haberi ſolent, non ſolùm propter naturam morbi & humorum parum cognitā, verùetiam ægrotantium, & regionis, aërisq́ue ipſius, ob alias cauſas, atque alias, ac tum ventorum, tum exhalationum. Illi verò propter incognitas ſtellarum miſturas: aut quòd in id tempus incidant ſignificationes aliquarum ſiue copulationum, ſiue eclipſium, aut cometarum, multis ante annis eas portendentium, quæ parum quidem obſeruatæ fuerint. Interdum, quod regio ipſa pernicioſis à ventis aut vexetur, aut à ſalubribus defendatur: pluſq́ue venti ad prohibendum valeant, quàm ad nocendum hoſtilis ſtellarum irradiatio. An non Hetruriæ maritima pleraque peſtilens eſt ora, propter paludes halitusq́ue malignos ab his afflatos, aurasq́ue illos agitantes: cùm collinę eius regionis ſint quàm ſaluberrimæ? Itaque, & in locis illis paluſtribus ſalutiferæ ſtellarum configurationes parum prodeſſe per æſtatem poterunt: & collinæ ſalubritati non adeo malignè nocebunt, ac peſtilentes. Patrij quoque mores, conſuetudinesq́ue, & municipales artes, necnon inſtituta tum publica, tum domeſtica, multùm in vtramque partem conferunt ſyderalibus cōfigurationibus. Quid, quòd rerum certa cognitio eaque quæ ſcientia dicitur in generalibus perſcrutationibus verſatur? Quis igitur humorum ex quibus conſtamus

Permulta medicos & aſtrologos fallere.

Patrij mores, conſuetudines, artes, & inſtituta ſyderalibus prędictiõibus cõferunt.

mus ſingulares adſequi poſsit,ſiue cōmiſtiones, ſiue temperaturas? Quis rurſus ſyderum particulares vires,quę tum abſtruſiſsimæ ſunt, tum penè etiam infinitæ? Quis item aduerſantium inter ſe cauſarum digladiationes particulatim cognitas, & obſeruatas habeat, & quantum, & quouſque? Itaque illi ipſi qui ad particulares prædictiones dilabuntur, ab ipſo etiam Ptolemæo habentur deriſui: cùm neceſſe ſit eorum coniecturas,obſeruationesque hac in parte vacillare: ipſaſque nō ſolùm deerrare à via, verùm turpiſsimè dilabi, deque veſtigio ruere. Vides igitur Puderice,vnde tam multi Mathematicorum errores proficiſcantur:coniectureq; tam fallaces: vt iure quidem iraſci illis & poſsis, & debeas, in peſtilentijs prædicendis, itemque in ſterilitatibus, tempeſtatibus, alluuionibus, atque euentis alijs. Veniamus nunc ad hominum voluntates, quibus ſi ſeſe ipſæ ſenſibus dominandas permiſerint, nihil eſt fluxius, imbellius, addam etiam fractius domabiliuſque. Contrà, nihil quòd ſit illis generoſius, robuſtius, imperioſiuſque, vbi ſenſus ipſos eorumque illectamenta nihili fecerimus, miſerimuſque ſub iugum. Vendidit Marc. Cato confectum iam ſenio equum: qui cum ipſe ſiue Conſul, ſiue Prætor militauerat. Marcus, inquam, Cato optimus ſui temporis Orator, optimus Senator, optimus Imperator, ſic enim eſt habitus. Cur vendidit? quia voluit: quia plus apud eum attenuatiſsima illa valuit parſimoniæ cura,quàm ratio,& Senatore,& Oratore,& Imperatore,tam validè etiā ſpectato digna. Quodq; vſurpare eſſet ſolitus,bonū patrēfamiliasvēdacē eſſe oportere magis,quàm emacem, voluit etiā in re ſua præceptū id pertinaciſsimè tenere. At coactus eſt ad hoc ipſum ab natalitia cœli,ſtellarūq; cōfiguratione. O cœlū auariſsimū! ô ſtellas tā attenuatè,ac ſordēter parcas! quæ

Rerum particulariū aſtrologos, à Ptolemęo rideri.

Marci Catonis elegans exemplum.

in hoc tam attentè, ac tantopere peruicaces. Potuit proculdubio cœli, ſtellarumq́ue configuratio, Marc. Catonem facere ad parſimoniam propenſiorem, propter humorum è quibus conſtaret compactionem: non tamen vt cum ſumma & Senatorum, & ciuium Romanorum ſiue accuſatione, ſiue irriſione, militarem, vel conſularem potius equum, viliſsimo etiam precio captus venderet: ac ſi equus ille naſcente Catone, ſollicitas ſtellas ſua etiam de venditione fecerit. Ptolemæus Aegypti Rex ſororem ſuam duxit vxorem, impulſus videlicet expugnatuſq́ue natalis cœli, ac ſtellarum themate. O prophanum cœlum cum themate etiam tam impuro, & inquinato: in quo tam immanis repoſita eſſet libido.

Stellarum cõfiguratio in Catone quid potuit.

Ptolemæus Aegypti Rex

Quis vel etiam ſummè improbus, ac peruicax adſeuerare hoc audeat? etenim configurationes illæ intemperantiam tantùm portendunt humorum ac concretionis corporeę, atque in re quidem venerea: detur etiam & in ſororea coniunctione. An non fœliciſsimus ipſe rex ac potentiſsimus, poterat quod quidem noluit, ſororem ſuam alij matrimonio locare, ipſeq́ue aliam ſibi ducere?

At medici, vel modicis adhibitis medicamentis, humorem, qui nimius ſit, temperant, coguntq́ue ſub regulam: qui nimius, atque attenuatus, eum exuſcitant & attollunt. Tu verò Rex eximie, minimè potuiſti nefariam iſtam libidinem continere: quòd videlicet noluiſti. Patrauit igitur ſcelus hoc, quia voluit: nam ſi noluiſſet, qua diximus via euitare illud omnino poterat. Quod vt patraret, credibile eſt multas, variaſq́ue in ea re cogitationes cõſumpſiſſe: ſed paſſus eſt à libidine tandem ſeſe vinci. At apud Perſas eiuſmodi matrimonia erant & vſitata, & conceſſa: ſecutuſq́ue eſt finitimæ gentis exempla. Iam, qua promptitudine ſecutus eſt ipſe Perſas? Cur non Mace-

Perſarũ matrimonia cõmunia fuiſſe, non verò Macedonum.

Macedones ſecutus eſt ipſe ſuos?laudatiſsimoſque Macedonũ Reges?Nequaquam autem ſecutus eſt, quia noluit:quia imperari maluit ſibi à libidine,quàm ipſe libidini imperare. I nunc,& cœlum incuſa, ac ſtellas, nefariaſque ſtellarum configurationes. Tempeſtate hac noſtra,qui apud Reges,reguloſque magiſtri fuere epiſtolarum, vtqui hodie dicuntur, Secretarij,ſummum in modum locupletati ſunt omnes,præter Iouianum hunc, qui adeſt:quam ad rem ab amicis familiaribuſque aſsiduè cohortatus cùm eſſet,nunquam à propoſito dimoueri potuit:illud in ore ſemper habens. Egere nolo, opulentus eſſe recuſo:qua ratione non modò cupiditati imperauit, pecuniarumque appetitioni, verùm ipſis etiam Regibus in Repub. moderandis:quam animi firmitatem his ipſis etiam diebus oſtendit. Quum enim capto regno Neapolitano, Ludouici Gallorum Regis Præfectus, magiſtratum ei offerret,quò ex eius redditu ſenectutem opulẽtiorem duceret:at,inquit, non opulentiorem eam feceris,verùm occupatiorẽ: quando Dijs iuuantibus nullius honeſtæ rei indigeo. Voluntas certè hæc fuit, ratione temperata:eaq ue cupiditatum victrix,ac ſenſuum titillantium.Nero Auguſtus ſingulari fuit crudelitate nobilitatus:quis ſanæ tamen cogitationis inficietur, in procreando Nerone ſeminis humorumque temperaturam, è qua totus ipſe,& concretus eſt,apprimè malignam fuiſſe?ſtellaſque ipſas eam ad rem adiumenti plurimum contuliſſe, vt ſuapte natura Nero procliuis eſſet,atque incitus ad ſæuitiam?fuere igitur huius rei cauſæ,tum natura ipſa è qua Nero conſtitit,quòd malè eſſet fermentata, tum ſtellarum malus habitus, peruerſaque configuratio, quæ aut humorem ſecuta eſt, malignum illum quidem, atque peruersè affectum:aut eum malignitate,ac deprauatione

Iouianus Pōtanus opum, & honorum negligentiſsimus.

Nero ſingulari fuit crudelitate.

Impium Neronis ingenium aduerſus matrem.

affecit ſua. Eſt,detur hoc quidem. At inuenire noua ſuppliciorum genera,inuſitataqúe excogitare tormenta, & cum artifice conuenire,qua via ad maternum naufragiū nauicula opportunè ſtrueretur,Neronis hoc fuit,ſanguinariæqúe eius voluntatis,non ſtellarum ac cœli. Fuit autem Neronis,quia voluit. Voluit autem, quòd ab ambitione rapiebatur,qua expugnatus,conculcauit ipſe rationem. Sed deſinam pluribus iam exemplis vti,maximorum etiam virorum,quorum voluntates victæ cupiditatibus,aut ſenſuum captæ illecebris iere præcipites. Quo circa,his in hunc modum explicatis, quæramus eadem hæc aliquantò exploratius. Principiò, laus omnis vituperatioqúe verſatur in voluntarijs actionibus, exiſtitqúe ab illis. Quum enim natura duce moueamur,ad ea cupienda quæ boni alicuius ſpeciem præſeferant, eaqúe à ſenſibus repræſententur,de quorum titillatione animus ſeſe excitat: non prius tamen ad ea peragenda quibus adſecuturum ſeſe illa confidat, animus ipſe expergiſcitur quàm voluntas quò ſuſcitetur:quæ initio quidem vt libera,ac ſui iuris latius euagatur: pòſt verò ſecum adhibita in conſilium ratione,ac frenum ſibi ipſa imponens,eo accepto ſeſe ipſam moderatur, redigitqúe intra præſcriptum:mox deliberando eligit,quæ pro facultate ac viribus ſuis eligenda videantur: quin ratione duce, illa ipſa perſcrutatur diligentius, perpenditqúe maiore cum penſitatione,quæ à ſenſibns ſunt oblata, an talia ſint, qualis ſpecies eorum ſeſe offert: ſint necne vtilia ipſa & iucunda,an rurſum inutilia & moleſta. Poſt verò his perpenſis,& cognitis euagationeqúe illa tam libera ſub frenum coërcita,iter ſtatim ingreditur, quo quæ eligenda eſſe duxit, peruenire ad ea poſsit. Iuris itaque, atque arbitrij eius fuit, vellet necne ſiue eligere, & perſequi, ſeu nihil omnino

Philoſophica & elegās de voluntate & volūtarijs actionibus diſputatio.

Volūtas quādo ſeruire dicatur,& quādo imperare.

omnino curare. Eſt igitur ſuapte natura, ſtatimqúe ex quo ſuſcitata eſt, libera: quæ rationem ſi ſequatur, libertatem vbique ſuam & tuebitur, & retinebit. In relicta ratione à ſenſibus delinita illis obſequatur, nimirum amiſſa libertate, captiua ducetur, & quæ imperare ipſa ſibi noluit, imperio ſeruiet alieno. Eſt igitur ſui iuris ac libera, quoties ſeſe à ſenſuum, malarumqúe cupiditatum vi, ac captiuitate tuebitur. Tunc vero facile tuebitur, quum excitata inter eam, ſenſuſqúe ipſos controuerſia, bona ne ſint, an mala quæ à ſenſibus offeruntur, rationem ſequetur: illamqúe ſibi in auxilium vocabit: cuius etiam conſilio vtetur ac ductu. An non tibi voluntas ipſa videatur libera, quæ cum ſenſibus in certamen deſcendat? quæqúe victrix omnino euaſura ſit, præterquàm ſi illorum inſidioſis blanditiis capi ſe patiatur? Demum quia ad actiones tunc accingimur, cùm voluntas ipſa voluerit, & elegerit, & decreuerit ſuſcipiendum aliquod ſiue inceptum, ſiue negotium, merito actiones ipſæ ad voluntatem referuntur: quæ ſi cum ratione progredietur, nimirum ipſæ laudabuntur: contrà, vituperabuntur, vbi & in eligendo, & in progrediendo, de rationis via aberrans ſenſuumqúe delitijs emollita cupiditatem ſequetur ducem, ac illius inhærebit veſtigijs. Non ſolum autem res ipſę, actioneſqúe voluntatem liberam eſſe teſtātur, verumetiā nomen ipſum deliberandi: quòd videlicet liberū eius ſit in decernendo iudiciū, velit ne ſuſcipere, & proſeq, an cōtrà deſiſtere, ac ſenſuū ipſorū monita dilabi finere. Legū quoq; cōſtitutores, ac moderatores populorū idipſum teſtātur: cùm impunita dimittāt crimina, quę furētes admittūt, atq; inſania perciti: quòd voluntaria ea minimè ſint, nec furētes ipſi liberi aut ſint, aut haberi debeant. Poſtremò autem cōſiderandū videtur, cùm ſenſus

Volūtas quādoque libera, quādoque ſerua.

Furentium crimina cur impunita?

ipſi corporei ſint, ſinguliq́ue corporeis vtantur inſtrumentis, vt auribus ad audiendum, oculis ad videndum, naribus ad odorandum, palato, linguaq́ue ad guſtandum, manibus,ſiue alia corporis parte ad tangendum: voluntatem tamen ipſam nulla parte corporis vti, nullaq́ue re corporea: quin aut deliberat,aut eligit, decernitq́ue:

Voluntas eſt hominis vnius, reliquorũ animantium impetus.

quippe cùm vis ea, poteſtaſq́ue,tãtùm ſit animi, atque ex omnibus animalibus, hominis vnius: quò fit, vt cæterorum quidem ſit ſiue impetus,ſiue inſtinctus tantummodò: homini verò voluntas propria,ac peculiaris. Igitur, ſi ſtellarum effectiones verſantur in corporibus inferioribus,& in his rebus tantùm quæ ex elemẽtis conſtant: ipſaq́ue elemẽta cãpus quaſi quidã ſint,in quo ſtel-

Volũtates humanas ſtellis non ſubijci.

læ vires ſuas exercẽt:quanam via voluntates hominum, illarum agitationibus ſubiectæ erunt? quarum iuriſditio tantùm ſit in elementis,rebuſq́ue elementaribus? animus verò & incorporeus ipſe ſit,& ab omni prorſus elementari qualitate, ac conditione vacuus: cuius vis potiſſima quidem ſit ipſa volũtas: quæ actiones ad quas homo natus eſt, vel commendatione honeſtet, vel opprobrio damnet, ac contemptui proijciat. Iure igitur Puderice, mathematicis illis ſuccenſes & Aſtrologis, qui ad omnes res futuras prædicẽdas, hominumq́ue mores, ac fortunas ab ipſo ortu ſtatim pronuntiãdas tam ſint apti, ac ſi in eis nulla ſit libertas, nullaq́ue deliberandi,aut eligendi, ſiue ratio,ſiue authoritas: quæ quidem tanta eſt, vt homo ſui iuris ſit in his adminiſtrandis omnibus, in quibus animus imperare habeat: nec corporis ei opus ſit

Quando ſeſe opponant animo cœleſtes configurationes.

miniſterio, ac præſidijs. Poſſunt tamen cœleſtes configurationes impedimento illis tunc eſſe, ac ſeſe animo ipſi opponere: cùm corporeis atque externis auxilijs, ac fauoribus indigeat. Vbi verò actiones ſolius tantùm fue-

rint

rint animi, fruſtra tunc de ſtellarum actionibus,ac viribus diſputatur:cùm,vt dixi,animus ipſe liber ſit,ac ſuopte arbitratu eligat, decernátque. Hæc habui tecum,tuámque in defenſionem,quæ Franciſce Puderice hîc dicerē: longius fortaſſe quàm portio dicendi ferret mea:breuius certè, quàm res ipſa exigit. Quamobrem finem his faciam : ſi prius tamen hoc ſubdiderim : Hominum illorum numerum oppidòquàm exiguum eſſe, animum qui colant, animique arbitratu vtantur, atque imperio: cùm multitudo ferè vniuerſa corpori ſit omnino dedita, corporeiſque illecebris: vt fortaſſe Mathematicis ipſis & Aſtrologis permittendum ſit laxiſsimis etiam habenis currere ad Apoteleſmata pronuncianda. *Cõcluſio à pulcherrima ſententia.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

FINIS.

Ride Epicure Deum, gere neſcia pectora fati:
Finge nihil cœli ſignificare faces.
Crede mihi, ad nigrum quando raptaberis orcum:
Hic tua quod plectat ſcommata, Numen erit.

Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται
δόξαν Θεοῦ.

LVGDVNI,
Mathias Bonhomme excudebat.

BIBLIOTECA